

BİR CIA AJANI İFŞA EDİYOR

ORTADOĞUDA

SAVAŞ

OKUYUCUDAN YÖN'E

TRABZONDA ASKERİ İDARE!

Son Havadis'in fıkra yazarı Tekin Erer, «Trabzon'da askerî idare» başlıklı ve 2 Haziran tarihli fıkrasında Tarbzon Garnizon Komutanı Sayın Tümgeneral İlhamî Barut'a şiddetle çatıyor. Generallere hulûs çakan fıkrları ile tanıdığımız AP milletvekili fıkra yazarının bu beklenmedik cür'eti üzerine yazıyı merakla okumaya başladık. Fıkracıya göre, Garnizon Komutanı Tümgeneral Barut, Trabzon'da askerî idare kurmuştur. Türkiyenin 66 ilinde hür ve demokratik yönetim vardır, Trabzon'da ise askerî yönetim.

Sayın General, Trabzon'da askerî rejim kurmak için ne yapmıştır, biliyor musunuz? Lüks kâğıda 24 sayfalık «27 Mayıs Hürriyet ve Anayasa Bayramı Programı» bastırmıştır. Tümgeneral, bayram törenini düzenlemeyi üzerine almıştır. Bu amaçla, bir de komite kurmuştur. Komitede üç albay, bir Vali Muavini ve bir de Türkiye Millî Talebe Federasyonu temsilcisi (Aybay Ahıskalı) vardır. Programda, okullarda verilecek konferanslar, gece yapılacak toplantı ve balo düzenlenmektedir. 27 Mayıs günü yapılacak konuşmaların üç gün önceden Garnizon Komutanlığına verilmesi kararlaştırılmıştır. Programda, protokol sırası da Garnizon Komutanı, Vali, Belediye Başkanı v.b. diye yer almaktadır.

İşte AP milletvekili fıkracıya, «Trabzon'da askerî idare var» dedirten olay. Bir Garnizon Komutanının 27 Mayıs Bayramını düzenlemeyi doğrudan doğruya ele alması, askerî yönetim sayılıyor! Halbuki bu yolda en aşırı davranışları gösteren bir generalimizi, Tekin Erer, sütunlarında her zaman göklere çıkarmaktadır. O halde bu beklenmedik hassasiyet niye? Hassasiyetin nedenini, fıkranın sonlarına doğru öğreniyorsunuz. Meğer 27 Mayıs günü bir de Aybay Ahıskalı'nın imzasını taşıyan bildiri yayınlanmış. Tekin Erer'i «Askerî idare var» diye bağırtan bu bildiri oluyor. AP milletvekili fıkracı demektedir ki, 27 Mayıs günü yapılacak konuşmaları bile üç gün önceden okumak isteyen Garnizon Komutanı, bildiriyi mutlaka görmüştür ve tasvibini vermiştir. Bildiride ise şunlar yazılıymış:

«Düşüncenin karşısına zorbalıkla çıkmak, gençliği CIA ile işbirliği yaparak bölmek, ordu üst kademelerini avlamaya yeltenmek, muhtar kuruluşları çekememek, tarihsel gelişimi zorunlu sonucunu kestiremeyenlere karanlık bir gelecek hazırlamaktadır.

Demokrasi, hürriyet, millî irade, müreffeh Türkiye gibi yuvarlak sözlerle edebiyat yapmak, mutlu azınlığa Con Ahmet saltanatı sağlamak hiç bir şeyi değşitiremiyecektir.

Namuslu Türk gençliğine göre, dünkü mandacılarla bugünkü Amerikancılar arasında bir ayırım yoktur. Yeni köklü dönüşümlere, mutlu yarınlara doğru elele!».

Şimdi iyice anladınız değil mi, Trabzon'daki askerî idarenin hikmetini...

Ali Erenyol
(İstabul)

TÜRKİYEDE OKUMA ÖZGÜRLÜĞÜ YOK MU?

Yüksek tirajlı bir gazetenin birinci sayfasında şu başlığı görüyoruz: «Katil Bulgarı görüp haber veren iki küçük çobanı ordu okutacak.»

Çoban kardeşlere, 33. Tümen Komutanı isteklerini sormuş ve şu karşılığı almıştır: «Okumak istiyoruz komutanım».

Kırklareli'nin Çağalayık köyünden çoban kardeşlerden küçüğü 13, büyüğü 15 yaşlarında; ilkokulu bitirmişler. Bu duruma göre, küçüğünün 1 yıl, büyüğünün ise üç yıl okuma (tahsil) özgürlükleri ellerinden alınmış ve hiç istemedikleri çobanlık zorla yaptırılmış.

Demek oluyor ki, bu çocukları okul dışı bırakan «gizli kuvvet» var. Ordu, bu gizli kuvvetin pençesinden ancak bu iki çocuğu kurtarmış. Gönül isterdi ki, bu gizli kuvvet kökünden yok edilsin ve bütün Türkiyenin okulsuz çocukları kurtulsun. Okuma özgürlüklerine kavuşturulsun.

Veysel Acar
(Çilimli - Düzce)

BASIN

Yaz Eğlencesi

ÖNEMLİ BİR PARLMANTER FAALİYET!

Parlamentoda dostluk grupları kurmak ve parası devlet kesesinden ödenen turistik gezilere çıkmak, önemli bir parlamenter faaliyet hâline gelmiştir. Yeni Gazete'nin yazdığına göre, «Bugün Türkiye Parlamentosunda onbeşten fazla dostluk grubu mevcuttur. Bunların sayıları aylar, hattâ haftalarla çoğalmakta, şu sıralarda daha nice yeni grupların da hazırlıkları yapılmaktadır (...)

Bu turistik imkânın devlet bütçesinden finanse edilmesi, için câzibesini büsbütün arttırmaktadır. Bu sâyede senatör ve milletvekilleri daimi pasaport hâmili hâline gelmişlerdir (...)

Konunun pırıltısı bazen gözleri öyle kamaştırmaktadır ki, senatör ve milletvekilleri en sâde mantık kuralını dahi hatırlamaya vakit bulamamaktadırlar. Geçen yıl Suudî Arabistan Kralı Faysal'ın Türkiyeyi ziyareti sırasında alelacele kurulmak istenen dostluk grubu bunun örneklerinden biridir. Hemen hemen her şey hazırlanıp bittikten sonra bir soğuk kanlı zat çıkmış ve:

(— Ama biz bunu yapamayız ki, demiştir. Kanun, yabancı devlet parlamentolarından bahsetmektedir. Halbuki Suudî Arabistanda parlamento mevcut değildir.)

Bunun üzerine hızlarını alamayan müteşebbisler gayretlerinin semeresini (dostluk cemiyeti) şeklinde gerçekleştirmekten başka çare bulamamışlardır».

Dostluk grubu kurmak, Suudî Arabistanda parlamento olmadığını bile unutturacak kadar başdöndürücü bir iştir. Haydi buna çok müslüman Parlamento üyelerinin dindarane gayretkeşliği diyelim. Peki bu çok müslüman ve çok McCarthy'ci parlamenterlerimizin komünist ülkelerle dostluk grubu kurmakta bayraktarlık etmesine ne diyelim? Meselâ azılı McCarthy'ci bir Cevat Önder, bir Ertuğrul Akça, bir Seyfi Kurtbek, parlamentoda Komünist Romanya ile dostluk grubu kurma hareketinin şampiyonluğunu yapmaktadırlar. Ulus'ta Cenap Çetinel, bu eğlenceli hikâyeyi anlatmaktadır:

Eğer on para harcamadan dünyayı gezip dolaşmak istiyorsanız; bu gezilerinizde itibar görmek, el üstünde tutulmak arzu ediyorsanız bunun bir tek yolu vardır: Önce Parlâmentoya gireceksiniz, sonra da hiç vakit geçirmeden Parlâmentolararası Dostluk Grubuna üye olacaksınız... Ondan sonrası kolay artık. Her iki aya bir mutlaka, ama mutlaka bir yabancı ülkeye davet edilir, yer içer, gezer tozar, sonra da bavullar dolusu eşya ile dönersiniz.

Eskiden açıkgöz ve tecrübeli milletvekilleri ne Anayasa ne Dışişleri, ne Bütçe, ne de Adalet Komisyonlarına iltifat etmezlerdi. Onlar bir tek komisyona üye seçilmek için çırpınırlardı. Bu komisyon kimsenin iltifat etmediği bir komisyondu: Meclis Hesaplarını İnceleme Komisyonu.

Meclis Hesaplarını İnceleme Komisyonu üyeliği ise en kral işti. Bu komisyonda üye bulunanlar, Meclisin tatile girdiği aylarında İstanbul'a taşınırlar, bir saraya yerleşirler, üç ay - beş ay, artık zamanları ne kadar müsaitse, yan gelip yatarlardı. Çünkü görevleri, İstanbul'daki sarayların durumunu, o saraylardaki millî servetleri kontroldu. Eh, hem Meclis Hesaplarını İnceleme Komisyonuna üye olacaksın, hem zahmet edip ta İstanbul'a kadar yorulacaksın ve bir de tutup otelde yatacak değilsin ya. Saraylar bomboş.. Padişahların, şehzadelerin yatak odaları emre hazır bekliyor; yan gelip kurulursun oraya... Aldığın harcırahtan da böylece bir miktar artırmış olursun. Tabiî oraya kadar zahmet etmişken yazın zevkini de çıkarırsın. Bal tutan elbette parmağını yalayacaktır.

Şimdi bunun yanısıra, yukarda da söylediğim gibi, bir de Parlâmentolararası Dostluk Grubu kurmak modası çıktı. Bu da iyi iş... Hem bunda, Istanbul'a değil, yurt dışına gidiyorsun. Davetli olarak tabiî...

Bu işin kolayını öğrenen bazı tecrübeli ve zeki parlamenterlerimiz sık sık dostluk grupları kurarlar. Beş - on kişi bir araya geldi mi iş tamamdır. «Parlâmentolararası Patagonya Dostluk Grubu» «Parlamentolararası Somali Dostluk Grubu», «Parlamentolararası Bolivya Dostluk Grubu»... Artık bu, sayın kurucuların zevkine bağlı bir şeydir. Öyle ya, kimi insan var Avrupa'nın Paris'ini, Viyana'sını görmek ister. Kimi insan var çöle meraklıdır, Afrika ülkelerini dolaşmak ister. Kimi insan var Asya ülkelerini merak eder... Kimi insan da vardır ki, bir yabancı ülke olsun da neresi olursa olsun, devlet şekli ne olursa olsun, ister komünist ülke, ister faşist ülke... Aldırmaz. Eğer davet edileceğine eminse o ülkenin dostluk grubunu kurar...

Şimdi bunu burada kesip, size önceki gün Mecliste geçen bir olayı anlatayım.

....

Başkanlık Divanında bulunan Ahmet Bilgin, Parlamentolararası Romanya Dostluk Grubunun kurulduğuna dair Başkanlık Divanının bir yazısını okutacağını söylediğinde sayın milletvekillerinin hemen büyük çoğunluğu başka şeylerle meşguldüler. Kâtip üye, Başkanlık Divanının, Parlamentolararası Romanya Dostluk Grubunun kurulduğuna dair yazısını okuduğunda, sayın millet vekillerinin hemen büyük çoğunluğu yine başka şeylerle meşguldüler. Ancak Başkanvekili Ahmet Bilgin:

— Tasvibinize sunuyorum. Kabul edenler?... deyince, birkaç milletvekilinin:

— Neyi tasvip ediyoruz? Kim kurmuş, ne zaman kurulmuş? Bir şey bilmiyoruz ki.. diye sert çıkışları üzerine, başka şeylerle meşgul olan sayın milletvekillerinin hemen büyük çoğunluğu bu defa pür dikkat kesilmişlerdi. Demek bir Parlamentolararası Dostluk Grubu daha kurulmuştu ve kendilerinin bundan haberleri olmamıştı ha... Sinirli ve sert sesler yükseldi Genel Kurul salonundan:

— Okunsun efendim!

— Ne biçim iştir!

— Kimmiş bunlar?

Herhalde Ahmet Bilgin'in de haberi yoktu olup bitenden ki, Meclis memurlarının yardımını istedi, öylece Romen dostu kurucular listesi bulunup açıklandı.

Şimdi sıkı durunuz ve bir komünist ülke olan Romanya Halk Cumhuriyeti Dostluk Grubunun kurucularını dinleyiniz:

Başkan Şevfi Kurtbek (AP Sivas M.V.)

Başkanvekili: Ertuğrul Akça (AP Manisa M.V.)

Genel Sekreter: Cevat Önder (AP Erzurum M.V.)

Muhasip Üye: Sedat Akay (AP Kocaeli M.V.)

Üye: Kâzım Coşkun (AP Ankara M.V.)

Üye: Ahmet Mustafaoğlu (AP Erzurum M.V.)

Üye: Faik Kırbaşlı (AP Burdur M.V.)

Üye: Ziya Termen (AP Çanakkale Senatörü) v.s...

İşittiniz değil mi?.. Bunların hepsi de su katılmamış milliyetçi ve en amansız komünist düşmanı sayın parlamenterlerimiz.. Neyse...

Tabiî Millet Meclisi Genel Kurulu, oldukça asabî bir hava içerisinde Parlamentolararası Romanya Dostluk Grubu kurulmasını reddetti. Ve Romanya'ya karşı biraz da hoş bir davranış olmadı elbette.

Ya, işte böyle sevgili okuyucular!. Romanya'yı bendeniz adım adım bilirim. Aman ne güzel yerdir, ne güzel yerdir. Kışın Brovoş'da, Karpat'lara çıkarsınız kavak yapmaya... Yazın Köstence'de şahane plâjlarda güneş banyosu yaparsınız... Ya Bükreş?... Görülmeye değer şehirdir doğrusu. Sonra öyle de ucuz ki, efendim! Ben orada doları 25 Ley'den bozdurmuştum. Bir pikap bizim paramızla 80 lira idi...

Tüh, yazık oldu doğrusu...

YÖN

HAFTALIK FİKİR VE SANAT GAZETESİ

Kurucuları: Cemâl Reşit EYUBOĞLU, Mümtaz SOYSAL, Doğan AVCIOĞLU, İmtiyaz Sahibi ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Doğan AVCIOĞLU

ADRES: Her türlü yazışma için Adres: P. K. 512 — İstanbul

Ankara Bürosu: Emekli Sandığı İşhanı Kat: 4-401/Kızılay (Temsilci: İlhami Sosyal) Telefon: 17 69 89

İstanbul Bürosu: Mollafenâri Sok. 30/32 Cağaloğlu/İstanbul Telefon: 22 95 70

ABONE: Bir yıllık (52 sayı) 60 TL. 6 aylık (26 sayı) 30 TL. 3 aylık (13 sayı) 15 TL. Yurt dışı abonelerde bu fiyatlara posta pulu bedeli kadar ilâve yapılır. Geçmiş sayıların fiyatı 2.5 liradır.

İLÂN: Beher sütunda santimi 25 TL.dır Sürekli çıkacak ilân ve reklâmlar ile yayın ilânları için özel indirimler yapılır. İlân ve reklâmların yayınlanmasından ötürü hiç bir sorumluluk yüklenilmez.

Basıldığı yer: Vatan Matbaacılık A.O.

YÖN HAFTALIK GAZETE

BAKIŞ

Pax Americana

Beklenmekteydi ki, Washington, kendi açısından geçen hafta hiç de parlak olmayan Orta Doğu durumunu kabullenecek ve Sovyetlerle birlikte, Arapları, nispeten tatmin eyleyecek yeni bir Orta Doğu düzeni kurmaya rıza gösterecektir. Hattâ iyimserler, ilk manşı - Sovyetler Birliğinin desteği ile Arapların kazanması üzerine «Bu, Amerika için iyi bir ders oldu. Kendisini istediği zorbalığı yapacak güçte vehmeden ABD, böylece meydanın boş bulunmadığını anlayacak ve ayağını denk atacaktır» diye sevinmekteydiler. Amerika'yı Vietnam'da tırmanmaktan vazgeçirmek için, Sovyetler Birilği'nin bir baskı aracı olarak Orta Doğu'da ikinci bir cephe açtığını ileri sürmekteydiler. Diyorlardı ki, pabucun pahalı olduğunu gören ABD, Orta Doğuda Sovyetlerle anlaşmak için Vietnam'da onlara tâviz verecektir. Onlara göre, Sovyetler Birliği, son bir iki aydır sertleşen tutumuyla kudretinden sarhoş ABD yi ayılmaya zorlayarak barışa hizmet etmektedir. Sertlik, barış için zorunludur. Hattâ bazı devrimci teorisyenler, Sovyetler Birliğinin, «emperyalizmi birçok cephede çarpışmaya zorlayarak, kuvvetlerini dağıtmak ve yenmek» biçimindeki Che Guevara'nın tezini benimsemeye yöneldiğini söylemekteydiler.

Gerçekten ilk bakışta, ABD'nın Orta Doğudaki durumu güç görünmekteydi: Amerika'nın dostu Arap ülkeleri dahi Nâsır'ın safında yer almışlardı. Arap tezlerini tam destekleyen Sovyetler Birliği, Boğazlardan geçirdiği savaş gemileriyle, Akdenizin Altıncı Filo'nun tekelinde bir Amerikan gölü olmadığını Washington'a hatırlatmıştı. Hukuk açısından da Nâsır'ın Akabe Körfezini kapatmasına ciddî bir itirazda bulunmak zordu. Mübalâğalı iddiaların aksine, Eliath limanının kullanılması, İsrail için hiç de hayatî değildi. İsrail, petrol dâhil, bütün ihtiyaçlarını Akdeniz limanlarından kolayca karşılayabilirdi. Asıl bir İsrail - Arap Savaşı, Orta Doğu petrol üretiminin durdurulmasına ve Süveyş'in kapanmasına yol açarak, yalnız İsrail'i değil, bütün Avrupa'yı petrol sıkıntısına düşürebilirdi. Amerikan petrol yatırımları, büyük zarar görebilirdi. Ayrıca, zorbalıkla sonuç alma hevesi, bir arada yaşamaya mahkûm gözüken Arap ve İsrail halkları arasındaki uçurumu telâfi edilmez biçimde genişletebilir ve yedisinden yetmişine kadar bütün Arapların kalbinde Amerika'ya karşı olan kin ve nefreti kökleştirebilirdi. Halkların kalplerine yerleşen kin ve nefret duyguları, uzun vâdede, nükleer silâhlar kadar güçlü bir maddî kuvvet hâline gelebilirdi. Nihayet Sovyetlerin de Orta Doğu'da varlığını hesaba katmak gerekti. Bir Sovyet - Amerikan nükleer çatışmasını önlemek için 1962 Küba Buhranında, Sovyetler gerilemişlerdi. Bu sefer de Amerika geriliyebilir ve İsrail'in uslu durmasını sağlıyabilirdi.

Ne var ki, bütün tehlikelere rağmen, Üçüncü Dünyada «Var mı bana yan bakan!» fütursuzluğu ile hareket etmeyi gelenek hâline getiren Johnson Amerikası, Orta Doğuda da kuvvet zoruyla sonuç almayı seçmiştir. Arapları kısa sürede ağır bir yenilgiye uğratacağını hesapladığı için, İsrail'e tereddütsüz yeşil ışık yakmıştır. Savaşın, dünya kamu oyunu yanıltmak amacıyla piyasaya sürülen bir sürü iddiaya rağmen, Mısır uçaklarını yerde iken tahribe yönelmiş sistemli İsrail hava hücumlariyle başladığı kesindir. Yine aynı ölçüde kesindir ki, Araplara ağır bir ders vermek için sabırsızlanan ve Anglosaksonları zorlayan İsrail, Anglosaksonların tasvibini elde etmeden asla bir saldırıya girişemezdi. Aksi, İsrail açısından bir intihar olurdu. Nitekim Anglosaksonların Güvenlik Konseyindeki tutumları, İsrail ile nasıl bir suç ortaklığı içinde bulunduklarını açıkça göstermiştir. Anglosaksonlar, savaşın başladığı andaki durumun iade edilmesini şart koşan bir ateş kes kararını kabullenmeyi reddetmişlerdir. Suç ortaklarının başarısından emin bir soğukkanlılıkla, İsrail'in Arap kuvvetlerini ezmesini beklemişler ve nihayet İsrail'in işgal ettiği arazide kalmasını sağlayan bir ateş kesi — yangının genişlemesine aldırmadan — inatla savunmuşlardır. Sovyetler Birliğinin, Arapların protestoları arasında, Anglosakson görüşüne katılmasıyla ancak, Güvenlik Konseyi ateş kes kararı alabilmiştir. Sovyetler Birliğinin bu yumuşak ve tâvizkâr tutumu sâyesinde, Orta Doğuda barış şimdilik kurtarılmış sayılabilir. Yalnız çok korkulur ki, bu barış, Amerika'nın empoze ettiği ve ilerici rejimlere hayat hakkı tanımayan bir barış olacaktır. Dünya jandarması ABD, Üçüncü Dünyada ancak kapitalizmi seçmiş, kendine bağlı rejimlere müsaade etmeye kararlı gözükmektedir. Vietnam'da bunun için savaşmaktadır. Kongo'da, Dominik'te, Endonezya'da ve en nihayet en son Yunanistan'da sahneye konan darbeler, emperyalist kontroldan kaçma istidadı gösteren ülkeleri, Amerikan egemenliğine yeniden sokma amacını gütmektedir. Johnson yönetimi, orta sol rejimlere bile tahammülsüzlüğünü, darbelerle ispatlamıştır. En son Orta Doğuda, İsrail vurucu kuvvetini kullanarak girişilen darbenin amacı, Suriye ve Mısır gibi ilerici rejimleri, Johnson Doktrini uyarınca dize getirmektir. ABD, millî egemenlikleri hiçe sayarak, «Üçüncü Dünyada kanun benim» demektedir. Kimsenin kendisine dur diyemiyeceği ve milletlere zorbalıkla boyun eğdireceği inancındadır. Bu tehlikeli tutum, şimdiye kadar nükleer bir savaşa yol açmadıysa, bunun günahı da sevabı da, çok sabırlı ve aşırı barışçı bir politika izleyen Moskova'ya aittir. Sovyetler Birliği, belki de zorbalık politikasının uzun vâdede kendi mezarını kendinin kazacağı inancıyla, rizikolu davranışlardan kaçınmaktadır. Bu ihtiyatlı tutum sâyesindedir ki, Orta Doğuda, Anglosaksonlar ve İsrail, görünüşe göre şimdilik başarı sağlamışlardır. Ama aynı zamanda halkların gönlünde emperyalizmle mücadele azmini bilemişlerdir. Süper bir devletin amansız zorbalık politikası, mazlum milletlerin bağımsızlık mücadelelerini şüphesiz çok güçleştirmektedir. Ama yirminci yüzyılın ikinci yarısında, zorbalıkla milletleri köleleştirmek artık mümkün değildir. Yeni Vietnamlar bunu ispatlayacaktır.

Doğan Avcıoğlu

İsrail'in başarısı, AP iktidarının rahat nefes almasını sağladı!

Türkiyede İsrail'in söz cüsü gibi çalışan kudretli bir ilân şirketi, haftanın ortasında önemli gazetelere dostça hatırlattı ki, «İsrail - Arap çatışmasında biz tarafsızız». Gazetelerin can damarı olan özel reklâmların büyük kısmını elinde tutan Musevilerin kontrolundaki bu ilâncılık tekelinin mesajını anlamakta gazeteler güçlük çekmediler: Nâsır'ı tutmaktan ve İsrail aleyhine yayınlar yapmaktan dikkatle kaçınmak gerekti. Bununla beraber, reklâm tekelinin fazla endişe etmesine yer yoktu. Zira gelen haberler, ezici İsrail zaferini doğrulamaktaydı. Gazeteler bunları vermekte elbette kusur etmiyeceklerdi. Sovyetler Birliği dahi, Güvenlik Konseyindeki tutumuyla, savaşın hayatî sayılan ilk günlerinde ağır bir darbe yiyen Araplar için kendini ateşe atmıyacağını açıkça belli etmişti. Böylece diplomatik plân da ilk manşı yitiren Anglosaksonlar ve İsrail, askerî üstünlükleri sâyesinde, çok kısa bir süre içinde duruma hâkim olmuşlardır.

İsrail'in ilk günlerdeki ezici başarısı, Sovyetler Birliğinin de müdahaleden kaçınacağını belli etmesi üzerine, kalbinin Araplardan yana olduğunu ilân etmiş olmasına rağmen, AP iktidarına rahat bir nefes aldırmıştır. Eğer savaş tam aksi yönde cereyan etse ve İsrail haritadan silinmek tehlikesiyle karşı karşıya kalsa, Anglosaksonlar kesinlikle açık müdahalede bulunacaklar ve ABD, Türkiyedeki üslerinden mut laka yararlanacaktı. Direkt Amerikan müdahelesi üzerine, Sovyetler Birliği de olaylara seyirci kalamıyacak ve Türkiye çok güç ve tehlikeli bir durumla karşı karşıya kalacaktı.

İsrail'in direkt Anglosakson müdahelesi olmaksızın ezici bir üstünlük sağlaması, durumunu Amerikanın tutumuna göre ayarlayacağını ilân eden Sovyetler Birliğinin direkt müdaheleden kaçınmasına ve Güvenlik Konseyinin ateş kes kararını kabullenmesine imkân vermiştir. Böylece mahallî planda ne sonuçlar vereceği henüz kesinlikle bilinmiyen savaşın büyümesi ve Türkiyeye sıçraması ihtimali hayli zayıflamış gözükmektedir. Bunun içindir ki, AP iktidarı, çok endişeli geçen birkaç günden sonra, rahatlamışa benzemektedir. Kalbinin Araplarda olduğunu söyleyen Hariciye nin aslarının Pazartesi akşamı tam kadro Amerikan Büyükelçisine yemeğe gitmek durumunda kalması ve Türkiyedeki üslerle her halde çok ilgilenen NATO Başkomutan Yardımcısı Orgeneral Bray'in acele Ankaraya gelmesi, işler başka türlü gitseydi, Demirel

BAŞKAN NASIR

iktidarını çok güç durumda bırakabilirdi...

Demirel iktidarının Orta Doğu buhranı karşısındaki tutumu, Menderes dönemine nazaran ve kendi dış politika anlayışı çerçevesin de hayli olumlu olmuştur. İkili anlaşmalar ve daha birçok türlü-çeşitli ilişkiler ile Amerikanın Türkiyenin güvenliğini tehlikeye itebilecek politikasına tâbi olma durumunda bulunduğunu bilen iktidar, bâdireden asgarî zararla çıkabilmek için elinden geleni yapmıştır. Tahrikçi davranışlardan kesinlikle kaçınmış ve Amerikalılara, Türkiyenin savaşın dışında kalma niyetinde olduğunu anlatmıştır. Menderes iktidarı günlerine nazaran, bu, büyük bir gelişmedir. Bu ihtiyatlı tutum sonucudur ki, Araplarla flörtü dahi fuzuli sayıp Araplar ile İsrail'i eşit plana koyarak AP iktidarından ayrılan ana muhalefet partisi lideri İnönü, Demirel'in tutumunu tasvip ettiğini açıklamıştır. Öteki muhalefet partileri de, Amerikan üsleri konusunda çok dikkatli olma tavsiyesinin dışında, AP iktidarının ihtiyatlı tutumunu desteklemiştir.

Kritik günler, hiç değilse şimdilik, Türkiye açısından atlatılmış olmakla beraber, Orta Doğu uzun ve ıstıraplı günler yaşama ya namzet gözükmektedir. Anglosaksonların gözdesi Ürdün, Amerikanın tavsiyesiyle, Güvenlik Konseyinin ateş kes kararına uymuştur. İsrail, herhalde Anglosaksonların telkiniyle, Ürdün'ü pek fazla hırpalamaktan kaçınmıştır. Anglosaksonlar, ufak bir haşarılık yapan genç Kral Hüseyin'in tahtını korumaya niyetli görünmektedirler. Suriyedeki ilerici rejim ise, dış müdahele ile, yerini bir komprador yönetimine bırakacağa benzemektedir. Nâsır, ateş kes kararına rağmen kısa vâdede pek ümitli gözükmeyen bu savaşı sürdürmeye çalışmaktadır. Anglosaksonlar, herhalde Nâsır rejimine de son verme niyetindedirler. Yalnız Nâsır'a Amerikancı bir alternatif bulmak çok güçtür. Her halükârda, şimdilik pek parlak gözüken askerî zafer, Orta Doğuya huzur değil, çok daha büyük bir huzursuzluk getirecektir. Emperyalizmin şiddetle işbaşında tutmaya çalışacağı gerici rejimlerle halkların gittikçe keskinleşecek olan çatışması, Orta Doğuyu her an patlamaya hazır bir barut fıçısı yapacaktır.

ORTA DOĞUDA SATRANÇ!.

Amerikan üsleri Başımıza dert Açabilir:

Meğer Başbakan Demirel, «Türkiye'de üs yoktur, tesis vardır» demekte haklıymış. Zira Araplara karşı Türkiye'deki askerî üslerin kullanılmıyacağını Mısır Dışişleri Bakanlığına bildirdiğimizi El Ahram gazetesinin yazması üzerine, Amerikan Dışişleri Bakanlığı -(Associated Press, 1 Haziran)-, şunları söylemiştir: **«Türkiye'de Amerikan askerî üsleri yoktur.»** Demek ki, üs yok, tesis vardır.

State Deparment, ayrıca, «ABD'nin Orta-Doğu buhranı ile ilgili olarak kolaylıklarından (facilities) yararlanmak için Türkiye'ye bir talepte bulunulmadığını» açıklamıştır. Bununla beraber ABD'nin Türkiye'deki askerî tesislerini kullanarak başımızı derde sokma ihtimali her zaman vardır. Nitekim, El Ahram, büyük bir Amerikan üssünü barındıran Libya'nın da Mısır'a teminat verdiğini yazdıktan sonra hemen şunları eklemektedir. «Libya Hükûmetinin iyiniyetlerinden elbette şüphemiz yok. Fakat Libya, Amerikan Wheelus-Field üssü üzerinde hiç bir kontrola sahip değildir ve üste olup bitenlerden habersizdir.» Bu sözler, Amerikan üsleri konusundaki katı gerçeğin ifadesidir. Üstelik Türk Hükûmetinin, üsler konusunda Mısır'a bir teminat verdiği dahi şüphelidir. Çağlayangil, El Ahram'ın haberini doğrulamamıştır. Ve Çağlayangil bütün konuşmalarında «câri tatbikat»tan, «müsaademiz, rızamız» olmadan üslerin kullanılmıyacağından söz etmiş, ama «üslerin kullanılmasını mutlak önleyeceğiz» dememiştir.

Bu durumda sormak gerekir: Hukuken üsleri -yani tesisleri- kullanmada tam yetkisi olan ABD, 1958'de Lübnan çıkartması dolayısiyle yaptığı gibi bize haber vermeden İncirlik Üssüne şimdi de asker indirirse ne olacaktır? Hükûmet için, 1958'de Fatin Rüştü Zorlu'nun denediği tarzda «İndirme bizim müsaademizle yapılmıştır» demekten başka çare var mıdır? Bir an düşününüz ki, Hükûmet, «Efendim, müsaademiz olmadan bu işi yaptılar» desin. Bunu söyleyen bir hükûmetin Amerika ile tehlikeli ve sonuçları kestirilemiyecek biçimde karşı karşıya geleceği açıktır. AP iktidarının böyle bir rizikoyu göze almasına zerrece imkân olmadığından, Amerikan oldu bittisi, «Efendim, bizim müsaademizle yapıldı bu iş» diye mutlaka hükûmetçe benimsenecektir. Temenni edelim ki, Çağlayangil 1958 Ağustosunda Fatin Rüştü Zorlu'nun Mecliste söylemek zorunda kaldığı şu sözleri tekrarlamak durumuna düşmesin. Şöyle diyordu Bay Zorlu: «Amerikan mütecaviz midir? Hayır. Amerika orada bilvasıta tecavüze uğramış bir memlekete yardıma gidiyor. Türkiye de bu yardıma giden memlekete yardım ediyor... Bizden üslerden — Zorlu, Türkiye'de Amerikan üsleri olduğunu kabul ediyordu—istifade etmeyi talep eden müttefiklerimiz, istifadelerini Lübnan'a gitmek için ve bunu NATO hareketi dışında istediler. Biz de kendilerine bu müsaadeyi verdik. Bunu milletten gizlemedik. (Sağdan gizlediniz sesleri). Siz millet değilsiniz. (Sağdan şiddetli gürültüler). Bütün millet millettir. Bir parça millet olmaz.»

Bir nokta daha var: O zaman İnönü, NATO taahhütleri dışında ABD'nin hangi anlaşmaya göre İncirlik Üssüne asker çıkardığını soruyor ve Millet Meclisinin bu anlaşmayı bilmesi gerektiğini söylüyordu. İnönü'nün sözleri aynen şöyledir: **«Lübnan'a ihraç yapan Amerikan kumandanı, basın toplantısı yaptı dünyaya ilân etti: (Adana'ya gidiş, NATO üssüne gidiş değildir) dedi. Şu halde nedir? Şu halde ayrı bir anlaşma var Bunu Hükûmetin mutlaka Büyük Millet Meclisine bildirmesi lâzımdır.»**

Aradan 9 yıl geçmiştir. Meclis, hâlâ bir şey bilmemektedir. Ve Amerikan tesislerinin başımıza belâ açıp açmaması, bizim irademize bağlı değildir. Savaşın genişlememesine ve bir an önce sona ermesine dua etmekten başka yapacak bir işimiz yoktur.

Şimdilik İsrail'in yıldırım başarısı, Amerikan mühalesine ihtiyaç bırakmıyarak ve Sovyetleri ihtiyatlı bir tutuma iterek, Türkiye'yi güç durumdan nisbeten kutarmıştır. Ama Türkiye'nin savunması için değil de, bir büyük devletin emperyalist amaçları için kullanılan tesisler, ülkemize dertten başka bir şey getirecek değildir. İnönü'nün 1958'de Zorlu'ya söylediği şu sözler, kulağımıza küpe olmalıdır.:

«Haricî meselelerde kaza gelinceye kadar hiç bir şey gelmeyecek zannolunur ve geldiği zaman bir defa gelir.»

SAVAŞIN PERDE ARKASI

«İsrail mi yoksa Mısır mı saldırdı, bilinemez» deniyor. Halbuki İsrail radyosunu dinlemek dahi, bu ülkenin plânlı bir saldırıya geçtiğini göstermektedir. Jerusalem radyosuna göre, belli başlı İsrail şehirlerine Mısır'ın hava hücumu yapması üzerine, İsrail harekete geçmiştir. Ne var ki yabancı basın mensuplarının da kolayca izledikleri üzere, Telaviv'de Pazartesi sabahı iki alârm verilmiş, ama hiç bir Mısır uçağı görülmemiştir. Bunun üzerine Jerusalem radyosu, «Görülmemiştir, zira İsrail uçakları onları daha yoldayken yakalamış ve düşürmüştür!» diyor. Buna karşılık, İsrail uçakları, Sina, Kanal ve Kahire civarındaki askerî hava meydanlarını aynı anda bombalamışlar, gâfil avlanan Mısır uçaklarını yerde tahrip etmişlerdir. Saldırıyı kimin başlattığını bilmek için bu kadarı dahi yeterlidir. Nitekim Prof. Ahmet Şükrü Esmer, dururmu şöyle değerlendirmektedir: «Zaman İsrail aleyhine ve Arapların lehine işliyordu. Acele ilk darbeyi indirmek, İsrail için avantajlı olacaktı... Moşe Dayan'ın Arap Hava Kuvvetlerine öldürücü bir darbe indirmeye hazırlandığı şüphe götürmez. Nitekim 5 Haziran gününün erken saatlerinde İsrail Hava Kuvvetleri harekete getirilerek, hava alanlarını temizlemeye başlamışlar. Kahire, Amman ve Şam'ı bombalamışlar. Kara Kuvvetleri de Sina Çölüne girmiştir... Moşe Dayan, Arap Kuvvetlerine, (Öldürücü darbe) indirildiğini söylemiştir. Herhalde yapmak istediği bu idi ve hazırladığı plâna göre, bundan sonra Kara Kuvvetlerinin zaferi kolaylaşacaktır.»

İsrail'in bu plânlı saldırıya Anglosaksonların tam desteğine sahip olmadan girişebilmesi kesinlikle mümkün değildir. «Araplar yalnız kuvvetten anlar. Nâsır'ın ancak kuvvetli bir İsrail sopasıyla aklını başına getirebiliriz. Rus desteği, biz açıkça savaşa girmediğimiz sürece, lâftan ibaret kalacaktır» sonucuna varan Johnson ve Wilson, Washington müzakerelerinde, İsrail'e yeşil ışık yakmışlardır. Bugün, bu noktadayız. Bu noktaya nasıl gelindi? Son gelişmeleri başlangıcından itibaren Le Monde'un Orta Doğu uzmanı Eric Rouleau'nun ağzından dinleyelim:

ABD'nin Mısır'a güvensizliği, 1964 ilkbaharında başlar. O tarihte Kruşçov, Mısır'da muzaffer bir gezi yapmıştır ve bunu Sovyet - Mısır yakınlaşması izlemiştir. Amerika, Mısır'ı Kremlin'in tutumunu benimsemesi, ABD'nin Kongo, Dominik, Vietnam ve Orta Doğu politikalarını sistemli biçimde suçlaması yüzünden kınamaya koyulmuştur. Bazı Amerikan servisleri, Mısır'ın ekonomik yardım ve silâh bakımından Moskova'ya bağımlılığının artışını da göz önünde tutarak, o tarihten itibaren Nâsır'ın «artık ıslâh kabul etmez» duruma geldiği sonucuna varmışlardır.

JOHNSON VE WİLSON

Bunu 1965'te Müslüman Kardeşler eliyle Nâsır rejimini devirmeyi öngören iyi hazırlanmış teşebbüs izlemiştir. Mısırlılar, darbenin CIA tarafından düzenlendiğini ileri sürmektedirler. Ayni yılın Ekim ayında Washington, Mısır ile olan üç yıllık gıda fazlası yardımı anlaşmasını yenilemeyi reddetmiştir. O tarihe kadar, ABD, Mısır'a yerli para karşılığı 880 milyon dolar tutarında gıda yardımı yapmıştı. ABD ancak 1966 yılı başında çok daha ağırlaştırılmış şartlarla Mısır'a 55 milyon dolarlık hububat vermeye razı olmuştur. Açlık sıkıntısı çeken Mısır'a bu son yardımdır. ABD, Mısır'ın gıda yardımı anlaşması taleplerini ısrarla reddetmiş ve daima «talebiniz inceleniyor» cevabını vermiştir. Bu durumda Mısır, sert kemer sıkma tedbirleri almış, Kalkınma Plânını iyice yavaşlatmış ve hatta bazı fabrikaları kapatmıştır. Bu yılın başında ekonomik durum vahimdi. Borçlar artmakta, ödemeler yapılamamaktaydı. İthalât darlığı, yedek parça sıkıntısı dolayısiyle üretim yavaşlamakta, hayat pahalılığı artmakta idi. Halkta hoşnutsuzluk belirtileri çoğalmaktaydı. 1965 darbesinden beri ilk kez, Nâsır aleyhine broşürler görülmekteydi. Çeşitli fabrikalarda esrarengiz yangınlar çıkmaktaydı.

AMERİKANIN NÂSIR'A ULTİMATOMU

Amerikalılar tutumlarını sertleştirmek için durumun elverişli olduğu sonucuna vardılar. Buğday yardımlarına tekrar başlayacaklardı. Yalnız bazı şartları vardı: Nâsır, Aden milliyetçilerini desteklemekten vazgeçecekti. Suudî Arabistanı hırpalamıyacaktı. Yemen'deki birliklerini geri alacaktı. Silâhlı kuvvetlerinin miktarını azaltacaktı. Füze imaline son verilecekti. Ve ABD'ye alacağı tedbirleri kontrol edebilme imkânı sağlayacaktı.

Mart başında bir yetkili, Eric Rouleau'ya şunları söylüyordu: «Mengenenin sıkıldığını hissediyoruz. Amerikalılar hegemonyalarını, Vietnamdan Dominike kadar uzatmak istiyorlar. Ama boyun eğmeyeceğiz. Amerikan şantajlarına son vereceğiz.» Gerçekten bir süre sonra Nâsır, Amerikan Elçisi Battle'a sert bir tonla, buğday yardımı talebini kesinlikle geri aldığını bildirdi. Kahire'deki sorumlular, o günden beri bir Amerikan karşı hücumunu beklemekteydiler. Yalnız hücumun nereden geleceğini bilmediklerini bugün itiraf etmektedirler.

SURİYEDE DARBE HAZIRLIKLARI

Bu endişeli günler sırasında, 29 Martta Gromyco Kahire'ye beklemedik bir ziyaret yaptı. Bu esrarengiz ziyaretin, Mısır yöneticilerinin endişelerinin yerinde olup olmadığını görmek, onlara tavsiyelerde bulunmak ve teminat vermek gibi konuları kapsadığı ileri sürülmektedir.

21 Nisan Yunanistan darbesiyle, Mısır yöneticilerinin endişeleri kesinlik kazanmıştır. Nâsır, Yunan darbesini CIA'nın düzenlediğinden yüzde yüz emindir ve ayni tehdidin Kahire civarında dolaştığını düşünmektedir. Nâsır, ilk kurbanın Suriye olacağını hesaplamıştır. Yunan darbesinden bir hafta önce Şam'ı felce uğratan genel grevin, Ürdün ve Amerikan gizli servisleri tarafından tahrik olunduğu inancındadır. 2 Mayıs konuşmasında Nâsır, «ABD, dünya karşı - devrim hareketinin başında yer almıştır» demiştir.

8 Mayıstan itibaren olaylar hızlanmıştır. Suriyeli haberciler, paniğe yaklaşan müthiş bir heyecan içinde gizlice Kahire'ye gelmişler ve İsrail'in Suriye hududuna büyük ölçüde kuvvet yığdığını bildirmişlerdir. Şam haberi, birliklerin anormal hareketlerini tesbit eden Lübnan İkinci Bürosundan almış ve Suriye istihbarat servisleri, İsrail içine, profesyonel ajanlardan kurulu bir ekip göndermiştir. Ekip, tehlikeli yığınak haberini doğrulamıştır. Nâsır, Suriye istihbaratını şüpheyle karşılamış ve kendi istihbaratını harekete geçirmiştir. Mısır servisleri de iki günlük bir çalışmadan sonra ayni sonuca varmıştır. 11 Mayıs günü Nâsır tam bir gizlilik içinde Mısır birliklerini Sina'ya doğru yola çıkarması ve Yemen'deki kuvvetlerin bir kısmını derhal geri çekmesi için Mareşal Amr'a emir vermiştir. Bu tedbirler 14 Mayıs günü açıklanmış ve «Cepheye giden askerler» heyecanlı biçimde Kahire'den geçmiştir. **Garip bir olay, cepheye giden askerlerin, Amerikan Büyükelçiliğinin pencereleri önünde gösteri yapmasıdır. Mısır yetkilileri böylece dünyayı, özellikle ABD'yi, Suriyeyi koruma hususunda kararlı olduklarına inandırmaya çalışmaktaydı. Daha iki gün önce, 12 Mayısta, İsrailliler topraklarındaki komando akınlarına son vermek için, gerekirse Suriye rejimini devireceklerini ilân etmişlerdi.** Washington bu vahim İsrail tehdidine karşı en ufak tepki göstermemiştir. Tabii ki Kahire bunu, «İsrail - Amerikan ortak tertibi»nin yeni bir delili olarak değerlendirmiştir. Ayni gün, Kahire, Altıncı Filo'nun Mısır limanlarına yapacağı ziyareti iptal etmiştir. İnanılmaktaydı ki, Altıncı Filo gemilerinin Mısır limanlarında bulunduğu sırada, İsrail'in Suriyeye taarruzu başlayacaktır. İstihbarata göre, taarruz günü, 17 Mayıs'tır.

★

Eric Rouleau'nun izahatı burada bitiyor. İsrail taarruzu konusunda Arap ülkeleri ve Sovyetler Birliği dünya kamu oyunda ve Güvenlik Konseyinde büyük gürültüler koparmışlardır. Muhtemeldir ki, bu gürültü, hareketi geciktirmiştir. Bu arada Araplar, Nâsır'ın etrafında toplanmışlardır. Nâsır, Arapların birleşik gücüne ve Sovyet desteğine herhalde aşırı güvendiği için, İsrail'e karşı sesini iyice yükseltmeye koyulmuştur. Fırsattan yararlanarak, Akabe Körfezinde 1956 yılından önceki durumu gerçekleştirmiştir. Eliath limanı, gazetelerin yazdıklarının aksine, İsrail için hiç de hayatî değildir. İsrail ithalâtının pek küçük bir kısmı bu yoldan yapılmaktadır. Akdeniz yoluyla, İsrail'in Eliath kaybını kolayca kapatması mümkündür. Ama İsrail ve Anglosaksonlar, fırsatı bulduk diye Akabe işini müthiş büyüttüler. Birleşmiş Milletler kuvvetlerini geri çektirme hâtâsını işleyen Nâsır geldiği oyunun son dakikada farkına varır gibi olmuş, Başkan Yardımcısı Zekeriya Muhiddin'i Johnson'a göndermeyi kararlaştırmıştır. Ama bu sırada, Washington'un müsaadesiyle, esasen Mısır'a ders vermek için sabırsızlanan İsrail harekete getirilmiş ve bir baskınla Mısır Hava Kuvvetlerine ağır bir darbe indirilmiştir. Kısaca, Orta Doğu Savaşı, dünya jandarmalığına çıkan Johnson Amerikasının, Yunan darbesinden sonra Orta Doğudaki Suriye ve Mısır gibi ilerici rejimleri devirme teşebbüsüdür. Evdeki bu hesapların çarşıda nasıl çıkacağını zaman gösterecektir.

İsrail savaşın ilk üç gününde ezici üstünlük sağlamış ve Nâsır, yenilgiyi «Amerikan ve İngiliz uçaklarının müdahalesi»ne bağlamıştır. Böyle bir müdahelenin vuku bulup bulmadığını hâlen bilmeye imkân yoktur. Yalnız direkt Amerikan müdahelesi olmasa dahi, Nâsır'ın yenilgiyi bu yoldan mâzur göstermeye çalışacağı açıktır.

ABD, şimdilik, kuvvet zoruyla plânını gerçekleştirme yolunda gözükmektedir.

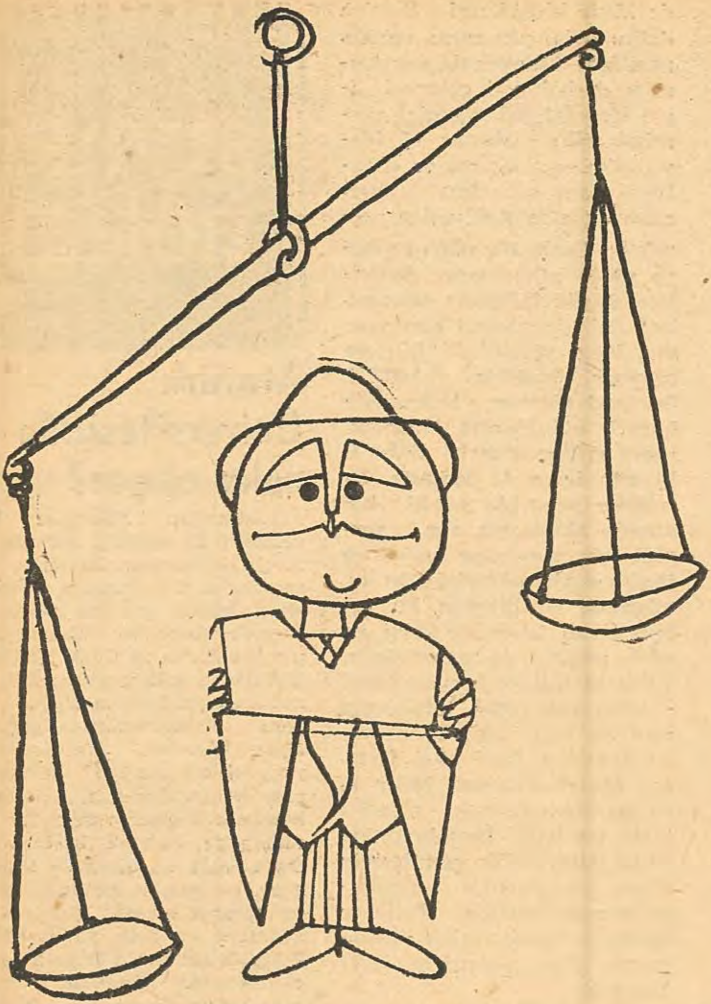
siyasî notlar

Atatürk Üniversitesinde neler oluyor?

Amerikan Nebraska Üniversitesi ile işbirliği hâlinde Erzurum'da kurulan Atatürk Üniversitesini, bir Johnson Üniversitesi hâline getirme yolundaki Amerikalıların ve işbirlikçilerinin çabalarını 28 Ocak 1966 tarihli **YÖN**'de anlatmıştık. ABD, «Amerikan yardımıyla Doğu tarımını kalkındırma» gerekçesiyle, Atatürk Üniversitesini, yepyeni bir statüye kavuşturarak, kompradorların, dolayısiyle kendinin doğrudan doğruya egemenliğine almak istemektedir. Bu amaçla hazırlanan tasarıya göre, «serbest iş alanında dürüst ve başarılı hizmeti görülen» iş adamları ve belediye başkanları 9 kişilik mütevelli heyetinde yer alacaklardı. Mütevelli heyeti rektörü ve dolayısiyle hocaları seçecekti. Böylece, Türkiyede Amerikan modeli bir üniversite kurulacaktı. Anayasayı ve Üniversiteler Kanununu hiçe sayan bu Amerikanvâri davranış, tabii ki, sert tepkilerle karşılaşmıştır. Atatürk Üniversitesi Profesörlerinden Dr. Fethi İncekara, Amerikanın özel bir Üniversite Kanunu empoze etme fikrini şu sözlerle eleştirmiştir : «Amerikalı dostlarımızın Atatürk Üniversitesine yaptıkları yardım özenilir ve peşinden koşulur bir yardım değildir. Esasen böyle bir yardım, Amerikalı dostlarımıza yapılacak kanun değişikliği üzerinde söz hakkı vermez».

Bu mukavemetler karşısında, o zamanki Rektör Osman Okyar, yeteri kadar enerjik davranamamıştır. Amerikalılar, geçen yıl doçentlikten profesörlüğe yükselen Zootekni hocası, mukaddesatçı ve Amerikancı Şaban Karataş'ın şahsında çok daha enerjik ve yırtıcı bir rektör adayı bulmuşlardır. Karataş, Demirel muhalefetini pek çabuk terketme işbirliğini gösteren müslüman kapitalist Sabah gazetesi tarafından bir iki ay önce, Atatürk Üniversitesi Rektörlüğü için örnek insan diye lanse edilmiştir. Karataş, Sabah gazetesinin Ankara yöneticilerinden Hâmi Tezkan'ın yakın arkadaşıdır ve koyu bir Amerikan hayranıdır. Üstelik ilerici gençlik aleyhinde yoğun bir dernekçilik faaliyetine girişerek, «işte aradığımız adam» unvanını kazanmıştır. Karataş'ın Atatürk Üniversitesinde, Atatürkçü gençlik, Atatürkçü basını dahi kolayca izleyememektedir. Zira Şaban Karataş'ın listesine geçmek demek, başarısızlık gerekçesiyle belgelenmek ve Üniversiteden kovulmak anlamına gelir endişesi birçok öğrencinin kafasına yerleşmiştir. Meselâ 1966 yılında bazı öğrenciler, komünist oldukları ve komünizm propagandası yaptıkları endişesiyle emniyete jurnallenmiş ve günlerce sorgusuz sualsiz içerde tutulmuşlardır. Bu arada, Şaban Karataş ise Komünizmle Mücadele Derneğinde konferanslar vermiş ve McCarthy zihniyetli Amerikalıların pek hoşuna giden bu konferanslar, hoparlörlerle sokaktaki halka duyurulmuştur. Şaban Karataş, Mc Carthy mukaddesatçılığı sâyesinde, Erzurum'un Atatürkçü çevrelerinde terör estirmiş ve üniversitenin en kudretli kişisi haline gelmiştir. Kendini rektörlüğün doğal adayı görmekte ve Amerikalılarca desteklenmektedir.

Atatürk adını taşıyan bir üniversitede, mukaddesatçı geçinen mandacı McCarthy irticaı konusunda ilerici politika adamlarımızı uyarırız!

Plân ve Sosyal Adalet

Kalkınma Plânı yıllık programında 1966 yılına kadar, kalkınma ve sosyal adalet konusunda, «Biri diğeri için feda edilmiyecek» diye yazılırdı. Sosyal adalet tedbirleri, toplam tasarrufların azalmasına yol açmıyacak, ama tasarrufları arttıracağız diye de sosyal adalete boş verilmiyecekti.

Uygulama nasıl olmuştur, bu ayrı meseledir Ama Demirel iktidarının hazırladığı 1967 yılı programında, Kalkınma Plânının bu temel ilkesinden de vazgeçilmiştir. Program, gelir dağılımı bölümünde, «Tasarrufları arttıracağız diye sosyal Adalete boş verilemez» ilkesini yok sayarak, «Sosyal Adalet yapacağız diye tasarruflar azaltılamaz» ilkesini ön plâna çıkarmaktadır. Gelir dağılımı bölümünün daha ilk cümlesi şöyledir: «Gelir dağılımı politikasının ana hedefleri plânda belirtilmiştir. Bu ana hedefler arasında, gelir dağılımındaki adaletsizliği ortadan kaldırmak maksadıyla alınan tedbirlerin kalkınmayı sağlayacak herhangi bir fedakârlık yapılması sonucunu doğurmaması da bulunmaktadır.»

Görüldüğü gibi, yarısı budanmış olan bu plân ilkesiyle, tasarruf ve yatırım yapacakları ümit edilen zenginlerin vergilendirilmesini reddetmek, fakirlerin vergilendirilmesine yönelmek ve ücret artışlarına karşı çıkmak mümkündür.

Peki, Plânlamanın araştırmasıyla da ortaya çıkan gelir dağılışındaki büyük adaletsizlik nasıl düzeltilecektir? Demirel programı, «Bunun önemli araçlarından biri vergi politikasıdır» demektedir. Ama program hemen itiraf etmektedir ki, vergiler, adaleti değil, adaletsizliği arttırıcı bir gelişme göstermiştir: «Toplam tasarruf seviyesini arttırmak amacıyla, Plân döneminde yapılan vergi değişiklikleri ve konan yeni vergiler, toplam vergiler içindeki vasıtalı vergilerin nisbetini arttırıcı yönde olmuştur. Bunun gelir dağılımına olumsuz etkileri olduğu söylenebilir.»

Sosyal Adalet konusunda ikinci tedbir olarak, fiyat istikrarı ileri sürülmektedir. Fiyat istikrarı adalet sağlamazsa da, adaletsizliğin genişlemesini önleyebilir. Ne var ki geçen yıl yüzde 10'un üstünde bir fiyat yükselmesine yol açan Demirel iktidarı, fiyat istikrarı konusunda herhalde iddialı olamıyacaktır.

Bari vergileme ve fiyat yükselişleri yoluyla mağdur edilen ücretlilerin gelirlerini yükseltici tedbirler alınmış mıdır? Program, işçiler için «toplu sözleşmeyle başınızın çaresine bakın» demektedir. Memurlar için, artık rafa kaldırıldığı bilinen personel reformu bir horoz şekeri olarak sunulmaktadır: «Personel reformunun yürürlüğe konulmasıyla, kamu hizmetlileri arasındaki gelir dağılımının daha âdil prensiplere bağlanması sağlanırken, ayni zamanda bu grubun toplam gelirlerinde de bir artışın meydana gelmesi beklenmektedir.» Köylüler için ise, toprak reformundan hiç söz edilmemekte, çıkacak Emlâk Vergisi tasarısı, gelir dağılışında adalet sağlayacak denmektedir!

Demirel iktidarının gelir dağılışını sağlama yolunda ileri sürdüğü tek tedbir, «Efendim, eğitim, sağlık, içme suyu, yol, vb. gibi kamu hizmetlerinde önemli gelişmeler sağlıyoruz. Bu hizmetlerden düşük gelir gurupları artan oranda yararlanmakta, sosyal adalet sağlanmaktadır.» tarzında sözlerdir. Demirel, bu tedbirlerle «her mahallede milyoner» diyen Menderes ne kadar sosyal adalet sağladıysa, o kadar sosyal adalet gerçekleştirecektir!

Ne var ki, bu hizmetlerde dahi, Plânın öngördüğünün çok altında harcama yapılmıştır. Gelişmeyle iligili câri masraflar denilen sağlık, eğitm gibi hizmetlerde harcamalar ancak yüzde 9 artmıştır. Halbuki bu harcamalarda yüzde 15 artış bekleniyordu. Üç yılda 900 sağlık ocağı yapılacakken, 400 civarında kalınmıştır. Eğitimden yararlanma durumu ise ortadadır. Üstelik İkinci Beş Yıllık Plânda, «İmkânları yeterli öğrencilerin eğitim masraflarına katılmalarının sağlanacağı» ileri sürülmektedir. Eğitimci milletvekili Kemal Yılmaz'ın belirttiği üzere, **«Bu, tehlikeli bir çığırın açılması demektir. Bu, okula devam eden çocuklardan alınan vasıtalı bir vergi niteliğindedir. Bu çığır açıldı mı, devlet okulları yavaş yavaş birer özel okul, birer birer paralı okul olmaya başlar. Eğitim, devletin vazifesidir.»** Fakat kabul edelim ki, iktidarın sosyal adalet anlayışını, daha doğrusu anlayışsızlığını, Plâna açıkça yazması, yine de bir samimiyet örneğidir.

Bu arada programda bazı ilgi çekici rakamlar var. Kamu kesimindeki işçi ücretlerinin 1955 - 65 durumu verilmiş. Kamu kesiminde çıplak işçi ücretlerinin seyri şöyle:

YILLAR	Günlük ortalama çıplak ücret	Ücret artış Endeksi	İstanbul ücretliler geçinme endeksi
1955	5.83 TL.	100	100
1956	7.00 TL.	120	112,7
1957	8.03 TL.	138	124,6
1958	8.93 TL.	153	144,6
1959	10.66 TL.	182	172,4
1960	11.90 TL.	204	182,8
1961	12.60 TL.	216	188,8
1962	13.20 TL.	226	197,1
1963	14.43 TL.	248	216,8
1964	16.40 TL.	281	219,9
1965	16.40 TL.	285	233,1

Tabloda görüldüğü gibi, Demirel'in İnönü iktidarını devirip önce koalisyon ile sonra tek başına iktidara geçtiği 1965 yılında, kamu kesimi işçilerinin ücretlerinde en ufak bir artış sağlanmamıştır. Toplu sözleşme ve grev 1965 yılında hiç işlenmemiş, çıplak ortalama ücret 16 lira 40 kuruş olarak kalmıştır. Buna karşılık geçinme endeksi, yüzde 5'in üstünde bir artış göstermiştir. Yani kamu kesimi işçilerinin gerçek ücreti, artmak şöyle dursun bir miktar düşmüştür.

1955 - 65 dönemine de bakılınca ücret on yılda 100'den 285'e çıkmıştır. Fakat bu arada hayat pahalalılığı da 100'den 233'e çıkmıştır. Ücrette on yılda gerçek artış yüzde 52'dir Yıllık artış yüzde 5 kadardır. Millî gelir artışının da bu civarda olduğu düşünülürse, işçilerin millî gelirden paylarını arttırdıklarını söylemek mümkün değildir. «Fakirler»in en iyi durumda bulunanları sayılan devlet teşebbüsü işçileri dahi, kapitalist prodüktivite ölçülerine uygun bir ücret artışı sağlayamamaktadırlar.

Ali Faik Cihan olayı

Yargıtay'ın Şadi Alkılıç dâvası dolayısiyle verdiği karar, pek övülecek cinsten değildi. «Komünist propagandası yok, ama komünizmi övme var» deniyordu. Bu tutum, cezayı azaltıp Alkılıç'ın tahliyesini sağlıyordu ama, yine de bir yarışma yazısını suç sayma sınırları içinde kalıyordu. Karar şu bakımdan önemliydi: Yargıtay Ceza Daireleri, Şadi Alkılıç'ın yazısını daha önce Genel Kurul hâlinde oybirliği ile komünist propagandası saymıştı. Evvelce bu karara katılmış olan bir daire, şimdi olumlu yönde fikrini değiştirmekteydi. Alkılıç kararı, iki yıl içinde vuku bulan bu büyük değişikliği göstermesi bakımından dikkat çekiciydi. Ali Faik Cihan konusunda ise, Yargıtay Birinci Ceza Dairesi fikir özgürlüğü mücadelesi tarihinde şerefli bir yer tutacak olan önemli bir karar almış ve sosyalizmin sınırlarını, Anayasaya uygun biçimde, serahatla çizmiştir. Kararda şöyle denilmektedir: «Sosyalizm, insanı bütün olarak ele alır, toplum düzenini, insanın gelişmesini sağlayacak bir ortam sayar ve buna göre düzenlemek amacını güder. Üretim araçlarını sosyalleştirir, bunun gâyesi geliri adaletli bir şekilde dağıtmaktır. Sosyalizm ferdî mülkiyeti tüm kaldırmaz. Üretim araçlarına müteallik mülkiyet üzerinde toplumcudur. İhtilâlci değildir. Komünizmde ise ferdî mülkiyet tüm kalkar. İhtilâlcidir.»

Yargıtay kararı, 141 ve 142. maddelerin uygulanması konusunda da ciddî ölçüler getirmektedir. Karara göre, komünizm propagandasında **«cebir ve şiddete başvurma esastır.»** Cebir ve şiddete başvurmayı ileri sürmeksizin yazılan fikirler, 141 ve 142. maddeler kapsamına girmez.

Odalar Birliği Genel Başkanını «Özel sektör bir ve bütündür» diye isyân ettiren parazit aracıları konusunda Yargıtay şöyle diyor: «Yazar, emeğin şerefli yerini bulmasını istiyor. **Tufeyliliğe karşıdır. Burada bahsedilen aracılar, emekle tüketici arasına giren ve sermaye gücü ile her ikisinin aleyhinde zenginleşen verimsiz bir zümredir. Bunlar bir sınıf değildir.»**

Şimdi dâvâ dolayısiyle hayli ıstırap çeken «Sosyalist Türkiye» yazarının, Türk Hâkimine şeref getiren Yargıtay kararından sonra yeniden hâkimlik görevine dönmesi beklenmektedir. Ali Faik Cihan, Türk düşünce hayatına ve fikir özgürlüğü mücadelesine büyük katkıda bulunan dürüst ve şerefli bir hâkim olarak her zaman hâtırlanacaktır. Cihan'a geçmiş olsun deriz.

Ali Faik Cihan
Fikir hürriyeti için

Serdengeçti'ye göre, parlamentoda çoğunluğun rengi!

Meclisin başına buyruk kravatsız milletvekili Osman Yüksel Serdengeçti'ye göre, Türkiyede bugün üç belirli akım vardır. Bunlar, solcular, milliyetçi muhafazakârlar ve liberal özel sektörcülerdir. Bu üçüncü grup, parlamentoda çoğunluğa hâkimdir. Serdengeçti, «Hürriyetçi (liberal), özel sektörcü, ferdiyetçi görüşe sahip» dediği bu çoğunluğu şöyle tanıtmaktadır: «Aydınların büyük kısmı bu zümredendir. Ekserisi masondur. Bunlar sık sık refah devletinden, hürriyetten, insan haklarından bahsederler. Hakikaten kendileri müreffeh bir hayat yaşarlar. İnkılâpçılığı, laikliği müdafaa ederler. Çünkü bu sâyede halktan gelen reaksiyonu durdururlar. Gerici, nurcu, şeriatçı diye halkın mukaddesatını, hakkını, hukukunu koruyanları ezerler. Bunları yaparken de Atatürk'ü kalkan olarak kullanırlar. Hanımları hot sosyeteye mensuptur. Bunlar modaların öncüleridir. Daha çok yiyebilmek, harcayabilmek için akla gelmedik şeyler yaparlar. Yüksek devlet memurları, Hükûmetlerin, iktidarların etrafını çevirenler, ithalât ve ihracatçılar. Büyük müteahhitler. Müslim, gayri müslim tüccarlar. Şehirlerdeki dejenereleşmiş zenginler. çok kazanan serbest meslek erbabı, avukat, mühendis, doktorlar, büyük arazi ve servet sahibi mirasyediler. Bir kısım üniversite profesörleri. Gazete patronları bunlardandır. İnsan Hakları. Hürriyet. Refah devleti. Kalkınma. Rejim. Rejimi koruma. Atatürk inkılâpları. Muasır medeniyet seviyesine yükselme. Kadın hürriyeti. Demokrasi. Komünizme ve faşizme karşı olmak. Bunların ağızlarından, kalemlerinden düşürmedikleri sözlerdir. Bizim arsacılar, parsacılar, borsacılar, Yalancılar, talancılar dediğimiz bunlardır. Zengin, müreffeh, aydın bir zümre kendi nüfuzları, tesiriyle seçtirdikleri kendilerine hizmet edecek karakterde insanlardan müteşekkil Meclisler ve Hükûmetlerle memleketi idare ederler ve bunun adına da (Demokrasi) derler.

Bizim Meclisin ekseriyeti bu kafada, bu gönüldedir. Adalet Partisinin hemen hemen yarısı, CHP'den ayrılanların bir çoğu bu gruba dâhildir.»

Serdegeçti'nin tasvirî mutlu azınlık tablosu, hafiften de olsa, bir iktisadî tahlile yönelme yolundadır. Ama tahlil, solculuk ve milliyetçi muhafazakârlık akımlarına gelince, iktisadî temelden tamamen kopmakta ve bilinen fikir karışıklığı içinde mesele kaybolup gitmektedir. Mukaddesatçı ve maneviyatçıların, inançlarını sağlam bir temele oturtmak için, «materyalistlik» diye yanlış olarak burun kıvırdıkları iktisadi biraz öğrenmeleri şart olsa gerek.

Petrol Boru Hattı

Öyle anlaşılmaktadır ki, Petrol Boru Hattı hisselerinin özel sektöre devri işi suya düşmektedir. Meclis Araştırma Komisyonuna boru hattıyla ilgili bilgi veren Maliye Bakanı Bilgehan, AP iktidarının bu konudaki eski görüşünü reddetmiştir. Demiştir ki, hisseler, mâliyet bedeli üzerinden satılamaz. Ayrıca hisselerin satışı, TPAO'ya yatırım kaynağı sağlayacak değildir. Aksine, boru hattının bütünüyle şirket elinde kalması TPAO'ya daha çok yatırım fonu sağlayabilir. Bundan başka, hisselerin «istenmeyen» kişi ve kurumların eline geçmesini önleme yolunda öngörülen tedbirler yetersizdir. Bilgehan'a göre devir işi üzerinde yeniden düşünmek ve araştırma yapmak gerekli dir. Bir sürü kesin devir beyanından sonra, «araştırma zorunluluğu»ndan söz edilmesi,

Mizahı en ciddi yazı türlerinden biri haline getiren iki ünlü Amerikan fıkra yazarı, Orta Doğu Savaşını anlatıyor:

UYGAR SAVAŞ PLANI!

Russell Baker

WASHİNGTON — Son Orta Doğu buhranının uygunsuz zamanda patlak vermesi, Milletlerarası Savaş Bürosuna olan ihtiyacı bir kez daha gözler önüne sermiştir. Savaş Bürosu fikri, 12 yıl önce, Cenevre Rasyonel Savaş Konferansında ilk kez ortaya atılmıştır. Büro, dünya fuarlarına lisans veren kuruma benzer bir milletlerarası teşekkül olacaktı.

Dünya fuarlarının enternasyonal kontrolu, şu gerçeğin âkilâne anlaşılması sonucu doğmuştur: Eğer yeryüzündeki her ülke egemen hakkını kullanarak, istediği zaman fuar düzenleseydi, dünya, bu milletlerarası fuarlara karşı çok çabuk bıkkınlık duyacaktı. Ayni anda dört beş dünya fuarının açılması, yalnızca bu tip gösterilerde kendini göstermek isteyen milletler arasında ağır bir gerginlik yaratmakla kalmıyacaktı. Fuar bolluğu, ayni zamanda, teşhircilik aleyhtarı şiddetli gösterilere yol açacaktı, fuarlardan bıkkın kütlelerde politik heyecanlar yaratacaktı.

Ayni şeyler, savaşlar için de muteberdir. Bu sebeple, Milletlerarası Savaş Bürosu fikri doğmuştur. Savaş yapmak isteyen ülke, Büroya yazılı müracaatta bulunacaktır. Müracaatta, düşünülen savaşın büyüklüğü, yeri, maliyeti, başlangıç ve sona eriş tarihleri belirtilecektir.

Birçok savaşın, altı aylık bir süre sonunda bitirilmesi talep edilecektir. Ve savaşların, hiçbir şekilde iki yılı aşmasına müsaade olunmayacaktır. Büro, savaşlar arasında uygun bir zaman ayrılığının bulunmasına dikkat edecek ve savaşları kıt'alar arasında ayırım yapmaksızın hakkaniyete uygun biçimde paylaştırılacaktır.

●

Eğer Büro fikir ilk ortaya atıldığı gün kurulsaydı bugünkü kargaşalık içinde bulunmayacaktık. Şöyle ki, ABD, Güney Doğu Asya'da daimi bir savaş sürdürme müsadesini elde edemiyecektir.

1950 yıllarında Asya'da üç yıl süren bir yavaş yaptığı ve o tarihten beri savaş dışı kaldığı için, açıktır ki ABD, yeni bir savaşa hak kazanmış durumda bulunacaktı. Ama savaşı elbette Asya'da yapmasına ve bunu altı aydan fazla sürdürmesine elbette müsaade edilmiyecekti.

Çok muhtemeldi ki, Büro, Başkan Johnson'a Afrikanın Büyük Sahra bölgesinde, komünist sızması tehdidiyle karşı karşıya bulunan bir talihsiz aşireti savunmak için, üç ya da dört ay sürecek bir savaş yapma müsaadesi tanımıyacaktı.

Böylece, Araplara ve İsraillilere geçen kış bir savaş yapmak için meydan zamanında bırakılmış olacaktı. Ve şimdi, radyolarda savaş istatistikleri dinleme zorunda kalmadan, plâjlarda yazın tadını çıkarabilecektik. Yazın yeteri kadar dinlenmiş olacağımız için sonbaharda, belki Pakistan ile Hindistan arasında iki haftalık bir savaşa ya da Güney Amerika'da Kübanın körüklediği bir ihtilâle katlanabilecektik.

●

Milletlerarası Savaş Bürosuna muhalefetin öncülüğünü, Başkan de Gaulle yaptı. De Gaulle, eğer İngiltere ve ABD çağırıldıkları takdirde, konferansa katılmayı reddedeceğini bildirdi. ABD ve Sovyetler Birliği, Savaş Bürosu kurma fikrini, tabiatiyle hiçbir zaman benimsemediler. Dünya Barış Şampiyonluğu ünvanı için rakip durumda bulunduklarından, her ikisi de, barışı koruma amacıyla, herhangi bir zaman ve herhangi bir yerde savaşa hazır olmaları gerektiğini düşündüler.

Bu yüzden, dünyanın küçük devletleri, onlara savaştan âdil bir pay verilmediği için şikâyetçidirler. Meselâ Mısır ve İsrail, hemen hemen onbir yıldır savaştan yoksun kalmışlardır. Hattâ iyi bir sınır çatışması bile yapamamışlardır. Mısır ve İsrail, şu sorunun cevabını bilmek istemektedirler: Eğer onlara barış için savaşma şansı verilmezse, barışı korumaları nasıl beklenebilir?

Durum, özellikle ABD'ye karşı, öfke yaratmaktadır. Zira ABD, Güney Doğu Asyada yıllar yılı kendi savaşını sürdürmekte ve ufak devletlere tanklarını kullanma fırsatını vermemektedir.

Amerikan Dışişleri Bakanlığı, bu iddiayı hiç hoş karşılamamaktadır. State Department, hele Araplar ile Musevîlerin Vietnam Savaşı ile rekabet hâlinde kendi savaşlarını başlatma tehditlerine çok bozulmaktadır. Mantık işleriyle görevli Dışişleri Bakanı Yardımcısı Oscar Ladue, geçen hafta Vassar'da yaptığı bir konuşmada şunları söyledi: **«Dünya artık, Amerikanın barış koruma eylemlerinin dışında bir savaşa müsaade edemez».**

●

Amerikan tutumundaki asaleti kimse reddetmemektedir. Nihayet Amerkia, bu işi kendi tekelinde tutmak istemekle savaşın tamamen kaldırılmasına yaklaşan bir amaç gütmektedir. Yalnız gerçekçi bir açıdan, bu tutumun bir noksanı vardır. Zira bütün kanıtlar göstermektedir ki, devletler ve halkların çoğu, yalnızca zaman zaman savaş istemekle kalmamakta hattâ daha çok savaşın tadını çıkarmayı arzulamaktadır.

Bunun içindir ki, özellikle ABD bakımından, bir Milletlerarası Savaş Bürosu kurulması yerinde bir fikirdir. Her ülke, sırayla ve uygarca bir süre savaş yapacaktır. Büro, kurallara uymayan ülkenin savaş lisansını, bir daha verilmemek üzere geri alacaktır. Nihayet ABD de böylece, kanlı, pahalı ve sonu gelmez bir çaba olan barış koruma işinden kurtulacaktır.

hayırlı bir ric'at hareketinin ifadesidir.

Yabancı petrol şirketlerinin arama işleriyle artık pek ilgilenmediklerini bilen Bilgehan, «Petrol arama faaliyetlerinin devlet eliyle yapılması düşünülebilir» demiştir. Tabii ki, bu, yabancıların teknik bilgi ve sermayesinden faydalanmaya engel değildir. Bilgehan'a göre, 1962-65 yıllarında TPAO 2 milyon 456 bin, Mobil 710 bin, Shell 543 bin ton petrol üretmişlerdir. Mobil ve Shell, ürettikleri petrol karşılığında 13 milyon 644 bin dolar dövizi fiilen transfer etme imkânını elde etmişlerdir. Yâni yabancı şirketler, 1965 yılına kadar ürettikleri ham petrol değerinin yüzde 65'ini dışarıya döviz olarak transfer etme imkânını sağlamışlardır. Bu rakamlar, Petrol Kanununun ne anlama geldiğini açıkça göstermektedir.

Cihat Bilgehan
Ağız değişti...

Erdoğan Başar'ın konferansı

Yazar Erdoğan Başar, geçen hafta Orta Doğu Teknik Üniversitesinde «Sosyalizm nedir» konulu bir konferans verdi. Başar, üretim güçlerinin yeteri kadar gelişmediği geçmiş çağlarda sınıflı toplumların bir zorunluk olduğunu, ilerici bir rol oynadığını belirttikten sonra şunları söyledi: «Çağımızda üretici güçlerin eriştiği gelişme noktasında, sosyalizm, yoksulluğun değil, refahın âdilce bölüşülmesi biçiminde belirecektir. Ve çağımızda insanın sosyalizme varışı, kendi doğal köklerine, gerçek insanlık geleneklerine dönüşü biçiminde değerlendirilmelidir. Sosyalizm, valnızca bir sınıfın değil, sömürülen tüm insanlığın öz düzenidir. Bir avuç asalak sınıf dışında tüm insanlık gerçek mutluluğu sosyalizmde tadacaktır.»

Başar, Batı modası «Ouvrierisme»i eleştirdi ve daha önce konuşan İlhan Selçuk'un konuşmasını protesto edip salondan ayrılan bir gencin tutumu üzerinde durdu. İlhan Selçuk, Batı işçi sınıfının, azgelişmiş ülkeler işçi sınıfının sömürülmesine dolaylı olarak katıldığını ileri sürmüş, bir genç ise, «Siz burada dünya proleteryasına hakaret edemezsiniz» diye Selçuk'u protesto etmişti. Başar, sosyalizm ustalarının İngiliz ya da Alman proleteryasının belirli emperyalist şartlarda oportinistleşmeleri olayını nasıl kıyasıya eleştirdiklerini hatırlatarak, bu tutumu yerdi.

KIZGIN GUVERCİN

Art Buchwald

Vietnam Savaşında barıştan yana olanlar (güvercinler) ile savaştan yana olanlar (şahinler) çekişmekteydiler. Orta Doğu buhranında ise, Vietnam Saşavının güvercinleri, şahin kesilmişlerdir. Meselâ, Vietnam Savaşına şiddetle karşı çıkan New York Times, «Vietnam'ın önemi yok. Ama Orta Doğu ve Israil önemli. Vietnama belki yok, ama İsrail'e karşı kesin taahhütlerimiz var» diye yazmaktadır. Genellikle bütün güvercinler, Orta Doğu'daki bu savaşçı tutumu paylaşmaktadırlar. Sonra ABD'de gelecek yıl başkanlık seçimleri yapılacaktır ve bu ülkede dünya çapında kudretli 6 milyon kadar musevî vardır. Ünlü Amerikan mizahçısı Art Buchwald, İsrail söz konusu olunca güvercinlerde dahi görülen müthiş savaşçı eğilimi nefis bir üslûpla anlatmaktadır. Orta Doğu buhranında en büyük tehlike, bu savaşçı ruh hâletinde yatmaktadır.

WASHİNGTON — Güvercinler ve Şahinler için bu, kötü bir hafta oldu. Nâsır'ın Akabe Körfezini kapama kararı, güvercinleri şahinleştirdi, şahinleri güvercin yaptı. Dünün güvercinleri, ABD'nin hemen harekete geçmesini istiyorlar. Vietnam şahinleri ise, Orta Doğuda soğukkanlı olmayı tavsiye ediyorlar.

Benim, yılların barışçısı dostum Brinkerhoff dahi çileden çıkmıştı. Hafta sonunda onu gördüğümde, barışçı dostum, elindeki bıçağı Nâsır'ın bir resmine saplıyor ve «Öldürün onu» diye bağırıyordu.

— Brinkerhoff, nasıl böyle konuşabilirsin, sen ki dünyada barışın ön plânda savunucularından birisisin?

— Dünyada barışın hâlâ savunucusuyum. Ama Orta Doğudaki bu pis fare Nâsır ile hic bir zaman barış sağlanamaz. Onu öldürmek gerek.

— Brinkerhoff, lütfen biraz dur. Eğer sen hâlâ barışçı isen, «öldür onu» diye bağırıp çağıramazsın ve gazetelerdeki Nâsır'ın resimlerini bıçaklayamazsın.

— Sen barışçılıktan ne kadar anlarsın.

— Müsaade eyle de sana bir soru sorayım: Milletlerarası seürüsefere açmak için Akabe Körfezinde kuvvete başvurulmasından yana mısın?

— Ama önce Kahire'yi bombalasak, diye Brinkerhoff cevap verdi.

— Ama unuttun mu Brinkerhoff, sen bombardımanlara karşısın?

— Bana neye karşı olduğumu sormaktan vazgeç. Neye taraftar olduğumu sor.

— Pekâlâ. Söyle bakalım, neden yanasın?

— Asuvan Barajı havaya uçurulmalı. B-52'ler Süveyş Kanalına hücum etmeli. Kimyevî maddelerle, Ürdünde bütün bitkiler yok edilmeli.

— Eğer seni iyi tanımasam, Brinkerhoff, şahin olduğunu sanacaktım.

— Ben şahin değilim. Yalnızca öfkelenmiş bir güvercinim. Dediğim şu: Orta Doğu buhranına tek bir çözüm yolu vardır. O da tırmanmadır. Mısır, giriştiği saldırının bedelini ödemelidir.

— Ama Brinkerhoff, görüyorsun ki, şahinlerimiz, buhran Birleşmiş Milletlerde barışçı yoldan çözülsün diyorlar?

— Şahinler mi? Onlar şahin değil, piliç. Birleşmiş Milletler hiç bir meseleyi çözemez. Arapların anladıkları tek şey kuvvettir. Onları **atomlaştıracağız.**

— **Atomlaştırmak** mı?

— Onlara nükleer silâhların **lezzetini tattıracağız.** Ondan sonra görelim bakalım **kabadayılıklarını.**

— Ama Brinkerhoff, sen daha üç hafta önce bir gösteriye katıldın. Elinde taşıdığın dövizde «Yaşa ve yaşat» yazılıydı.

— Nâsır'dan ve şu Suriyelilerden söz etmiyordum ya. Sonra unutma ki, Amerikanın İsraile verilmiş bir sözü vardır. Amerika, sözünü tutmak zorundadır.

— Başka hiç bir devlet onu desteklemese de Amerika tek başına bu işe kalkmalı mı?

— Sen ne söylüyorsun arkadaş! Onları taş devrine geri götürecek kadar bombalamalıyız.

— Brinkerhoff, sen Barry Goldwater gibi konuşuyorsun.

— Nesini beğenmiyorsunuz Goldwater'in? O hiç değilse Rusların nasıl pis bir sahtekârlar güruhu olduğunu biliyor.

— Yani sen Orta Doğu meselesinde Ruslarla çatışalım mı demek istiyorsun?

— Ruslarla çatışmak lâf mı yani, atom bombaları yağdıralım üzerlerine.

— Sen böyle düşünemezsin Brinkerhoff. Bu sözleri sen söylemiyorsun.

— Bunlar bir şey mi sanki. Oğlum Herbert'i tanıyorsun. Askere alınmayı reddedecek kadar barışçıydı.

— Evet, n'olmuş ki ona?

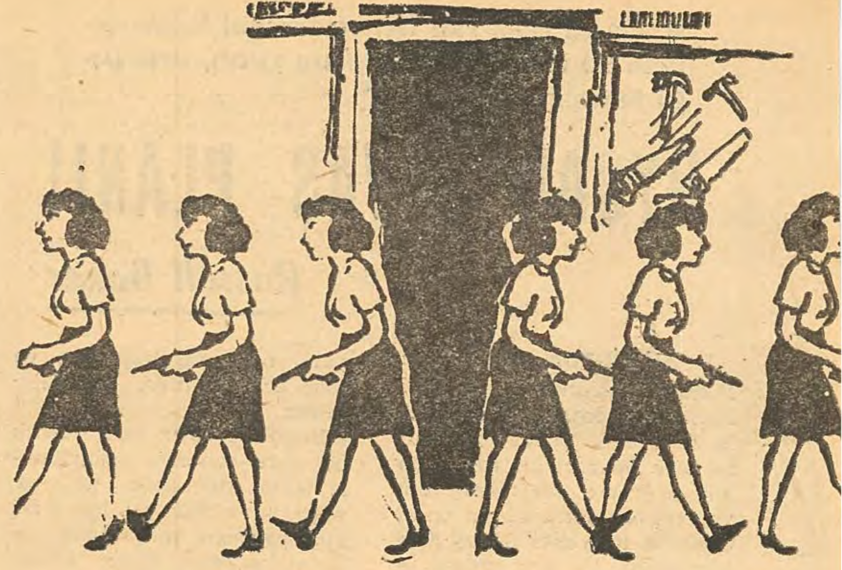
— Herbert, ABD Marine Corps'a (en azılı Amerikan birliklerinden biri) katılıyor. Diyor ki, eğer komünistleri Orta Doğuda durdurmazsak, onlarla Coney Island sahillerinde çarpışmak zorunda kalacağız.

— Sahi bunu söyledi mi?

— Nasıl bu kadar şaşmış görünüyorsun, dedi Brinkerhoff, sen «Domino teorisi»ni hiç işitmedin mi?

BİR CIA AJANI İFŞA EDİYOR!

CIA'nın marifetleri konusunda. bugüne kadar bıkkınlık verecek kadar çok yazı yazılmıştır. Ama CIA'nın kendi iç hikâyesi hakkında pek az şey bilinmektedir. İlerici Amerikan katoliklerinin dergisi olan Ramparts, önemli bir CIA ajanının ağzından ilk kez, Üçüncü Dünyada hükûmetler kurup hükûmetler deviren bu korkunç teşkilâtın içyüzünü bir nefeste okuyacağınız ilgi çekici bir yazıyla anlatıyor.

CIA'da çalışmak üzere yeni elemanlar bulmakla görevli birinin, öğrencisi olduğum üniversiteye geleceğini duyunca, kendisiyle temas etmeye karar verdim. Daha önce bir askerî istihbarat servisinde çalışmış ve sonunda bir istihbarat tablosu meydana getiren küçük küçük haber parçalarını toplayıp bir araya getirmenin serüven zevkini tatmin eden, hatta zekâyı işleten bir iş olduğunu görmüştüm. Yıl 1959 idi, yâni Soğuk Harpte buzların erimeye başlamasından ve Vietnam'da küçük sıcak savaşın patlak vermesinden biraz öncesi. Bir etiket kullanmak gerekirse, siyasî görüşüm bakımından liberal demokrat olduğum söylenebilir. Profesyonel istihbarat teşkilâtının, özgür toplumların savunulmasında çok hayatî bir rolü olduğu inancındayım. Kafamda tasarladığım CIA, İngilte'deki MI — 5 modeline göre örgütlendirilmiş, tertemiz bir meslek grubu idi ve ve onun rolünü «hasım» ile bir zekâ savaşı yapmaktan ibaretmiş gibi görüyorum.

CIA görevlisi, bağlayıcı bir söz söylemekten kaçınıyordu. Geçmişteki durumumun onu ilgilendireceğini biliyordum. Fakat o sâdece hayatımla ilgili önemli tarihleri kaydetmekle yetindi ve müphem bir şekilde, benimle «temas etmesinin muhtemel» olduğunu söyledi.

Aradan aylar geçti. CIA meselesini hemen hemen unutmuştum ki, şehirlerarası telefona çağırıldım. «Sizinle ilgilendik; Washington'a gelebilir misiniz?» diyordu bir ses. Orada çok sıkı bir denemeye başladı. Sağlık muayenesinden ve psikolojik testlerden geçirildim. Sonra bir psikiyatri muayenesi için mülâkat yapmak üzere apar topar bir başka büroya götürüldüm. Doktorun pantolonunun önü açıktı. Mahcup etmemek için bunu görmemezlikten geldim. Fakat sonradan öğrendim ki, üzerimde psikolojik şok yapan bu küçük hile, bir insanın kişiliğini testten geçirmek için başvurulan birçok hileden sâdece bir tanesi imiş.

Bu yorucu toplantıyı, bir sürü mülâkat daha izledi. Bu süre içinde benim bütün özelliklerimi tesbit etmiş oldukları belliydi. Artık geçmişim, bugünüm ve geleceğim ile ilgili herşeyin toplanıp CIA dosyalarına yerleştiğinden emin olarak oradan ayrıldım.

Kısa bir zaman sonra tekrar telefonla aradım. «Sizden faydalanabiliriz» diyorlardı bu sefer. İkinci Dünya Savaşından kalma ve CIA nın OSS'dan bir savaş sonrası üvey evlât olarak tevarüs ettiği köhne bir binaya alındık. Eğitim sınıfında 60 kişi kadar vardık. Bize «yetiştirilmekte olan genç memurlar», yahut kısaca JOT'lar diyorlardı. CIA, doğrudan doğruya emrinde çalıştırdığı kimseleri «ajan» olarak adlandırmaktan kaçınır.

CIA KADINLARI SEVMEZ

Gerek kişisel durumlarımız, gerekse görüşümüz bakımından biri birinden hayli farklı kimselerin meydana getirdiği bir gruptuk. JOT'lardan biri ince uzun, profesör kılıklı biriydi; başka biri eski bir atletti; diğer biri tombul, neşeli hâli ile tipik bir sigorta prodüktörü di. İçimizdeki en kalabalık grup ise, görünüşe göre, öğrencilerinin çoğunluğu Stanford ve UCLA gibi Batı kıyısı kurumlarından ve Güney okullarından gelen Ivy League üniversiteleri öğrencileriydi. Politik görüşleri bakımından ise, en geniş grup, liberal kafalı diye nitelendirebileceğim kimselerdi; ağzı kalabalık bir eski bahriyeli ve Kentucky'li bir subay gibi tek tük şoven tipler de bulunuyordu. Aramızda hiç zenci yoktu (bizden sonraki sınıfa bir tane alındı). JOT'lar arasında Şarklı kimse olmadığı gibi ,kadın da yoktu. Çünkü CIA, evlenip işten ayrılmaya meyilli kadınları yetiştirmek için vakit ayırmaya ve yatırım yapmaya istekli değildi. Ancak uzaktaki küçük merkezlere beraberce çalışan karı - kocalar yerleştirildi. Bu çeşit ekiplerde kadın yine JOT sınıfından sayılıyor ve rutin büro işlerinde yardımcı olmak üzere yetiştiriliyordu.

AJANLARIN ÜCRETLERİ DÜŞÜKTÜR

Bir süre sonra, sınıfımızdaki arkadaşlardan büyük kısmının bu işe sâdece fazladan para kazanmak düşüncesiyle girmiş olduklarını anladım. (Ajanlara verilen standart ücret pek öyle ahım şahım bir yekûn tutmuyordu). Devlet baremine göre işe başlayan bir JOT, yılda aşağı yukarı 7500 dolar alırdı, doktora yapmış olanlara ise iki üst dereceden maaş verilirdi. Oysa Amerika dışında hayatlarını tehlikeye atmadan çalışmakta olan FBI ajanları, bundan da bir üst derece ücret alırlardı. Bu durum, CIAda çalışanların homurdanmalarına yol açmaktaydı. Fakat CIA gayet iyi biliyordu ki, bir kimse herhangi bir işe sırf para kazanma niyetiyle girerse, «hasım» tarafından satın alınmaya elverişli bir durumda demektir. Belki biraz melodramatik olarak görünecektir ama, bizim sınıfımızdakilerden çoğu, bu işe bir casusluk ticaretine atılmanın hayali ve sevdası ile girmişlerdi.

Eğitim programımızın başında iki gün süren bir beyin yıkama (andoktrinman) dersi bulunuyordu. Bu derslerde CIA'nın tarihi, komünizmle mücadelede ve Amerikan yaşayış tarzının korunmasında CIA'nın oynadığı vazgeçilmez rol hakkında ateşli konuşmalar yapılıyordu. Ancak bu konuşmaları yapanlar, gümbür gümbür öten süper-vatanseverler gibi değil de ince zekâlı kimseler olarak, seslerinin perdesini hiç yükseltmezlerdi. Casusluğun kirli bir iş olduğunu, fakat «hasım» ın zâlim ve elinden geleni ardına koymaz taktiği yüzünden bizim de dişe diş bir mücadele tarzından başka bir şey yapamıyacağımızı söylerlerdi.

U—2'LER CIA'NIN ZAFERİDİR

CIA'yı iş basında gösteren ve kendileri tarafından hazırlanmış filmler oynatırlardı. Bu filmler, Hollywood'vâri bir sürükleyiciliğe sahipti. CIA'nın heyecanlı şeylere zaafı vardı. 1963'teki yetiştirme sınıfına devam etmiş bir arkadaşım, U—2 maceraları ile ilgili bir filmi anlatmıştı bana. Film gösterilmeden önce bir açıklama yapan öğretmen, Başkan Eisenhower'in U—2'lerin CIA uçağı olduğunu inkârdan vazgeçtiğini bir sır olarak söylemişti. Arkasından da «Ama aldırmayın buna siz. U—2 netice itibariyle CIA için bir zaferdir» demişti. Bu süre içinde Sovyet liderleri öfkeden hop oturup hop kalkmışlardı; zira hem bir tane U—2 düşürememişler, hem de bu beceriksizliklerini dünyaya ilân etmeye yanaşmamışlardı. Filmdeki fotoğraflar, bu «uçan fotoğraf makinaları» nın önemli bir keşif faaliyetini başarıyla yürütmüş odanın arka tarafına doğru yavaş yavaş çekilmiş ve şu anonsu yapmıştı : «Beyler, işte filmimizin kahramanı». Ve kapının önünde Francis Gray Powers görünmüş, öğrenciler onu alkışlamış.

TEK ÖLÇÜ : ANTİKOMÜNİZM

Derslerde ve filmlerde, memleket içi ve milletlerarası komünizmin tahlilleri yapılıyordu. Amerikan Komünist Partisi, FBI karşı - casusluk teşkilâtı tarafından dişleri sökülmüş bir kaplan olarak tanıtılıyordu. Fakat milletlerarası komünizm, bütün dünyayı tehdit eden müthiş bir tehlike biçiminde sunulmaktaydı. Kısa bir süre sonra anladık ki, CIA için her şeyin ölçüsü «antikomünizm» idi; bütün dünyadaki politik gruplaşmaların kapalı şekilde desteklenmesi, bu grupların ne dereceye kadar antikomünist olduklarına göre ayarlanıyordu. Ve yine çok geçmeden farkına vardım ki, CIA'nın lûtuflarına mazhar olan grupların çoğu, komünist hasımdan daha az totaliter zihniyetli değildi...

CASUSLAR KISKANÇ OLUR

Dersler sırasında çeşitli istihbarat örgütleri arasındaki kıskançlıklar da su yüzüne çıkmaya başladı. Öğretmenlerden birini hatırlıyorum ki, şimdiye kadar CIA'yı terk eden tek görevli çıkmadığını, buna karşılık Millî Güvenlik Teşkilâtı (National Security Agency)'nın «eskimiş» bir boru gibi sızıntılar yaptığını söyleyerek övünüyordu. CIA ile FBI'nın da yıldızı hiç barışmamıştı ve aralarında tarihî kökleri bulunan bir yabancılık vardı. İkinci Dünya Savaşından sonra OSS dağıtıldığı zaman, FBI Başkanı Edgar Hoover, bu teşkilâtın dış ülkelerdeki haber alma görevini ele geçirmek için hemen Beyaz Saraya koştu. Fakat Başkan Truman, tek kişide fazla kudret toplanmasından hiç hoşlanmadığı için, bu teklife hiç yüz vermedi. Sonradan Truman CIA'yı kurduğu zaman, Hoover bunu hiç hoşlanmadığı için, bu teklife hâtâlarını Başkana iletmekten büyük keyif duydu.

CASUSLAR DA GEVEZEDİR

Daima güvenliğe dikkat etmek gerekliliği, her fırsattan faydalanılarak kafamıza çakılmak isteniyordu. Örneğin bir JOT bizim yanımızda hastalanır ya da kaza geçirirse, onu kesinlikle yalnız bırakmamız öğretilmişti. Zira böyle durumlarda insan yarıyarıya bilincini kaybetmiş olabilir ve bazı gizli bilgileri ağzından kaçırabilirdi. Ayrıca geçmiş hayatımızla ilgili teferruatı arkadaşlarımıza anlatmaktan kaçınmamız tembih edilmekteydi. Bu da küçük bir güvenlik oyununun sahneye konmasına yol açmıştı. Herbirimiz teker teker kenara çekilmiş ve arkadaşlarımızdan birinin ağzından geçmiş hayatı ile ilgili bilgiler sızdırma görevi verilmişti. Bu deneme, yalnız herhangi bir kimsenin ağzından hiç çaktırmaksızın ne kadar bilgi sızdırılabileceğini göstermekle kalmadı. ayni zamanda birçok öğrencinin —kendilerine sıkı sıkı öğütlenmesine rağmen— geçmiş hayatlarıyla ilgili gevezelikler yapmaya ne kadar yatkın olduklarını da ortaya çıkardı.

CIA tarafından alınan güvenlik tedbirleri, aşırı sayılabilecek dereceyi buluyordu. Etrafı nöbetçilerle sıkı sıkıya çevrili teşkilât binalarında dahi, iş bittikten sonra daktilo makinalarındaki şeritler çıkarılıyor ve kasalara kilitleniyordu. Teşkilât içinde çok gizli konuşmalar yapılacağı zaman ,normal dahili letefonlarla konuşmamıza izin verilmiyordu. Böyle durumlarda, devamlı şekilde güvenlik kontrolu altında bulundurulan özel «kırmızı hat» ı kullanmamız gerekiyordu.

CIA KAPALI BİR AİLEDİR

Alınan bütün bu güvenlik tedbirlerine rağmen, CIA'nın zayıf noktaları yok değildi. Örneğin, Teşkilât, bekârların apartman dairelerinde beraber oturmalarını, evlilerin de yine ayni binadaki dairelerde toplanmalarını öğütlüyordu. Bu yüzden de, aynı binalarda oturan ve Washington havasına âşina olan komşular, çok geçmeden «casus» kokusunu alıyorlardı. Gerçi sosyal hayatımız çoğunlukla Teşkilâttaki diğer arkadaşlarımızla beraber bulunmaktan ibaret kalıyordu, ama «dışarda» olduğumuz veya kokteyl partilere gittiğimiz zaman tanıştığımız kimselerin mutad «Hangi işte çalışıyorsunuz» sorusuyla karşılaşınca, «DOD (Millî Savunma Dairesi)'da memurum» diye bir takım lâflar geveliyor, arkasından da karşımızdakinin yüzünde beliren

nsi tebessümü seyrediyorduk. Aramızdan bazıları kızlarla, çoğunlukla a teşkilâttaki kızlarla, beraber ya(ıyorlardı, ama daha serbest münaebetler kurmaktan da kaçınmıyorar. böylece güvenliği tehlikeye soabiliyorlardı.

CIA'NIN ADI «ŞİRKET»TİR

Başlangıç eğitimi safhasından onra, casusluğun gerçek metodlamı ve tekniklerini öğrendiğimiz Tradecraft-meslek eğitimi» denien safhasına girdik. Washington'an ayrılacağımız için, soranlara, önüllü olarak «program değerlenirmesi» ile ilgili DOD misyonuna atılacağımızı söyleyecektik. CIA'ın ilgililerince kullanılan gizli adı şirket» idi CIA'nın özel havayollandan birinin uçağı ile birkaç yüz nil ötedeki üssüne uçtuk.

«Tradecraft» kursları, ajan kayetme, rapor doldurma ve fizikî aaştırmalar yapmayı kapsıyordu. görünmez mürekkeple yazma, telgaf-telefon tellerinden haber çalma, nahtarsız kapı açma, fotoğrafçık, mikrofilmcilik ve öteki casusluk anatları uzmanları, işin incelikleri ve esaslarını öğretmek üzere Vashington'dan gelmişlerdi. Bizden zman olmamız istenmiyordu. «Şiret» ten daima bir yardımcı uzman steyebilirdik. Fakat yine de bir tehke karşısında gerekebilir endişeiyle, bu konularda bilgi sahibi olnamız şart sayılıyordu.

TELEFONLAR NASIL DİNLENİR?

New York'a gidecek ve birbirinizin odalarından telefon tellerinen haber çalacaktık. CIA'nın elekronik dinleme cihazları, tahminlein çok üstünde mükemmel şeylerir. Telefon tellerine takılabilen âetler, otomatikman konuşmaları aydetmektedir. CIA, bu işler için ılda milyonlarca dolar harcamakadır.

Radyo komünikasyonu ve özel yerlere mesaj bırakma konularında eğitim gördük. Politik sorunlar kurslarından geçtik. Önce, partiden ayrılmaya hazır olduğunu sandığımız bir Komünist Partisi üyesine nasıl yaklaşabileceğimizi öğrendik. Bir düşman ülkesinde çalışan CIA ajanları olduğumuz varsayımına dayanan manevralara katıldık. Örneğin, bir tersanenin civarında dolaşarak, işçilerden tersane ve gemiler hakkında ne kadar bilgi edinebileceğimizi ölçtük. 1,5 metreden daha kısa mesafelerden bir polisin ya da mağaza dedektifinin v.s. gizlice fotoğraflarını çektik. Polis, FBI ya da tersane güvenlik memurları tarafından yakalandığımız takdirde, bunları kandırıp kurtulmak için direktif almıştık. Bunu başaramadığımız takdirde, bize Washington'da başvurabileceğimiz bir telefon numarası verilmişti. Fakat bu numaraya telefon etmek, güçlü bir casus olma konusunda başarısızlığa uğradığımız anlamına geliyordu.

KENNEDY KORKAK ÇIKTI!

Kısa bir süre sonra, öğretmenlerimizin boş saatlerimizde dahi bizi tarttıkları ortaya çıktı. Bazan üssün barında aramıza katılarak içkiye dayanıklılığımızı ölçüyorlardı. Bir kaç kadeh içkiden sonra sızan öğrenciler, sessizce program dışı bırakılmışlardı. Fakat bar, aynı zamanda haber konusunda başlıca kaynaktı. Öteki üs personelinden, birkaç kadeh içkiden sonra, üssün tecrit edilen bir bölümünde Kübalıların gizlice eğitildiklerini öğrendim. Tahminime göre, bu Kübalılar daha sonra Domuzlar Körfezi çıkartmasına katıldılar.

Domuzlar Körfezi bozgunu CIA'nın maneviyatına büyük bir darbe oldu. Yukardan verildiğini tahmin ettiğim bir direktifle, bizlere, «Kennedy'nin sinirlerine hâkim olamaması» nın ve hava harekâtı için Florida'daki uçaklara emir vermemesinin bozguna yol açtığı söylendi. Harekât sırasında Castro, birkaç saatte temizlenebilecek Liberator ve Mustang uçaklarına sahipti. CIA yetkilileri, Kennedy'nin korktuğunu, bu yüzden uçakların Merkezi Amerikadan havalandıklarını ve bu sebeple Küba'ya yetişemediklerini söylediler. Çıkartmada kullanılan malzeme —uçak, gemi ve silâhlar— yabancı ülkelere verilen ihtiyaç fazlası mallar idi. CIA, Amerikanın yabancı ülkelere sattığı malzemeyi yeniden satın almış ve üzerlerindeki tüm Amerikan işaretlerini silmişti. Küba bozgunundan sonra dahi CIA'nın Küba'lı mültecileri bu üstte eğitmesi gariptir. CIA, yeni bir çıkartma gücü yaratma umudunu hiçbir zaman terketmemiştir.

Eğitim okulundan «mezuniyet» imizi takibeden kur'alarımızı çektik. «Şirket» binasının iki ana kanadı vardır. Biri, DDI (İstihbarat Direktör Yardımcısı)'dır. Bu, işin açı yanıdır. DDI, istihbaratla ilgili tüm malzemeyi açıkça toplar. CIA yetkilerini haiz temsilcileri, Ajans'taki çeşitli görevler için Amerikan yurttaşlarını örgüte alır, Amerika dışında seyahat eden işbirliğine hazır Amerikalılar ve yabancılarla temas kurar ve buna benzer görevleri yürütür. FBI'dan ayrılan çok kişi ya DDI'ya ya da Ajansın güvenlik bölümümüne verilir. Güvenlik bölümü, personelin davranışlarını izler, «şirket» işlemlerinin kontrolunu yapar ve personelin faaliyetleri üzerinde tam bir kontrol mekanizması gibi hareket eder.

KİRLİ İŞLERİ, PLÂNLAMA DAIRESI YÜRÜTÜR

DDI'dan tamamen ayrı olan bina nın öteki kanadında DDP (Plânlama Direktör Yardımcısı) bulunur. DDP, gizli operasyonları yönetir. Bu, her türlü casusluktan hükûmet darbelerine kadar tüm kirli işleri kapsar. DDP'nin faaliyetleri hakkında son projelerinden bir fikir alınabilir: Tayland sınır polisinin eğitimi, Tibet'teki komünist aleyhtarı çetelerin donatımı, Güney Amerikadaki antropolojik araştırma maskesi altında politik oyunlar çevirmeye yönelmiş Camelot Projesi. Bu sebeple, Beyaz Sarayda Mc Georgy Bundy ile ve onun halefiyle yakından işbirliği yapan CIA ajanının Plânlama Dairesine mensup olmasına şaşmamak gerekir.

Beni kendi taraflarına çekmek isteyen bir DDI memuru, CIA'nın istihbaratının yüzde doksanının açık kaynaklardan geldiğini ileri sürdü. Ona göre, büyük bütçeye sahip Plânlama Dairesinin casusları bir çok karışık işlere girmekteydiler. Fakat bu teşebbüslerin çoğu yararlı olmuyordu. Bu yetkilinin söyledikleri doğru bile olsa, Plânlama Dairesinin seçkinleri arasından ayrılmaya niyetli değildim.

İlk görevim, Merkez'deki yabancı masalardan biri oldu. Denizaşırı ülkelerden gelen raporları gözden geçiriyor ve tavsiyelerde bulunuyordum. Arada sırada da demirperde gerisindeki kentlerin harita larını ve fotoğraflarını alıp mesaj bırakabilecek park kanepelerini, köprüleri ve işaret noktalarını noktalıyordum. Bu malzemenin büyük kısmının eskidiği ve haritalarda gösterilen bazı yerlerin gerçekte artık mevcut olmadığı kanısındaydım. İşte bu sıralardadır ki, Ajansın prestijine gölgeler düşmeye başladı.

Bu elbette ki güç bir işti. Teşkilâtın müsamahası yoktu. En az 15 yıl dışarıda çalışan ajanların merke ze alındıklarını ya da emekliye ayrıldıklarını gördüm. Artık ömürlerini istihbarat işlerine harcamış bulundukları ellerinden başka iş de gelmiyordu. Bazen «Şirket», bunların National Security Agency (Ulusal Güvenlik Teşkilâtı), Ordu İstihbarat Örgütü ya da başka bir istihbarat örgütüne girebilmeleri ve emekliliklerini oralarda tamamlaya bilmeleri için çaba sarfediyordu. (Unutmamak gerekir ki, hoşnutsuzluğa sevkedilen bir ajan, güvenlik açısından tehlikelidir.)

CIA, HER YERE SIZMIŞTIR

CIA'nın operasyonlarının genişliği, korkunç derecede büyüktür. Amerikan Hükûmeti'nin dış konularla ilgili her dalında DDP ajanları bu lunur. Bunlar arasında Amerikan Merkezi (USIS), Milletlerarası Yardım Teşkilâtı (AID), Özgür Avrupa radyosu ve Dışişleri Bakanlığı vardır. Ajans, denizaşırı ülkelerde her çeşit sınaî ve ticarî şirketlere sahiptir. Bunları, faaliyetlerini maskelemek için kullanır. Uzak Doğu'daki «Air America» firması, «Şirket»in çok iyi tanınan bir teşebbüsüdür. Civil Air Transport, artık Ajanstan gelen malî yardım görmemektedir, fakat yine de Yönetim Kurulu üyelerinden en az biri CIA'nın adamıdır.

CIA'nın Washington'daki merkezinde çalışmak insana Ajansın faaliyetleri ve rolü konusunda bilgi vermektedir. Gerçek casusluk operasyonları, Amerika'nın çok uzaklarında vuku bulmaktadır. Yabancı ülkelerdeki ajanlardan birinden gelen bir mesajda güvenlik işareti — her şeyin iyi gittiğine dair bir imlâ hâtâsı ya da kasdî bir yanlışlık — bulunmadığı zaman, bu kişinin yakalanmış olduğu ve muhaberata zorlandığı açıkça anlaşılmaktadır. Adlarını bilmediğim ve sadece numaraları ile tanıdığım bu kişiler, artık bir satranç tahtasındaki piyondan başka bir şey değildir.

Fakat bizzat ben merkezden alınarak bir dış göreve verildiğim zaman böyle bir bağlantıyı kurmak artık mümkün olmadı. Bu yakalanmaktan ya da tanınmaktan korktuğum için değildi. Çok iyi eğitim görmüş tüm ve «Tradecraft» yeteneklerime güveniyordum. Fakat merkezdeki fildişi kulemden çok zekice yöneltiğim piyonlar, birden gerçek kişiler olmuşlardı. Onları bulma ve kullanma sırasında yakından tanıdım.

Bunların arasında öğrenciler, yabancı öğrenciler ve genç idealistler vardı. Çeşitli kaynaklardan bunlar hakkında raporlar ve değerlendirmeler elde ettim. Bunları kendi saflarımıza almak için genel merkezden izin geldiğinde, hepsini bir kitap gibi biliyordum.

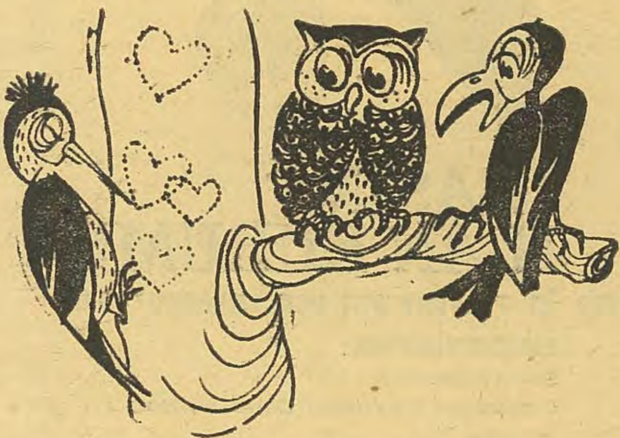
İDEALİSTLER NASIL TUZAĞA DÜŞÜRÜLÜR

Bu kişisel münasebetler çerçevesinde, bir kimsenin sadakatını sağlayabilmek için teşkilâtın kirli usullerine sık sık başvurmak zorunda kalıyordum. Örneğin, bu kimsenin çok küçük bir işte yaptığı yardım dolayısiyle kendisine «masraf» olarak 10 dolar veriyor ve resmi bir makbuz imzalatıyordum. Sonra bu 10 rakkamının önündeki sıfırları üçe çıkararak, eğer bizimle işbirliğine razı olmazsa, «çok değerli yardımları» karşılığında teşkilâtımızdan 1000 dolar aldığına dair makbuzu herkese göstereceğimi söyleyerek tehdit ediyordum. Zamanla bu çeşit aldatmacalar, özellikle genç ve saf idealistlere karşı kullandığım zaman, iyice canımı sıkmaya başladı. Bu insanların yüzleri hayalet gibi gözlerimin önün den gitmiyordu. Ajan olanlar arasın da, kandırmaya çalıştıkları kimseler arasında da yaptıkları işten pişmanlık duyanlar az değildi. Bazıları, böyle bir iş yapmayı soğukkanlılıkla dü şündükleri zaman dehşete kapılıyor ve ortadan kayboluyorlardı. Diğer bazıları tevkif ediliyor ve yine sahneden çekiliyorlardı. Teşkilâtta kalanlar da, gittikçe kişilik değiştirerek sinik ve katı yürekli casuslar haline geliyorlardı.

Ben CIA'ya böyle işler için girmiş değildim. Erkekçe bir mücadele usulü değildi bunlar. Saldırgan hep bendim: Aldatarak, insanların kanına girerek, inandırarak, şantaj yaparak bu temiz gençleri çok pis bir işin içine itiyordum. Hep demokrasi uğruna!..

CIA ADAM OLDURÜR MÜ?

Adam öldürmekten hiç bir

zaman açıkça söz edilmezdi, ama bize öyle bir duygu aşılanmıştı ki, başka yol bulunmadığı zaman adam öldürmekten de çekinmemeliydik. Bir ara eğitim sınıfının kuşkularının D Grubu diye bir gurup üzerinde toplanıldığını hatırlıyorum. Bu kuşku, kulaktan kulağa fısıltılar halinde ifade edilirdi. A, B veya C diye adlandırılan bir grup yoktu. O halde bu D Grubu denilen muamma gibi topluluk nereden çıkmıştı, ne iş yapardı? Bunu kimse kesinlikle bilemiyordu. Yalnız sınıftaki deslekdaşlardan biri, kendi sınıfında bu muammayı çözmeye yardım edecek bir olayın hikâyesinin anlatılmış olduğunu söyledi bir gün. Anlattığı şey de şuydu: Adamın biri Domuzlar Körfezi çıkartması için Nikaragua'da hazırlanan konaklama yerlerinden birinin fotoğraflarını çekmişti. Bu fotoğraflarda, henüz havalanmamış Amerikan uçaklarının numaraları ve resimleri de görünüyormuş. Florida'dan New York'a otostop ile giden adam, bu fotoğrafları çektiğini yanındaki bir adama anlatmış. Bu adamda tesadüfen, CIA'nın Florida'daki çeşitli konaklama yerlerinden birinde çalışan teşkilât görevlisiymiş. Hemen «Şirket» e durumu haber vermiş. Otostopçuyu yakapaça edip sorguya çekmişler. Kendisini satın almak mümkün olmamış, bütün olup bitenleri ve çektiği fotoğrafları bir gazeteye vermek üzere olan bir idealist imiş. İş te bu olayı anlattıktan sonra, sınıftaki öğretmen şunları eklemiş: «Evet, bu adam elindeki belgeleri bir gazeteye vermeye giderken yolda kendisine bir kamyon çarptı ve ölümüne sebep oldu. Elindeki fotoğraflar da kayıplara karıştı».

GERILLAYA KARŞI SAVAŞ

İşte öyle bir an geldi ki, bütün bu gerçekler kafamın içini kemirmeye başladı ve dış ülkede yeni bir göreve gitmeden karargâha dönmeyi ve oradan da sivillere askerî eğitim veren bir okula girmeyi tercih ettim. Bu okulun açıklanan amacı, bizleri, gerillalara karşı kendilerini savunmak isteyen köylüler için öğretmen olarak yetiştirmek ve cihazlandırmak idi. Buna inanabilirdim.

Eğitim programımızın ilk kısmı klâsikti. Fakat sonradan CIA'nin tahrip eğitimi merkezine götürüldük. Küba'lılar klâsik ve su altı tahrip faaliyeti için işte burada eğitilmekteydiler, hâlâ da bu eğitime devam derler. Biz de, Cenevre konvansiyonuna tamamen aykırı tahrip faaliyetleri eğitimini burada gördük.

Kanun dışı edilmiş silâhlar arasında dokunur dokunmaz patlayan kurşunlar, susturucu cihazla donatılmış makineli tüfekler, özel olarak imal edilmiş patlayıcılar, daha yapışkan ve daha sıcak Molotov Kokteylleri için napalmlar vardı. Yeni model otomobiller, vogonlar ve gaz tankları üzerinde çalışarak tahrip tekniklerini öğreniyorduk. Bütün bir bölgeyi çobucak patlayıcı madde ile örtmenin ve havaya uçurmanın metotlarını öğrenmiştik.

Öğrendiğimiz en şeytani metodlardan biri de, «mini-top» adı verilen bir icattı. Bu top, plâstik

CIA'DA PARA ÖDEME GÜNÜ

patlayıcı ile doldurulmuş bir teneke kutunun tepesine yerleştirilmiş çukur bir çelik parçasından yapılmıştı. Top ateşlendiği zaman, plâstik patlayıcı, içinde dönen çeliğin sürtünmeden dolayı öylesine kızışıyordu ki, bembeyaz ateş parçası halinde bir mermi oluyordu. Bu âleti çeşitli şekillerde kullanmak mümkündü. Bunlardan birçeşidinin denemesini bizim önümüzde yaptılar. Küçük topu, bir otobüsün benzin deposuna o şekilde yerleştirdiler ki, ateş haline gelen mermi benzin deposunu patlatıyor ve alevler içindeki benzini bütün otobüsün içine yayıyordu. Böylece otobüsün içerisinde bulunanların cayır cayır yanmaktan kurtulmaları mümkün değildi. İşte sanıyorum ki o anda kafamın içinde, gerçek, şimşek gibi çakmıştı. Cayır cayır yanan otobüs dolusu insanla demokrasi arasında nasıl bir ilişki bulunabilirdi? Demokrasi ve CIA adına, tesadüfen biraraya gelmiş insanları tutuşturmaya benim ne hakkım vardı? Entellektüel oyun sona ermişti. Bu teşkilâttan ayrılmalıydım.

SONUNDA İSTİFAMI VERDİM

«Kişisel nedenler» le istifa ettim. İstifam istemiye istemiye kabul edildi, çünkü istidatlı bir genç JOT'u kaybetmek teşkilâtın hiç hoşuna gitmezdi. Dil dökmeler ve üstü kapalı tehditlerle beni de vazgeçirmeye çalıştılar. Ama ben kararımı vermiştim. Önümdeki yolu görüyordum: Yalan söylemek, tuzağa düşürmek ve belki de öldürmekten ibaret bir meslek. Bu mesleğin şimdiden etkisi altında kalmaya başlamıştım: İkiyüzlülük bende ikinci bir tabiat haline gelmişti ve teşkilâttan olmayan kimselerle konuşurken bile doğruyu söylemeye dilim varmıyordu.

Bugüne kadar Amerikan halkına, CIA'nın gizlilik perdesi arkasında neler döndüğünü anlatacak pek az yazı yazılmıştı. Öğrencileri teşkilâta almak ,ihanet, adam öldürme ve terör için çalıştırma kararını, «milli güvenlik» in gereklerini bu şekilde yorum layan küçük bir CIA şefleri kliği vermiştir. Bu hikâyeyi sizlere anlatmak isteyişimin nedeni de, gerçekleri bilen kimselerin çok daha başka yorumlar yapacağına inanmakta oluşumdur.

Son zamanlarda CIA hastalığının mikroplarının millî hayatımıza nasıl dalbudak salarak yayıldığını gördük. CIA çok tehlikelidir, çünkü eninde sonunda bir bürokrasiden başka bir şey değildir. Fakat ö b ü r bürokrasiler gibi, hesapları normal şekillerde tutulmaz. Her yıl miktarı açıklanmıyan milyonlarca doları, kendisinden hiç hesap sorulmıyacak şekilde sarfeder.

Böylece, «millî güvenliği korumak»la görevli bir teşkilâtın Amerikan millî yaşayış tarzını ve sistemini tehdit eden açık bir tehlike haline gelmiş olması gibi bir paradoks vardır ortada. CIA'nın ahlâk bozucu paraları ve yabancı felsefesiyle, gittikçe yayılarak genişlemesi, sonunda demokratik toplumumuzu yıkabilir. Yargıç Brandis'in vaktiyle söylediği gibi gayelerin vasıtaları meşru kıldığı felsefesi, işlenen günâhın korkunç bir şekilde cezalandırılmasına yol açar.

CIA'yı ilk tasarlandığı şekliyle, mütevazi ve düzenli bir profesyonel grubun sadece haber topladığı bir teşekkül hâline getirmezsek, günâhların cezalandırılacağı gün fazla gecikmeden gelecektir.

PROF MAURİCE DUVERGER'NİN ÖNEMLİ İKİ YAZISI:

Savaşa doğru mu?

«Sovyetlerin tutumlarını sertleştirmesi, savaşın genişlemesi tehlikesini azaltmaktadır.»

Vietnam Savaşı biçim değiştirmektedir. Ho Chi Minh ve halkının hayranlık verici mukavemeti, — Sovyet malzemesi ve teknisyenleri mevcut olmasa — Amerikan'ın seferber ettiği büyük imkânlar dolayısiyle kırılabilir. Son haftalarda Sovyet yardımındaki büyük artışları ve bu yardımın karakterini anlamak için günlük bildirileri okumak dahi yeterlidir. Tırmanma yolunda Washington'un attığı her adıma karşılık, bundan böyle Sovyet müdahalesine de paralel bir gelişme olacaktır. Çin - Hindi kıtasında nüfuzunu sürdürmek amacıyla Amerikan'ın giriştiği sömürge seferi, gittikçe artan ölçüde ABD ile Sovyetler'i karşı karşıya getirmektedir.

Büyük devletler, İspanya Harbinde olduğu gibi, araya giren kişiler vasıtasıyla, örtülü biçimde çatışmaktadır. Ne var ki, büyükler, çatışmayı genişletmemek hususunda 30 yıl öncesine nazaran çok daha kararlıdırlar. Sovyetler ve Amerikalılar Güney - Doğu Asya'da savaşmaktadırlar. fakat hâlâ başka yerlerde de beraberce bir yumuşama araştırmaktadırlar. Genel ve direkt bir çatışmayı önlemeye azimlidirler. Bu sebepledir ki, Vietnam Savaşının kalabileceği ümit edilebilir.

Ne var ki tırmanma ilerledikçe, bu ümit azalmaktadır. Sovyetler, Amerikan teşebbüslerine mukabelelerinde hâlâ çok ihtiyatlıdır. Ama pek yakında onlar da dönüşü olmayan hareketlere itilebilirler: Kuzey Vietnamlılara mukavemet için gerekli yeteri kadar malzeme ulaştıramadıkları gün, daha direkt biçimde müdahaleye zorlanabileceklerdir.

Esasen Sovyetlerin mevcut ihtiyatlılığı, onların müdahale azmini Washington'un olduğundan az görmesine yol açtığı ölçüde tehlikelidir. Eğer 1914'te Merkez Devletleri, İngiltere'nin bütün gücüyle karşı koyacağını bilseydiler, belki de savaşı çıkarmaktan vazgeçerlerdi. İngiltere böyle hareket etmek zorundaydı, ama Alman yöneticileri bunun farkına varmadılar. Bugün de Sovyetler Birliği, Vietnam müttefiklerinin ezilmesine müsaade edemez. Fakat Başkan Johnson'un bunu anlamaması mümkündür. Moskova'nın gittikçe açık biçimde yaptığı uyarmaları, Johnson'un propaganda saymasından ve yanılma sonucu felâkete yol açmasından korkmak gerektir.

SALDIRGAN DEMOKRASİ VE BARIŞÇI DİKTATÖRLÜK

İspanya Harbine nazaran, tek fark, hasımların savaşı genişletmekten kaçınma arzularından ibaret değildir. Bugünü 1933 - 39 döneminden ayıran daha radikal bir fark vardır: Demokrasilerde diktatörlükler yer değiştirmişlerdir. 30 yıl önce, barışçılığın az çok felce uğrattığı liberal rejimler, otoriter rejimlerin savaşçılığını önlemeye çalışmaktaydı. Bugün ise saldırı savaşını, bir demokrasi yürütmekte ve ona büyük bir ılımlılık içinde bir diktatörlük mukavemet etmektedir.

Konformist darlığı, ırkçılığı ve gizli şiddetçi eğilimleri hakında ne düşünülürse düşünülsün, Amerika liberal bir ülkedir. Buna karşılık, liberalleşme yolunda ciddî ilerlemeler kaydetmesine rağmen, meselâ Daniel ve Siniavski'nin hapsolmasının sembolize ettiği üzere, Sovyetler Birliği hâlâ otoriter bir rejimdir. Bununla beraber, ABD, savaşçı ve emperyalisttir. Sovyetler Birliği ise, barışçıdır ve (hâlen) halkların kendi kaderlerini kendilerinin çizmesi ilkesine saygılıdır.

Bu durum, demokrasi konusundaki geleneksel fikirleri yeniden düşünmeye sevketmiştir. Zira bugünkü politikasını yalnızca bir Johnson'a bağlamaya imkân yoktur. Nabız yoklamaları ve öteki araştırmalar göstermektedir ki, Amerikan halkı, Johnson politikasını tasvip etmektedir. Tırmanmayı arttırdıkça, Johnson'un prestiji yükselmektedir. Uzlaşıcı davranınca prestiji düşmektedir. Hanoi'de sivillerin katliâmı, Kuzey ekonomisinin sistematik tahribi ve Jenosid'e kayış, 1968 başkanlık seçimleri için oy toplamaya yaramaktadır.

Benzer bir tecrübeyi, biz Fransızlar, Amerikalılardan önce yaşadık. Kudret politikasının demokratik kurumlara rağmen, bir halkı nasıl kötü ifratlara sürüklediğini bilmekteyiz. İçerde diktatörlük bir adama herşeyi yapma imkânı verdiği için tehlikelidir. Ama dışta tahakküm de tehlikelidir. Zira bütün bir millete, aynı hareket serbestisini getirmektedir. ABD'nin bulunduğu hegomanya durumu ve herşeyi yapabileceğine olan inancı, dünya barışı bakımından muhtemelen en büyük tehlikeyi teşkil etmektedir.

Amerika, kudretinin sınırlarını ne kadar iyi ölçebilirse, bu sınırları aşmaya o kadar az hevesli olacaktır. Onun içindir ki, Sovyetlerin tutumlarını sertleştirmesi, savaşın genişlemesi tehlikesini azaltmaktadır. Moskova, daha yüksek sesle konuştuğu ve sözlerinin boş lâflardan ibaret kalmadığını davranışlarıyla gösterdiği ölçüde, Washington, daha «âkil» olmaya yönelecektir. Bu alanda, ABD'nin dostlarına da sorumluluk düşmektedir. Kennedy müzakerelerinde, ekonomik ağırlığını gösteren Avrupa, politik ağırlığını hissettirse ve bunu Vietnam barışı için kullansa, süperdevlet hayallerinden kurtulma yolunda ABD ye yardımcı olacaktır.

İKİNCİ CEPHE

ASLINDA GÜREŞEN BÜYÜKLERDİR

Eğer Vietnam Savaşı, Sovyet — ilişkilerini bozmasaydı, Orta Doğu buhranı, belki de patlak vermeyecekti. Şüphesiz, küçük devletler, büyüklerin nâdiren istedikleri gibi oynatacakları piyonlardır. İsrail, yalnızca, «Amerikan emperyalizminin bir ajanı» değildir, ne de Mısır «Kremlin'in ajanı» dır. Arap Dünyasında, yahudi devletinin yarattığı tutkular, bir Washington — Moskova anlaşmasının yatıştıramıyacağı ölçüde şiddetlidir. Ne var ki, böyle bir anlaşma, 1957'den beri görüldüğü gibi, bu şiddetli tutkuların önlenemez hâle gelmesini engelleyebilir. Bu sebeple, ne İsrail'in Suriye'yi istilâ etme tehditleri, ne de Reis'in mukabelesi, bugünkü Orta Doğu buhranının gerçek sebebi değildir. Gerçek sebep, Vietnam konusundaki Sovyet — Amerikan çatışmasıdır.

İster Ruslar Nâsır'ı teşvik etmiş olsun, ister Nâsır Rusları peşinden sürüklemiş bulunsun, bunun önemi yoktur. Önemli olan, buhranın Sovyetler Birliğinin işine yaramasıdır. Buhran, Ruslara Vietnam Savaşı açısından ikinci bir cephe açma imkânını getirmektedir. Ruslar, Güney Doğu Asyada, Amerikan tırmanması arttığı ölçüde, malzeme yardımlarını çoğaltmaktan öte bir şey yapamazlar. Zira daha direkt bir müdahale, dünya harbi tehlikesi yaratacaktır. Bu noktada, barış içinde bir arada yaşama kuralları her zaman geçerlidir. Kural, iki büyüklerin yüzyüze mücadeleden kaçınmaları biçimindedir.

BU HAYIRLI BİR GÜREŞ OLABİLİR!

Bu yüzden yarıyarıya felce uğrayan Sovyetler, dünyadaki nüfuzlarının azaldığını açıkça görmekteydiler. İsrail enlaşmazlığı, onları bu durumdan kurtarmaktadır. Eğer ABD, yahudi devletini kurtarmak için askerî bir müdahelede bulunursa, bütün Arap devletlerinin karşısına dikildiğini görecektir. Yalnız ABD'nin prestiji değil, Batının petrol ikmali söz konusudur. Görüldüğü gibi, nasıl Vietnam'da Ruslar güç durumdaysa, Orta Doğuda da Amerika güç durumdadır. Bir bakıma, İsrail'in Eliath limanının ablukası, daha az kanlı biçimde, Hanoi bombardımanlarını dengelemektedir.

Böylece zayıf devletlerin, büyüklerin oyuncağı olmasından şikâyet edilebilir. Ne var ki, yalnızca ABD Vietnam'da savaşa saplandı diye, İsrail'in tehdit edildiğini, İsrail'in bunda bir rolü olmadığını düşünmek yanlıştır Öte yandan, Vietnam'da Amerikan baskısını azaltmak için Rusların patlamaya hazır bir durumu istismar etmelerinin tehlikeden uzak olduğu sanılmamalıdır. Ama bütün bunlara rağmen, en büyük adaletsizlik ve en büyük tehlike Asya savaşlarında yatmaktadır. Her gün yüzlerce mâsum kişi orada can vermektedir. Üçüncü Dünya Savaşı'nın patlayabileceği yer de orasıdır. Zira Sovyetler Birliği, Hanoi'nin yenilgisini, bir tepki göstermeden kabul edemez. Eğer Akabe Körfezi anlaşmazlığı, bu temel sorunu çözmeye yardımcı olabilirse, son tehlikede, yararlı bir buhran bile sayılabilir.

Bir nokta kesindir ki, Rusya-Amerikan anlaşması olmaksızın, Orta Doğuda devamlı bir çözüme varılamıyacaktır. İsrail, sonuna kadar yalnızca ordusunun gücüne dayanarak yaşayamıyacaktır. Bugünkü kuvvet denemesi, İsrail'i şimdiye kadar üzerinde durmadığı bir gerçekle karşı karşıya getirmektedir. Bu gerçek, komşu Arap ülkeleri ile anlaşma zorunluğudur, İsrail askerî üstünlüğüne dayanarak, bir kez daha meseleyi çözebilir. Ama kuvvete dayanan bir çözüm, uzun vâdede var olabilmek için gerekli uzlaşmayı çok daha güçleştirecektir. Uzlaşma, şüphesiz kolay ve çabuk olmayacaktır. Ama, eğer büyük devletler istiyorlarsa, eninde sonunda bu uzlasma gerceklesecektir.

DEVLER STRATEJİSİ

Orta Doğu buhranından alınacak ders, barışın bir bütün olduğudur. Modern strateji doktrinerleri düşünmektedirler ki, nükleer silah sınırsız harbi önlemekte, fakat sınırlı çatışmalara imkân vermektedir. Hatta onlara göre, nükleer silah, sınırlı çatışmaları çoğaltmaya yöneltmektedir. Şöyle ki, bir çatışma, büyüklerden birinin çıkarlarını ve prestijini vahim bicimde zayıflatıyorsa, o, iki büyüklerin de her ne pahasına olursa olsun önlemek istedikleri direkt ve topyekûn bir çatışmayı göze almaksızın, çatışmayı genişletemez. Başvuracağı tek yol, dengeyi sağlamak için, başka yerde sınırlı bir çatışmayı tahrik etmektir. Bu çatışma, yer ve konu itibariyle çok uzak da olsa, birincisinden ayrılamaz. Zira ikinci çatışma, birincisinin direkt sonucudur. Bu sebeple, ilkinden ayrı olarak ikinci çatışma çözümlenemez.

Orta Doğuda barışın anahtarlarından biri Hanoi'dedir. Sovyetler Birliği, ABD onun Vietnam dostlarını bombalar altında ezmekte devam ederken, ne sebeple Arap dostlarını ılımlı davranmaya zorlayacaktır. General de Gaulle'ün teklif ettiği Dörtler Konferansı, ancak Kuzey Vietnam bombardımanları durduğu takdirde açılabilir. Ruslar. müzakerelere baslamak icin Vietnam'da mütarekeyi şart koşarlarsa, Washington'un tutumunun ne olacağı üzerinde durulacak bir sorudur. Washington, 2 çatışmanın da sürdürülmesinden sorumlu görünmeyi zor kabul edebilir. Öte yandan, Batı kamu oyu pek âlâ anlamaktadır ki, Sovyetler, Kuzey Vietnam bombardımanı sürdüğü müddetce, Amerikalılarla ayni masaya oturamazlar.

Ne var ki, giriştikleri manevra, Ruslara kartlarını açıkça masaya dökme imkânını vermemektedir. Arapların cok ileri gitmelerine müsaade ettikten sonra, Sovyetler, onları birdenbire en sert bicimde hayal kırıklığına uğratamazlar. Hiç bir halk, destek ve himaye beklediği büyük bir dostun, onu baska bir catışmada koz olarak kullanmasını kabul edemez. Ama Orta Doğu ve Vietnam ile cok daha az ilgili baska milletler, bu fikri ortaya atabileceklerdir. Altıların Roma toplantısından yararlanarak bu işe tesebbüs etmeyisleri esefle karşılanabilir. Avrupa kendinin daha güzel bir imajını nasıl verebilir, bağımsız varlığının ve alın yazısının daha açık sembolünü nasıl ortaya koyabilirdi?

Attilâ İlhan'ın defteri

MİHAYIL BORODİN ANKARA'DA BULUNDU MU?

4 Haziran Pazar

Allah Allah kimin aklına gelir ki!...

Ben ilk defa duyuyorum. Sizin de ilk defa benden duymuş olacağınıza aşağı yukarı eminim. **Mihayıl Borodin** adını işitmiş bile olsanız onun Enternasyonal delegesi olarak yalnız Çin'de, bir zamanlar İngiltere'ye kafa tutmuş olan Kanton Hükûmeti'nde değil meğerse...

Yok yok, söze başından başlamayalım: İki aydır, bir yandan da **André Malraux'nun «Les Conquerants»** adlı romanını Türkçeye çeviriyorum: Zor, çetrefil, adamı kapıp götüren bir iş! Bitirince, 1925 yıllarında geçen olayları kendi koşulları içine yerleştirmeye yarar, bir de önsöz yazayım dedim. Çin'in son yüzyıllık tarihi bizim Tanzimat sonrasını ne kadar andırıyor, şaşılacak şey! İmparatorluğun ve Mançu hanedanının gittikçe zayıflayıp dağılışı, emperyalist yabancı devletlerin üstüste müdahalesi, **Sun - Yat Sen**'in kurtarıcı çabaları ve Kuomintang, Kuomintang'ın Kanton'da kurduğu cumhuriyet ve bu cumhuriyet'in emperyalistlerle mücadelesi... Bu konuda en ilginç bilgiler kimin kitabında var: **Tibor Mende**'nin. En çok da, **«Mandarinlerden Mao'ya»** başlıklı olanında.

Malraux'nun bu romanını okumuş olanlar bilir, başbayağı siyasî bir romandır, gerilimi yüksek, olayları sarsıcı, kahramanları çok boyutlu ve adamakıllı derin! Kanton Hükûmeti bir yandan İngilizlere satılmış âsi generallerin (General **Tang**, General **Çeng - Tiyung - Ming**) ihanetlerine karşı koymaya çalışırken, bir yandan da Kuomingtang'ın içinde **Çeng - Dai**'nin temsil ettiği sağcı kanatla, **Borodin**'in temsil ettiği komünistler arasındaki çatışmayı yaşamaktadır. Gerçek bir kişidir **Borodin**. **Malraux**'nun yaptığı bir roman kişisi değil: **Sun - Yat - Sen**'in Sovyetlerle anlaşmasından sonra Kanton'a gönderilmiş olan uzmanlardandır, etiketi budur gerçi, dışardan bakınca hükûmetin sadece «hukuk danışmanı» gibi görünür ama, Komintern'in drektifleri uyarınca Kanton Cumhuriyeti'ni örgütleyen, gerek sağcılara, gerekse aşırı solcu terorist ve anarşistlere karşı mücadeleyi yürüten odur.

Romanın bir başka tipi, Kuomintang'ın Saygon sorumlusu, bakın nasıl anlatıyor onu:

«— **Borodin** esaslı bir iş adamı, aşırı derecede çalışkan, dürüst, sırasında atılgan, alçakgönüllü, eyleminden başka şey düşünmez...

— İş adamı mı, ne demek bu?

—... bir şeyle karşılaştı mı «bu benim ne işime yarar, nasıl?» diye düşünmeyi gereksinen adam demek. **Borodin** böyle yapar...»

Malraux'nun romanından çıkarak, ayni tipin serüvenini, daha da geniş bir zaman parçası içersinde, **Tibor Mende**'nin kitabında izleyince ne görüyoruz: **Çang-Kay-Şek**'in Kuomintang'a tek başına hâkim olduğu 1927 yılına kadar Çin'de kaldığını; **Çang** ansızın komünistlere cephe alınca Rusya'ya dönmekten başka çare bulamadığını!... İyi ama **Mihayıl Borodin**'den, Komintern'in usta ajanı bu Leton yahudisinden, bize ne? Eminim ki ayni kitapta beni şaşırtan şu tümceyi siz de okumuş olsaydınız, böyle bir soru sormazdınız:

«... Kuomintang'ın yeniden teşkilâtlanmasına yardım etmek üzere, yanında asker ve sivil uzmanlarla, DAHA ÖNCE TÜRKİYE'DE MUSTAFA KEMAL'İN YANINDA BUNA BENZER GÖREVLERDE BULUNMUŞ OLAN Mihayıl Borodin Kanton'a geldi... (Sayfa 66-67) ».

Haberiniz var mıydı böyle bir şeyden? Okur okumaz masamdan şöyle kalkmışım: Doğru mu? Doğruysa niye bugüne kadar hiç sözü edilmedi? Acaba ne zaman Türkiye'de bulundu bu adam, neler yapmak istedi, neler yaptı, **Mustafa Kemal**'le ilişkisi ne yolda gelişti, o ara Anadolu'da beliren aşırı akımlarla bir ilgisi oldu mu, ne zaman ve nasıl gitti? İşte tarihçilerimize bir sürü soru. Bunları tezelden aydınlatsınlar da, Türk aydınlarını, kendi öz ülkelerine ait bazı gerçekleri yabancıların Çin Mâçin üzerine yazdığı kitapları okurken öğrenmek utancından kurtarsınlar.

YANLIŞ KAPIDAN BUYUR ETMEK

6 Haziran Salı

Söz Çin'den açıldı mı, gel de Pen'i hatırlama!

Ben Çinlileri sessiz, az konuşur sanırdım, ne de gevezeymişler: Hele bu Pen, (sınıfta şakacıktan Doktor Pen diye çağırırdık) evlere şenlik bir şeydi hani! Üstünde **«İnsanlığın Hâli»**ndeki Çen'in gergin sevimliliği, bol saçlı, adamakıllı şirret bir çocuktu. Kadınlara gizli bir düşmanlık duyardı galiba. Akşamları **Alliance** dağılıp da uzun kuzeyli sarışınlar karanlıkta yaldız gibi parıldayınca, üst dudağını çeken rahatsız edici bir tik belirir; içinde **Konfüçyüs**'ün, **Sade**'ın, **San Min Çu İ** ilkelerinin, **Kropotkin** ve **Marx**'ın karman çorman bir gelişme zinciri ördüğü o garip söylevlerinden birine başlardı. O da ben de Fransızcayı yeni söküyorduk. O söylemek istediklerini tam anlatamaz, ben dediklerini tam anlıyamazdım. Yine de, **Dôme** kahvesinin ıslak ve siyah tütün kokan terasında iki grog kadehinin çevresine oturduk mu, kaldırabilene aşkolsun!

Bakın bu sözler onun: «—... Sen Batı uygarlığını insanlığın son sözü mü sanıyorsun? Şaşarım aklına! Çin, binlerce yıl bütün uygarlıkların anası ve en mükemmel biçimi sanmıştı kendini, ne oldu, sonunda dudak büktüğü Japonların kendisini her bakımdan aştığını gördü: Batı'nın da elbet bir sonu var.»

Bu sözlerini özellikle anmam boşuna değil, **Tibor Mende**, yine **«Mandarinlerden Mao'ya Kadar»** adlı kitabında rastgele gibi görünen bir söz etmiş ki içime işledi benim, bakın ne demiş:

«... yeryüzünün batının dışında kalan bütün ülkeleri, 19. yüzyılın şu değilse bu yılında kendilerini mutlaka şöyle güç bir seçim yapmak durumunda bulmuşlardır: Ya batılı eğemenliğine başeğmek, giderek, sömürge ya da yarı sömürge olmayı sineye çekmek; ya da Batı'nın baskısını, onun teknik ve metodlarını benimseyip güçlenerek üzerinden atmaya çalışmak!»

Pen'i dinlerseniz Çin Batı'yı «yanlış kapıdan buyur etmiş», Japonlar gibi ulusal değerlerini koruyup sadece «teknik yönünü» alacak yerde moral, hatta dinsel değerlerinin etkisinde kalarak yozlaşmıştır. İşin güzeli, Batı'yı moral değerleri ile benimsemeye kalkışmanın toplumları ulusal değerlerinden soğutup çözük bir değer kargaşalığına soktuğunu **Tibor Mende** de söylüyor. Bir toplumda değer kargaşalığı başladı mı, al hayırını gör, ne eli tutar ne beli doğrulur: Kendine inancını yitirdiği için korunma ve savunma içgüdüsü de işlemez olur.

Yola Çin'den de çıkmış olsak, söz dönüp dolaşıp Türkiye'ye bağlanacak: Hasan'la (Tanrıkut) bir tarihte, Tepebaşı'nda bir kahvede buluşur, Haliç'te yıkılan telli bir güneşin yansımalarla genişlemiş aydınlığında Türk batılılaşmasını tartışırdık. Osmanlıların, ilk yenilgilerinin etkisiyle işe «teknolojik» yanından başlamak istedikleri açık: İlkin **Mühendishane-i Berr-i Hümâyûn'u** kurmamışlar mıydı? İyi ama sonra? Sonra nasıl olmuş da batılılaşma değerler düzeninin yarı zorla yarı öykünme yoluyla Osmanlı toplumuna mal edilmesi şeklini almış? Hâlâ yaşadığımız değerlerimizi ve kendimizi küçük görme döneminin ucu ve kökleri o yıllara dayanıyor.

Acaba Doktor Pen nerelerde? Bilmiyorum. **Macao**'ya amcasının yanına mı döndü, yoksa cart cart attığı gibi Çin'e gidip «büyük değişmelerin önemsiz bir neferi» mi oldu? Yalnız bildiğim, yaşadığımız son on beş yılın şu kesinlemelere varması: Dünyada, «Batı uygarlığı insanlığın son sözü değildir» düşüncesinin yaygınlaşması. Yurtta ise, etkin ve başarılı olmak isteyen devrimci stratejilerin ulusal bileşim yolunu yeğlemek zorunluluğunun anlaşılması. Ulusal bileşim, yâni Türkleri ne kayser'e ne kisrâ'ya muhtaç etmeyecek bir yüce kişiliğe ulaştıracak yol. Bu son tümce de **Bâkî**'nin bir beytini hatırladığımdan:

«Gitti kayser kasrının tâk u revâkı kalmadı
Niçe kisrâ geçti tâk u tumturâkı kalmadı»

J P. Sartre ve Amerika

Sartre, Russel Mahkemesi ile ilgili olarak kendisine yöneltilen bazı soruları şöyle cevaplandırdı:

Soru — Neden memleketleri lehine tanıklık eden Amerikalı çıkmadı?

J.P. Sartre — Amerikalılar aleyhte tanıklık etmeye geldiler. Özellikle tarihçi Gabriel Kolko, çok açık biçimde gösterdi ki, Vietnamda Amerikan saldırısı, savaş birliklerinin gönderilmesinden çok önce, Asyada yerleşme politikasının belirmesiyle birlikte, İkinci Dünya Savaşından hemen sonra başlamıştır.

Eğer biz ülkelerini savunan hiç bir Amerikalı dinlemediysek, bu savunmayı yüklenmek isteyen Amerikalı çıkmadığı içindir. Yalnız iki İsveçli avukat, Mahkemeye, ABD'nin savunmasını yapmayı teklif etmişlerdir. Teklifi reddettik. Sebebi de şu: Farzedelim ki bu avukatlar, bizim topladığımız delilleri çürüttüler. Bu, Amerika için iyi bir şey olurdu, biz de buna uyardık. Başlangıçta böyle bir rizikoyu hepimiz kabul eylemiştik. Ama farzedelim ki, iki avukat Mahkemeyi ikna edemediler, hatta getirilen delillerin yığılması karşısında gülünç duruma düştüler. Bu takdirde Amerikan Hükûmeti ve basın, bunun bir tertip olduğunu ileri sürecekti. Kasten, hemen çözülecek kişileri sahneye çıkardığımız söylenecekti.

Bizim için önemli olan, Mahkemede Amerikan tutumunu savunacak her kişinin, uzaktan veya aykından ABD'yi temsil etmesiydi. Bu talebimizi, Amerikan Hükûmetine yeniden ileteceğiz. Ama Dean Rusk'ın bize verdiği içler acısı cevabı biliyorsunuz. Cevap, onun basitliğini ispatlamaktadır. Devlet adamı gibi konuşsaydı, üç şey söyleyebilirdi. Diyebilirdi ki, «Mahkeme meşrudur ve bizi savunması için bir temsilci göndereceğiz» (Tabii ki böyle bir cevap beklenemezdi). Yahut, «Mahkeme gayri meşrudur, temsilci yollamıyoruz» görüşünü savunabilirdi. Üçüncü bir şık olarak da, «Mahkeme tamamen gayri meşrudur, ama mahkeme oturumlarının sağlayacağı reklâm dolayısiyle, sahte delillerin ileri sürülmesini önlemek için birini gönderiyoruz» cevabını verebilirdi. Eğer bir ABD temsilcisi gelse ve «Siz, gayri ciddi bir münasebetsiz kişiler topluluğusunuz. Ama kötülük yapabilirsiniz. Yalanlarınızı bir bir çürütmek için buradayım» dese, onu kabul edecektik. ABD'nin kimseyi yollaması ve Pentagon'un sıkıntılı bir itirafta bulunması (Pentagon, Vietnam'da bilyeli bomba kullanıldığını itiraf etmiştir), Amerikan Hükûmetinin tutumunu açıkça savunmaktan kaçındığını itiraf etmiştir), Amerikan Hükûmetinin tutumunu açıkça savunmaktan kaçındığını ispatlamaktadır.

Soru — ABD'de durumun gelişmesi bakımından. Mahkemenin Amerikalı üyeleri ne düşünüyorlar?

J.P. Sartre — Onlar hayli kötümser. Bana dediler ki, savaşa mukavemet hareketi gittikçe kuvvetleniyor. Ama ayni zamanda kamu oyu yoklamalarına göre, savaş çabasını frenleyince Johnson'un prestiji düşüyormuş. Durumu, şöyle yorumluyorlar: Johnson, «güvercinler»in ve samimiyetle savaşa karşı çıkan bütün kişilerin güvenini çoktan yitirmiştir. Bunlar, Johnson'un riyakâr «barış teşebbüsleri»ni ciddiye almamaktadırlar. Yani savaşa karşı olanlar, Johnson'un kesinlikle kazanamıyacağı kişilerdir. Buna karşılık, o, «şahinler»in ve sağcıların desteğine sahiptir. Ama bu desteği, hiç bir zaman «yumuşaklık» göstermeme şartıyla sürdürebilir. Onun için gittikçe tırmanmayı arttırmakta ve rastladığım Amerikalıların düşüncelerine göre, gittikçe tehlikeli bir durum yaratmaktadır.

Soru — Mahkemenin çalışmalarının Amerikan kamu oyu üzerinde bir etkisi olacağı kanısında mısınız?

J.P. Sartre — Şimdilik sanırım ki, New York Times'in bazı tanıkların ifadesini nisbî bir objektivite içinde vermesine rağmen, etkimiz sıfırdır. Ama Stockholm'da topladığımız belgeleri ve tanıkların ifadelerini bir kitap hâlinde yayınlayacağız. Iki büyük cilt teşkil edecek tam bir kitap yapacağız. Ayrıca önemli kısımları veren cep kitâpları çıkaracağız. ABD dahil, çeşitli ülkelerdeki yayınevlerinden teklifler aldık. Eminim ki kitabı satın alan bütün Amerikalılar, ondan etkileneceklerdir. İnanıyorum ki, birçok Amerikalı kitabı satın alacak.

Soru — Mahkemenin gelecek toplantısı ne zaman?

J.P. Sartre — Muhtemelen ekim'de. Nerede? Henüz bilmiyoruz. Yeniden Stockholm'de toplanabiliriz, ama belki de İsveç'in misafirperverliğini suiistimal etmemek gerek. İsveç Hükûmeti toplantıya karşı idi. Ama kanun, bizi engellemesine imkân vermiyordu. İsveç, tpolantıya demokrasiye saygı yüzünden müsaade etti ki bu tutumu saygıyla karşılıyorum. Fransa da ayni durumdaydı, ama demokrasiye saygı hariç.

Gelecek toplantımızda üç noktayı inceleyeceğiz: ABD Vietnam'da milletlerarası sözleşmelerin yasakladığı silâhları, özellikle kimyevî silâhları kullanıyor mu? Esirlere bazı hallerde kötü muamelede bulundular mı? Jenosid suçlamasını haklı gösterecek fiillere (halkın kamplarda toplanması, ekim alanlarının sistematik tahribi gibi) girişiyorlar mı? Bu üç noktada, henüz hiç bir fikre sahip değilim. Ekim'de bir fikre sahip olacağım. Ama şimdiden Mahkemenin tesbit eylediği iki suç, Amerikan politikasını mahkûm etmeye yeterlidir: Saldırı ve sivil halkın sistematik bombardımanıyla işlenen terörizm suçları. Eğer Ekim toplantısı da, ilk toplantımız gibi olursa, samimiyetle inanıyorum ki, kimse artık bizim meşruiyetimiz sorunu üzerinde durmayı aklına getiremiyecek

Hastahanelerde idarî reform!

Plânlı döneme geçişten beri, sendikacılar ile hükûmet arasında önemli bir tartışma konusu sürüp gitmektedir. Plân, teknık açıdan tamamen haklı olarak, kamu sektöründeki bütün hastahanelerin tek elden yürütülmesini istemektedir. İşçiler ise, «Sosyal Sigortalar hastahanesi bizimdir, parasını biz ödüyoruz. Hastahaneleri devretmeyiz» demektedirler. Şimdiye kadar gelen bütün Sağlık ve Çalışma bakanları, başlangıçta Plânlamanın görüşüne hak vermişlerdir, ama Türk-İş'in baskısı üzerine yumuşamışlar ve işi süncemede bırakmışlardır. Halbuki şimdi «Jet Bakan» Vedat Ali Özkan, bu işi gerçekleştirme hususunda seleflerinden çok daha kararlı gözükmektedir. Bu yüzden, geçen hafta Turk-İş yöneticileri ve Özkan arasında sert tartışmalar geçmiştir. Seyfi Demirsoy, «Gelmiş bütün hükûmetler, bu hastahanelere göz dikmişlerdir. Sağlık Bakanı Vedat Ali Özkan, bir jet hızıyla Sosyal Sigortalar Hastahanelerini kendi bakanlığına devir için harekete geçmiştir. Şurasını önemle işaret etmek isterim ki, 5 milyon insanın menfaati olan ve bugün kendi evimiz gibi girdiğimiz hastahanelerimizi aslâ ve aslâ Sağlık Bakanlığına devrettirmeyeceğiz. Hatta o kadar ki, sözünün edilmesine bile tahammülümüz yok. İkinci Beş Yıllık Plânda bu husus öngörülüyormuş. Şayet bu kanun çıkarsa, AP Hükûmeti karşısında bizi bulacak» demiştir. Plâncı Ünal Ege'yi de Demirsoy, «Halkın benimsemediği plânı tepeden inme uygulayabilir misiniz» diye azarlamıştır. AP milletvekillerinden sendikacı Hasan Türkay, «Hükûmetimiz durup dururken, bu devir olayı yüzünden Türk işçisi ile karşı karşıya gelecektir» uyarmasını yapmıştır. Yine AP'nin sendikacı milletvekillerinden Kaya Özdemiroğlu da ayni yönde konuşmuştur.

Bu sert çıkışlar karşısında gerilemeyen ve Dr. Saadettin Bilgiç tarafından da desteklenen Sağlık Bakanı Özkan, çeşitli kuruluşların ancak kendi mensuplarına açık olan bir cins imtiyaz biçiminde hastahaneler kurmaları yüzünden nasıl bir adaletsizlik ve israf doğduğunu anlatmaya çalışmıştır. Türkiye, bir yandan hastahane yatağı sıkıntısı çekmektedir, öte yandan ise bir sürü yatak boş tutulmaktadır! Bakan bu gerçeği şu sözlerle dile getiriyor: «Faydasına inandığım düşüncelerimi söylemekten hiç çekinmem. Türkiyede sağlık hizmetleri ve teşkilâtı bir keşmekeş içindedir. İşçilerimize sağlık hizmetleri gidememektedir ve yurt çapında olamamaktadır. Sağlık hizmetleri, yurt ölçüsünde vatandaşa eşit şekilde götürülememektedir Topyekûn teşkilât, dağınık bir şekilde çalışmaktadır. 500 kişiye bir doktor düşen yerler vardır. Bir yatakta iki hasta yatan birçok sağlık müesseselerine de şâhit olduk.

Öyle askerî hastahanelerimiz vardır ki, 500 yataklı, 200 yataklı, 100 yataklı olmasına rağmen ancak dörtte biri dolmaktadır. Eskişehir, Kayseri askerî hastahanelerinde 15 - 20 kişiden fazla hasta yatmamaktadır. Fakat bunlar tam teşekküllü hastahanelerdir.

Gaziantep Sosyal Sigortalar Hastahanesinin yatak mevcudu 250'dir ve hastahanenin iki katı iptal edilmiştir. 127 yatak kullanılmaktadır. Bana öyle geliyor ki, biz bu hastahaneleri daha on sene dolduramayız.

Ereğli Kömür İşletmelerinin, PTT hastahanelerinin durumları da aynidir. Meselâ Makina - Kimya'ya ait hastahane, kuruluşundan bu yana yılda 5 milyon lira zarar etmektedir. Fakat bu hastahane çok güzel bir hastahanedir. 300 yatak alabilir, fakat ancak 25 yatağı doldurulabiliyor.

Memleketimizin bugün 100 binin üzerinde yatağa ihtiyacı vardır. Halbuki bakanlığımızda ancak 39 bin adet yatak mevcuttur.

İkinci Beş Yıllık Plânın öngördüğü şekilde, plân uygulansa, 93 bin yatak olabilecektir. İşte Plâna göre, bu Sosyal Sigorta hastahaneleri ile diğer hastahanelerin Sağlık Bakanlığına devri bugün bir zaruret hâlini almıştır. Bu da şu demektir: Türkiyede sağlık hizmetleri vahdet esprisi içindedir.

Sosyal Sigorta hastahaneleri bakanlığımıza devredildiği takdirde, 2 milyar bir yatırımla işçilerimiz istedikleri hastahanelerde rahatlıkla muayene edilebileceklerdir».

Hiç şüphe yok ki, mahdut sayıdaki sigortalı işçiler adına, hastahanelerin devrine karşı direnirken Türk - İş bir imtiyazı savunmaktadır. Hastahanelerin tek elden ve bütün toplum yararına yönetimi, hem sosyal adalete, hem de rasyonel ve rantabl işletme gereklerine çok daha uygundur. Teorik plânda, Sağlık Bakanlığı ve Plânlama haklıdır. Ne var ki, Sağlık Bakanlığı, şimdiki dar çerçevede dahi, hastahaneleri tatminkâr bir biçimde yürütebilmekte midir? Jet Bakanın beyanlarına ve teftişlerinin sonuçlarına bakarsanız, bu

Dr. Vedat Ali Özkân
Esasta haklı ama...

soruya hayır cevabını vermek gerekecektir.

Hastahanelerin devrine karşı direnişin belli başlı psikolojik nedenlerinden biri sanırız ki, bu noktada yatmaktadır. Bu güvensizlik, imtiyazlı durumlar yaratmaya ve bu durumları korumaya itmektedir. Ama Sağlık Bakanlığının hayli başarısız yönetimine rağmen dahi, hastahanelerin tek elden yönetilmesi doğru bir tedbir sayılmalıdır.

Bu arada belirtelim ki, sosyalizasyon işi hiç de başarılı gitmemektedir. 1965 yılı sonuna kadar 900 sağlık ocağı yapılması gerekirken, ancak 421 sağlık ocağı yapılabilmiştir Bütçelere, bu konuda, öngörülenin çok altında ödenek konmuştur. Sosyalizasyon, yatırımlar kadar, yönetme bakımından da aksamaktadır. Kalkınma Plânı 1967 programında bu konuda şu bilgiler verilmektedir:

«Sağlık hizmetlerinin sosyalleştirildiği bölgelerde birlikte götürülmesi zorunlu yol, su, telefon, taşıt v.b. hizmetlerinin koordinasyonundan olumlu sonuçlar alınmamaktadır. Koordinasyonun sağlanamaması, genellikle, hizmetleri götüren kuruluşların bölgelere verdikleri önceliklerin farklı olmasından ve kuruluşlar arasında yeterli ilişki kurulamamasından ileri gelmektedir.

Ocakların yer seçimi, ulaşabilme durumları, arsaların sağlanmasındaki güçlükler, proje, ihale ve denetim safhalarındaki gecikmeler, yeterli teknik işgücü bulmadaki güçlükler nedeniyle yatırımlar programa göre zamanında gerçekleşememektedir. Tüm sağlık kurumları yapımında da bu güçlüklerle karşılaşılmakta ve böylece Plân ve program hedeflerine ulaşmada gecikmeler olmaktadır.

Sosyalleştirme bölgelerinde hizmet göreceklerin seçimi, eğitimi ve gönderilmesiyle ilgili aksaklıklar ve diğer kuruluşlar için çıkarılan tazminat kanunlarının yarattığı ücret tutarsızlığı, sağlık personeli için mahrumiyet bölgesinin çekiciliğini ortadan kaldırmıştır. Ayrıca, ocaklara gerekli ilâç, araç ve malzemenin sağlanmasındaki gecikmeler hizmetin iyi bir şekilde uygulanmasını engellemiştir.»

Bu sebeple, Sağlık Bakanlığı bütün hastahanelerin tek elden yönetimine sahip çıkarken, ayni zamanda kendisine de bir çeki düzen vermelidir.

MANİSA'DA GREV VAR!

Engin Ünsal

Genel - İş sendikası Manisa'da çeşitli belediye görevlerinde çalışan 165 işçisinin insanca koşullar içinde yaşaması uğruna amansız bir mücadele vermektedir. Manisa'da yürütülen grev şimdiye kadar sendikalarımızın yaptıkları grevlerin hiç birine benzememektedir. Demokratik düzene, insan haklarına sırt çevirmiş 70,000 Manisa'lıya karşı bir grev yapmanın güçlüğü ortadadır. Grev yüzeysel bir değerlendirme ile ücret anlaşmazlığından çıkmaktadır. Genel - İş sendikası toplu sözleşmenin bitmesi üzerine yeni müzakere açmış ve işçilere belirli oranda zam istemiştir. Üç yıl içinde geliri üç milyondan yedi milyona çıkmış olan Manisa belediyesi parası olmadığı iddiası ile bir tek kuruş bile zam yapamayacağını söylemiştir. Yasadaki usullere uygun olarak konu teşkil edilen bir kurula gönderilmiş ve bu kurul işçilerin haklılığını kabul ederek işçilere bir yıllık sözleşme karşılığı olarak günde 225 kuruş zam yapılmasını uygun görmüştür. Sendika kurulun kararını kabul etmiş fakat belediye direnmiş ve kurulun kararına karşı çıkmıştır. Belediye yetkilleri aşağıda değineceğimiz nedenlerle sendikacılığı Manisa'dan silmek üzere bir karşı harekete girişmiş, sendikanın yapmak zorunda kaldığı greve çok başka anlamlar vermiş ve sendikanın grevin başlamasından sonra yaptığı bütün barışçı çözüm yolu bulma denemelerini açıkça baltalamak yoluna gitmişdir.

Manisa'daki grev derinlemesine incelenirse, bir takım basiretsiz yöneticilerin tutumu yüzünden, bir işçi - işveren ilişkisi olması gereken greve çok yanlış bir anlam verilmiş ve grev bir şehir halkına anayasa düzenini kabul ettirmek mücadelesi haline getirilmiştir.

Belediye yetkililerinin halkı aldatması sonucu halk bugün yüzde yüz grevci işçilere ve sendika yöneticilerine cephe almış ve her ne pahasına olursa olsun grev kırmak ve sendikayı Manisa'dan silmek görevini yüklenmiştir. Belediye yetkilileri, şehrin ileri gelen toprak ağaları, esnafı ve küçük tüccarı Türk sendikacılığında yeni bir Menemen olayı yaratmak kararlılığı içinde Manisa'da 165 işçiye, dolayısı ile bütün Türk işçilerine bir cihad açmış beklemektedir.

Manisa Belediyesinde çalışan işçilerin yüzde seksen beşi günde 11 lira yövmiye ile çalışmaktadır. Manisa halkı ev kirasının yüz lira olduğu bir yerde ayda 307 lirayı çalışan insanlara çok görmektedirler. Asıl istedikleri işçi ücretlerinin yükselmesini önleyerek toprak sahiplerinin tarım işçilerine fazla para vermemelerini sağlamaktır. Manisada yaz aylarında binlerce tarım işçisi çalıştırır ve bu işçilere günde 5/7 lira aras yövmiye verilir. Eğer sendikalı işçilerin ücretleri artarsa tarım işçileri de bundan yararlancaktır. İşte bu işçiyi köle olarak görmeye alışmış toprak ağalarına ve onların yakınlarına kabul edilmesi çok güç bir yenilgi olarak gözükmektedir. Asıl amaç budur İşçi yıllrca aç yaşamıştır ve bundan sonra da yaşamalıdır Sendikalar bu oyunu bozacak güçtedir öyle ise sendikaların icabına bakmak gerekir. Buna başarmak için de yalan söylemek gereklidir ve belediye yetkilileri rahatlıkla yalar söylemektedirler. Onlara göre sendikalar Rusyadan para almaktadır, işçiler komünisttir ve «bizden» değildir Ecevit kanunları kaldırılmalıdır çünkü işçiler esnaftan çok daha fazla para kazanmaktadırlar

Bu yalan kampanyasının altında Manisa belediyesi yetkilileri işçileri ve sendikaları ortadan kaldırabileceğini sanmaktadır. Halkı sendika kavramına karşı bilemek için işçiye yapılacak her zammın olduğu gibi esnaftan ve halktan alınacağı ısrarla belirtilmekte ve muhtemel bir ücret artışını tek kuruşuna kadar kendisinin ödeyeceğini sanan halk her ne pahasına olursa olsun işçiye zam verilmemesi için çalışmaktadır.

Manisa'da oynanan oyun gerçekten çirkin ve politik yönetimi ellerinde tutanların düşüncelerini ortaya koyma yönünden çok ilginçtir. Bugün Manisa'da ekmeğinn mücadelesini yapmaya zorlanan işçinin büyük bir çoğunluğu Adalet Partisine oy vermiş ve karşılığında işini kaybetmişdir. Manisa'daki A.P. li belediye yöneticileri türlü çeşitli vaadlerle işçilere ve fakir halka daha insanca yaşamaktan yana güzel şeyler söylemişlerdi. Sonra maskeler atıldı. İşçi ve dar gelirli yurttaş kendi kaderi ile başbaşa bırakıldı. Bütün önemli gıda maddelerine zam yapıldı, işçinin ücretine zam yapılmak istenince işci kendini sokakta buldu. Politika tarihinde ihanetin böylesi az görülmüştür.

Olaylar öyle göstermektedir ki Manisa uzun ve sıcak bir yaz geçirecektir. Mücadelesi uzun da sürse kısa da işçiler yavaş yavaş kimin kendilerinden yana olduğunu anlamaya başlamaktadır.

Bir görüş

SİNEMAMIZIN 51 YILI

"BENDE DE KARA SEVDA VAR..!"

- II -

Halit Refiğ

27 Mayıs ne getirdi? Herşeyden önce umut.. Menderes ve takımının bir adaya kapatılmasıyla bütün sıkıntılar geride kalacaktı sanki. Bu umutlu hava içinde her yeni çıkış, her yeni fikir ilgiyle karşılanıyordu. 27 Mayısı kovalayan ilk aylar içinde piyasaya çıkan «Gecelerin Ötesi», «Namus Uğruna», «Kırık Çanaklar» ve «Dolandırıcılar Şahı» gibi filmler böyle iyimser bir ortamın için de olumlu yankılar yaptı. İlk filmim «Yasak Aşk»ı bu hava içinde çevirmeye başladım. «Yasak Aşk» kendi tasarılarımdan biri değildi. «Mahallenin Sevgilisi». «Kırık Çanaklar»da yardımcılığını yaptığım Memduh Ün kendi şirketine bir film yapmam için elinde bulunan iki konudan birini seçmemi teklif etmişti. Bunların biri Bülent Oran'ın kısmen acıklı, kısmen güldürücü bir senaryosu, öbürü de Kerime Nadir'in «Aşk Bekliyor» romanı idi. Her ikisi de gerçi benim sinemada yapmak istediklerimden uzak şeylerdi ama artık ne olursa olsun bir film çevirme hevesi içindeydim. Belki de Halit, Ziya'nın çok sevdiğim «Aşk-ı Memnu»suna uzaktan uzağa benzerliklerinden dolayı «Aşk Bekliyor»u seçtim. Romanın sadece küçük bir bölümünden - dayısının karısına âşık olan delikanlı- yola çıkarak romanla hiçbir ilgisi kalmayan bir senaryo hazırladım. Nitekim bu roman ayni adla ertesi yıl başka bir şirket tarafından filme çekildi. «Yasak Aşk» benim için Visconti, Freud ve surrealism etkilerinin birbirine karıştığı, ticarî endişelerin sınırladığı bir deneme filmi oldu. Film ticarî başarısızlığa uğramasına rağmen zamanın umutlu havası içinde basında iyi karşılandı. Nitekim Öncü gazetesinde çıkan ilk eleştirme yazısının «Yasak Aşk: En Güzel aşk filmi veya Türk filmciliğinde yeni bir ümit» şeklindeki başlığından itibaren aşağı yukarı bütün eleştirme yazılarında bunu sezmek mümkündü: «Dostça kutluyorum Halit Refiğ'i. İlk denemede yeni kuşağın yüzünü kara çıkarmadı.» (Ali Gevgilili- Yeni Sinema), «Halit Refiğ çevresine kendisini kabul ettirdiği kesin bir gerçek şuuruyla anlatımını birleştirdiği ölçüde ilerinin en değerli sinema adamlarından biri olabilir. Üslûp belirtisini az şey saymamalı.» (Sezer Tansuğ-Sözcü)..

27 Mayıs olayının getirdiği umut havası 1961 yılının ortalarından itibaren kaybolmaya başladı. Herşeyin söylenebildiği bir ortamın meydana geldiğinde kimsenin söyliyecek birşeyinin bulunmadığının anlaşılması, sosyal hayatta hiçbir temel değişiklik olmaması, askerî idareciler arasındaki görüş ayrılıkları, umudun yerini yavaş yavaş bir karamsarlığın almasına yol açtı..

Nitekim 1961 yılının sonlarına doğru piyasaya çıkan filmlerden «Otobüs Yolcuları», «Avare Mustafa», «Seviştiğimiz Günler» kendi zamanları içindeki belli değerlerine rağmen pek sıcak bir şekilde karşılanmadılar.

14'lerin tasfiyesi, 1961 Anayasası, yeni kurulan siyasî partiler ve seçimler toplumumuzun çeşitli meselelerine değişik görüş açılarından bakmaya uygun bir ortam yarattı. 27 Mayıs ertesinin meydana getirdiği bu siyasî canlılık sinemada da etkisini göstermekte gecikmedi. Zaman zaman «toplumsal gerçekçilik» diye tanımlanan, toplumumuzun yapısını, bu yapı içinde çeşitli katlardan insanların birbirleriyle münasebetlerini anlatmaya çalışan, bir akımın doğmasını sağladı..

3. YENİ ANAYASA VE TOPLUMSAL GERÇEKÇİLİK. (1961-65)

Yeni Meclis'in toplanmasıyla, genellikle sanıldı ki, kalkınmanın hangi yoldan olabileceği, olması gerektiği üzerinde tartışmalar devri açılacaktır. Bu alanda sağdan sola çeşitli görüşlerin ortaya döküleceği, her görüşün beraberinde karşı görüşünü de getireceği tabii idi. Siyasî hayatımızdaki çatışmaların sinemadaki ilk belirtisi «Yılanların Öcü» olayı oldu. Fakir Baykurt'un ayni addaki romanından Metin Erksan'ın yaptığı filmin sansür ile mücadelesi aslında filmin kendisinden çok Baykurt ve Erksan'ın kişilikleri ve ayni romandan meydana getirilen bir oyunun Devlet Tiyatrosunda oynamasına izin verilmemiş olmasıyla ilgiliydi. Hiç şüphesiz «Yılanların Öcü»nün film olarak değeri, etrafındaki siyasî fırtınalardan çok, sinemamıza gerçekçilik alanında getirdiği kuvvet açısındaydı. «Yılanların Öcü» köy meselelerine, köylünün yaşayışına ve davranışlarına kendinden önceki örneklerde rastlanmayan bir sâdelik içinde ve gerçekçi bir açıdan bakmaktaydı.

«Yılanların Öcü» olayı vesilesiyle yapılan sansürle mücadele toplantıları, gene tatbik edilebilir bir formül bulunamamasından dolayı, belli bir sonuca varamamışsa da İnönü'nün fikir hürriyetleri konusundaki titizliği bizlere toplumsal konuları gerçekçi bir açıdan işlemek bakımından cesaret verdi.

«Şehirdeki Yabancı»yı böyle bir ortam içinde hazırlamaya başladım. Be-Ya film günün moda oyuncusu Göksel Arsoy ile bir aşk filmi yapmamı istiyordu. Filmin senaryosunu hazırlayacak olan Vedat Türkali'ye aşkı, bütün dış etkilerden arınmış, sadece iki kişiyi ilgilendiren bir olay değil, toplumsal bir mücadele tabanına dayanan ve bu mücadele ile şartlandırılmış bir olay olarak göstermeyi teklif ettim. Ayni zamanda filmin ana kahramanında, kendi kişisel meseleleri ile toplumsal inanç ve mücadelelerin arasında bir denge kuramıyan güçsüz aydın tipinin nasıl kendi memleketinde bir yabancı durumuna düştüğünü, çıkarcılar tarafından kolaylıkla yokedilebilir hale geldiğini göstermek istiyordum. Vedat Türkali, «Dolandırıcılar Şahı» ve «Otobüs Yolcuları» gibi filmlerin de gösterdiği gibi, sıradan bir senaryocu değildi. Bu teklifleri olumlu karşıladı. Fakat hikâyeye fon olarak seçtiğimiz Zonguldak şehrinin ve kömür işletmesinin getirdiği hesapta olmayan özellikler, senaryo çalışması sırasında Vedat Türkali ile aramızda çıkan bazı görüş ayrılıkları filmin hazırlıklarının zamanında tamamlanamamasına sebep oldu. Filmin baş oyuncusu Göksel Arsoy'un da günlerinin sayılı olması «Şehirdeki Yabancı»nın tamamlanmamış bir senaryo ile yangından mal kaçırırcasına çekilmesine yol açtı. Böylece sevmediğim son on dakikası dışında sağlam konulu, fakat bu konuyu derinliğine inemeden şematik bir biçimde anlatan, temasına göre dramatik yoğunluğu zayıf kalan bir film ortaya çıktı. Bütün bunlara rağmen mutlu bir son yerine filmi, halkıyla yabancılaşan, uğrunda mücadele ettiği işçiler tarafından linç edilen mühendisin ölümüyle bitirebilseydim «Şehirdeki Yabancı» çok daha sağlam bir film olabilirdi. Nitekim birkaç yıl sonraki Zonguldak olaylarında CHP'li sendikacı ve idarecilere karşı ayaklanan AP taraftarı işçilerin elinden sosyalist temayüllü mühendislerin linç edilmekten güçlükle kurtarılması bunu tarihî bir olay olarak doğrulamaktaydı.

«Şehirdeki Yabancı»nın önce sansürde takılması, sonra oynayacak sinema bulamaması basının ilgisini çekti. Rekin Teksoy «Sosyal Adalet»te «sinemamızın ulaştığı mutlu bir aşama. İlerde Türk sineması üzerine eğileceklerin mutlaka üzerinde durmak zorunluluğunu duyacakları bir film» diye yazarken, Semih Tuğrul hem Yeditepe, hem de YÖN'de yayımlanan yazısında «Türk filmciliği, sinemanın gücünü tüm olarak kavramış Halit Refiğ gibi ilerici sinema aydınlarının direnmeleri, olumlu çalışmalarıyla kendini yakın gelecekte dünya piyasalarına tanıtacaktır» diyordu..

Moskova film festivaline dâvet edilen «Şehirdeki Yabancı»nın Sovyet basınındaki tepkileri, en iyi şekilde M. Kvasnetskaya'nın «Festival Sputnik»teki eleştirisinde şu sözlerle özetleniyordu: «Bazı teknik aksaklıklarına rağmen 'Şehirdeki Yabancı' genç Türk film endüstrisinin araştıran, düşünen, halkının hayatına bağlı olarak hisseden birçok yetenekli insanlara sahip olduğunu göstermektedir». Dört yıl önce yazıldığı halde bugün için hâlâ geçerli olan, Türk sineması üzerine en doğru yargı...

Birkaç yabancı ülkeye satılmakla birlikte «Şehirdeki Yabancı» yurt içinde ticarî başarı kazanamadı. Sıranın dışına çıkmaya çalışan bu çeşit filmlerin yapımı nasıl teşvik edilmeli, malî problemleri nasıl bir garanti altına alınabilmeliydi? Lütfü Akad ve Metin Erksan ile Hacı Salih lokantasında bu mesele üzerinde düşünürken iyi filmlere sağlanacak bazı malî desteklerin bu çeşit film yapımını teşvik edeceği esasında anlaştık. Türk sinemasının ilerlemesini isteyen sinema aydınları ile bu konuda işbirliğinin de faydasına inandık. Böylece bizim evde üç dört hafta sürecek «kaliteye prim» toplantılarına giriştik. Toplantıya iştirak edenler arasında Lütfü Akad, Metin Erksan, Vedat Türkali, Ertem Göreç, Semih Tuğrul, Rekin Teksoy ve Tuncan Okan vardı.. Semih Tuğrul toplantıya bir «Türkiye Millî Sinema Merkezi» kanunu tasarısı ile geldi. Çok titizlikle hazırlanmış bir tasarı olmakla birlikte, Türk sinemasının özellikleri ve günün gerçekleri ile bağdaşması biraz zor olduğundan, sinemacılar grubunun pek fazla ilgisini çekmedi. O zamana kadar bizlere daima anlayışlı ve iyi niyetli davranmaya gayret etmiş olan Semih Tuğrul'un Türk sinemacılarına karşı ilk kırgınlığı sanıyorum o tarihte başladı.. «Kaliteye prim» toplantılarında iyi filmin ne olduğu, nasıl ve kimin tarafından seçileceği konusunda fikirler öylesine çatıştı ki sonunda yabancı filmin iyisi de korunmalı mı korunmamalı mı bahsi de araya karışınca iş büsbütün çığrından çıktı. Toplantılar bir neticeye varamadan dağıldı. Semih Tuğrul ile Tuncan Okan yurt dışındaki film festivallerine, Metin Erksan Bademler köyüne «Susuz Yaz»ı, ben Eskişehir'e «Şafak Bekçileri»ni, Lütfü Akad Boluya orman üzerine bir belge filmi çekmeye gittik.. Ortalıkta ilgili kimsesi kalmayan «kaliteye prim» tasarısı da kendiliğinden rafa kalktı..

27 Mayıs ardından bunca yıl geçmesine rağmen memleketin ekonomik durumunda bir ilerleme olmaması, toplumsal meselelerin olumlu bir şekilde çözümlenememesi Türk aydınının kendine ve halkına güvenini gün geçtikçe sarsmaktaydı. Türkiye 22 Şubat ve 21 Mayıs olayları, mahkemeler, infazlar, halk, aydınlar ve ordu içindeki huzursuzluklarla çalkalanmaktaydı. Türkiyedeki olaylarda aradığını, beklediğini bulamayan gözler, biraz da «kaçıcı» bir itilimle yurt dışı olaylara doğru kaymaktaydı. Hiçbir şeyin olmadığı, hiçbir şeyin yapılamadığı ne kötü bir memlekette yaşıyorduk! Halbuki Batı dünyası öyle miydi ya? Fransa'da, Amerika'da neler neler yapılıyordu. Yalnız oraları mı? Afrika'nın bilmem neresinde, Güney Amerikanın falanca ülkesinde bile neler olmaktaydı. Ama biz; ah o bahse hiç dokunmayalım!.. Kitapçı dükkanlarında Türkiye'nin ekonomik ve sosyolojik meseleleri üzerine bir kitap zor bulunurken, vitrinler dünyanın dört bucağında neler olup bittiğini bildiren kitaplarla doluyordu.. Türk sinemasının gelişmesindeki ağır tempo sinemaseverleri de Türk sinemasından gittikçe uzaklaştırmaktaydı. Resnais, Antonioni, Godard üzerine tatlı tatlı gevezelik edip birbirimizi uyutmak dururken, sayısı hergün biraz daha çoğalan Türk filmleri arasında dişe dokunanları seçmek için bir alay gayret gösterip, filmlerin hem konularında hem de bizzat kendilerinde Türkiyenin artık düşünmek istemediğimiz gerçekleriyle karşılaşıp huzursuzlanmaya ne lüzûm vardı?

Derken «Susuz Yaz» Berlin'de birinciliği aldı. Herkeste bir şaşkınlık, bir şaşkınlık.. Bu başarı da türlü dedikodularla gölgelenmeye çalışıldı.. Ama mutlak olan şuydu ki Metin Erksan'ın en iyi filmi «Susuz Yaz», hem yaratıcısının daha ilk filmi «Aşık Veysel»den bu yana belli bir yöndeki gayretlerinin, hem de Türk sinemasında son yıllarda yoğunlaşan gerçekçi çatışmaların meydana getirdiği birikimin eseriydi.. «Türk sineması mı? Öyle şey var mı?» diye dudak bükenlerin hesaplarında «Susuz Yaz» beklenmemekteydi.. 1959'da 27 Mayıs'tan bir yıl önce «Üç Arkadaş» efsanesi yıkılmaya çalışıldığı gibi bu sefer de, CIA ajanı general Porter'in Türkiye'de başbakan aramaya gelişinin arifesinde, Türk sinemasına «Susuz Yaz» başarısından şımarmaması için yeni bir ders vermek kararı ile bir «sinema danışma kurulu» toplandı. Selçuk Bakkalbaşı, Attila Tokatlı ve Çetin Özkırım'ın tertip işlerinde çalıştıkları «sinema danışma kurulu»na, Türk sineması ile ilgileri bu sinemaya karşı ol-

maktan öte geçmeyen bir sürü insan toplanırken, meslekten sadece iki kişi çağrıldı.. Türk sinemacısına yukardan bakan bu davranış, bu beylerin yalnız sinema değil bütün meselelerde ne derece samimiyetsiz bir tutum içinde olduklarının benim için yeni bir deliliydi.

Sinemacıların bu olaya tepkisi o yıl ilk Antalya film festivalinin tertip komitesi ve jürisine bu beylerden kimseyi katmamak oldu. «Gurbet Kuşları»nın en iyi film seçildiği Antalya festivali sinemacısız «sinema danışma kurulu» tertipçisi Çetin Özkırım'a göre, sinemacıların kendi aralarında birbirlerine armağan dağıttıkları bir rezalet idi. Benim için ise Memduh Ün'ün bir İspanyol oyunundan uyguladığı tatsız «Ağaçlar Ayakta Ölür»ünün dışında, «Acı Hayat», «Kızgın Delikanlı», «Yarın Bizimdir», «Ayrılan Yollar» ve «Gurbet Kuşları» gibi ayrı ayrı toplumsal gerçeklerimize ışık tutan filmlerin sergilendiği bir yarışma oldu. Nitekim «Yılanların Öcü» ve «Şehirdeki Yabancı»dan bu yana sinemamızda bir «toplumsal gerçekçilik» akımından söz edilmekteydi. Çekiminin sonlarına doğru yapımcısının mâlî bir kriz içine girmesinden dolayı «Gurbet Kuşları»nın sahneleri çekilememiş ve gerektiği gibi seslendirilememişti.. Buna rağmen ana fikri, genel yapısı ile o tarihe kadar yaptıklarım arasında düşündüklerime en çok yaklaşanı idi. Tanıtma yazılarında da belirtildiği gibi konunun kaynağı Turgut Özakman'ın «Ocak» adlı oyununa dayanmaktaydı. Yerli özellikler taşımayan bu konuyu verlileştirmek için senaryo üzerinde Orhan Kemal ile birlikte çalıştık. Hattâ «Gurbet Kuşları» adını onun izni ile ayni addaki, aşağı yukarı benzer konudaki romanından aldım. Bütün bunlara ve Semih Tuğrul'un ciddî bir eleştirme yazısına rağmen bazı fanatik Türk sineması düşmanlarınca Visconti'nin «Rocco ile kardeşleri»ni kopya etmekle suçlandırıldım. Sanki taşradan büyük şehirlere göç yalnız İtalya'da olurmuş gibi...

1964 yılı Kasım ayında İstanbul'da bir Sinema Şûrası toplanacaktı. Bu şûrada çeşitli meslek teşekkülleri temsilcileriyle, devletin ilgilileri ve sinema aydınları Türk sinemasının meselelerini tartışacaklar, çözüm yolları arıyacaklardı.. Fakat şûradan önce kendilerine sinema aydını denen kimselerin, özellikle Tuncan Okan'ın, Çetin Özkırım'ın, Nijat Özön'ün Türk sineması aleyhindeki hiçbir inceleme ve araştırma değeri taşımayan yazıları, hele hele Rekin Teksoy'un daha önce bütün yazdıklarını unutmuşçasına «Yön» de, Türk sinemasında bugüne kadar fikri, estetik değeri olan bir tek film yapılmadı, gibilerden iddiaları havayı iyice gerginleştirdi.

Bu aydınların halden anlamaya niyetleri olmadığı, sinemamızın meselelerini inat, kompleks ve şahsî kapris açısından görmekten kurtulamadıkları apaçıktı. Bunlarla nasıl ayni masa etrafında oturur da meselelerimize birlikte bir çözüm yolu arayabilirdik?. Şûranın açılış günü önce mesleğin tanımlanmasının yapılmasını istedik. Kabul edilmedi. Bundan sonra üç meslek kuruluşu, Sine-İş, Prodüktörler Cemiyeti, Rejisörler Birliği müşterek verdikleri bir önerge ile meslek meselelerini bu peşin hükümlü kişilerle tartışmıyacağını bildirdi. Şûrayı açan genç Turizm ve Tanıtma Bakanı Ali İhsan Göğüş eski meslekdaşlarını feda edemedi. Üstelik düştüğü müşkül durumdan dolayı öfkelendi, ancak tecrübesiz bir politikacıya yakışır bir şekilde sinemacıları azarladı. Sinemacılar şûrayı terkettiler. Rüzgâr eken fırtına biçer misali şûra fiyasko ile sonuçlandı.

Şûranın hemen ertesinde piyasaya çıkan Ertem Göreç'in «Kızgın Delikanlı»sı son derece iyi niyetli, hataları ve sevaplarıyla ilgi çekici bir film olmasına rağmen fırtınanın ortasına düştüğünden inatçı, kaprisli ve kompleksli beylerin basındaki yaylım ateşiyle karşılandı. «Kızgın Delikanlı» vesilesiyle Ertem Göreç'e, bana, öbür sinemacılara, «toplumsal gerçekçilik» akımına söylenmedik bırakılmadı. O hırs içinde üzerinde dikkatle durulması gereken bir film olan «Kızgın Delikanlı»nın Türk sinema tarihinin en kötü filmi ilân edilmesine ramak kaldı.

Bu arada Meydan dergisinde Onat Kutlar adında yeni bir sinema yazarı soğukkanlı bir ifadeyle bu tepismedeki anlamsızlığa işaret ediyor ve şöyle diyordu: «İşi ciddiye alan eleştiriciler 'Kızgın Delikanlı' ile vakit öldüreceklerine, kaynak eserlerle seyirci arasında köprü olmayı ilk iş edinmelidirler..». Kutlar yazısına şöyle devam ediyordu: «kısası ülkemizde sinema henüz bir sanat değildir. Sınırdaki çalışmalar (Metin Erksan'ın eli yüzü düzgün filmleri, Memduh Ün'ün bazı eserleri, Atıf Yılmaz'ın, Halit Refig'in dökülmeyen yanları) şimdilik bu yargıyı değiştirecek güçte değildir. Nijat Özön'ün Yön'de tehlikesine değindiği gibi, bu eserlere gereğinden fazla önem veren eleştirmeciler yıllar sonra, Tevfik Fikret'i vaktiyle alkışlamış olanların, bugün düştükleri güç duruma düşebilirler. Son yıllarda yukarda adı geçen yöneticiler toplumcu denilen bazı eserlerle, bir sanat çıkışı yaptıklarını ileri sürüyor, eleştiriciler de bunu bir ölçüde destekliyorlar. Keşanlı Ali Destanı gibi aldatıcı-toplumcu eserler yazma, yeni bir istismar metodudur. Şimdiden Tarık Dursun K.'nın deyimiyle «SOS bir MELO çekip 10-15 TÜRK alma (sosyalist bir melodram çevirip 10-15 bin lira kazanma) yolu açılmış gibidir. Bu konuda yapılacak tek şey bütün bunları bir yana bırakıp seyirci-okuyucu'yu kaynak eserlerle karşı karşıya getirmektir.»

Bu görüş, General Porter'in Türkiye'yi ziyaretinden bu yana belli bir çevrenin yalnız Türk sineması konusunda değil Türkiye'deki bütün fikir ve sanat hareketleri karşısında tutumlarını açıklayan son derece ilgi çekici ve önemli bir görüştür.

Aydınların ve basının Türk sineması karşısında artık açıkça ve sistemli bu düşmanca tavırlarına rağmen «Susuz Yaz»ın Berlin başarısı, «Gurbet Kuşları»nın hem seyirci tarafından çok tutmuş olması, hem de Hindistan'da katıldığı bir film festivalinden sonra Yeni Delhi, Kalküta ve Bombay gibi şehirlerde gişe hasılatı rekorları kırdığının gazetelerde havadis olarak çıkması film yapımcılarına toplumsal konulu filmlere devam için cesaret verdi.

«Suçlular Aramızda», «Karanlıkta Uyananlar», «Keşanlı Ali Destanı» ve «Haremde Dört Kadın» gibi iddialı ve pahalı filmlerin yapımına bu ümitle girişildi..

Fakat bu ara neler olduysa oldu; Kıbrıs olayları dolayısıyla ömrü boyunca güvnedikleri, dostları tarafından bilmem kaçıncı defa ihanete uğradığını anlayan İnönü «yeni bir dünya kurulur, Türkiye'de bu dünyada yerini alır» dedikten kısa bir süre sonra iktidardan ayrıldı İkinci Antalya film festivalinde «Karanlıkta Uyananlar»ın sanatçıları «Moskovaya, Moskovaya!» teraneleri ile linç edilme tehlikesi geçirirken Türk sinemasında solculara karşı cihad açtığını ilân eden Turgut Demirağ'ın «Aşk ve Kın»ı altın portakalı kazand. Ne hikmettir bilinmez, ayni Turgut Demirağ filmini koltuğuna alıp Moskova film festivaline taşındığı gibi daha da şaşkınlık verici bir olay olarak filmini Sovyetler Birliğine sattı!.

Gelecek Yazı:

10 EKİM SEÇİMLERİNİN ÖĞRETTİKLERİ

Cahit Tanyol

Tarihlerde İstanbul'un «manevî Fatihi» diye adlandırılan Akşemseddin, Mevlânâ gibi, Hacı Bayram Veli gibi müderristi. (Bugünkü anlamiyle profesör).

Gerek devletin kuruluşunda ve gerekse İstanbul'un fethinde Akşemseddin'in kişiliği, devlet bilincinin bunalım geçirdiği her çağ için, üzerinde durulmaya değer bir takım erdemleri haber veryor.

Akşemseddin Osmancık Medresesinde müderristi. Onun yaşadığı çağda Anadolu'da yeni bir devlet tarih sahnesine çıkmıştı. Bu Osmanlı Devleti idi.

Korkunç bir Moğol kasırgasından sonra bu devlet Anadolu Türklüğünü gölgesi altına almıştı. Umulmadık bir süratle ve sürekli olarak genişleyen bu devletin temelinde, adalet fikri yatıyordu.

Anadolu halkı, devlet deyince bundan, «adaleti hakça bölüştüren» devleti anlıyordu. Tarikat ululan bunu kendi kişiliklerinde gerçekleştirmişlerdi. Anadolu Türklüğünün gerçek padişahları, bu velilerdi. Hacı Bayram Sultan, Akça Koca Padişah, Emir Sultan, Hünkâr Hacı Bektaş Veli gibi isimlerin başlarına eklenen sıfatlar, sonradan Osmanlı Hükümdarlarının ünvanları olmuştur. Halkın devlet idealinde **veli** ile **hükümdar** bir ve aynı şeylerdi.

Kişiler «keramet»le değil «feragat»le veli olurlar. Bu da,**«nefsi için hiç bir şey, başkaları için her şeyi istemektir.»**

Bu yüksek ahlâk idealinde insanların doğumu değil, nasıl ve nerede öldükleri önemlidir. Velilik ölümün eşiğinde başlar.

İstanbul'un genç fatihi Sultan Mehmet, ordusu İstanbul surlarını aşarak şehre girerken şükranlarını şeyhe belirtmek için Akşemseddin'in çadırına varır, kuru toprak üzerinde yatan şeyhin önünde diz çöker ve ellerini öper. Elile Bizans surlarını göstererek «Bendeki bu sevinci görürsüz, Kostantaniye fethine sevinir sanman, Akşemseddin benim zamanımda olduğuna sevünürün.» der.

İşte bu ulu kişi, bu ululuk mertebesine, Müderrisliği bırakarak, Hacı Bayram Veli'ye mürid olmakla varır. Yıllarca Hacı Bayram Sultan'la tarlalarda yolma yolar, mürşidinin köpeğile aynı çanakta yemek yer.

Fatih, İstanbul'un fethinden sonra Akşemseddin'den kendisini mürid alması için niyazda bulunur. Akşemseddin kabul etmez. **«Adalette öyle mertebeler vardır ki, ona ulaşmak sana yeter»** der.

Bütün ısrarlarına rağmen, Padişahtan en ufak bir hediye kabul etmez. Verdiği her makamı reddeder. Ve doğduğu Göynük kasabasına gider, orada ölür.

Bugün de Anadolu ülkesi ve halkı büyük bir tehlike ile karşı karşıya bulunuyor. Bu çağdaş Moğol, bizi devlet bilincinden yoksun bırakıyor. Toprağımızdan önce ruhlarımızı sömürgeleştiriyor.. Girdiği her ülkeye kan ve ateş götürüyor. Buna karşı direnenler için Moğol kanunları çıkarılmaya çalışılıyor.

Dünün Türk devletini bütün varlıklarını ve rütbelerini bırakarak Hacı Bayram Sultan'ın ırgatlığına koşulan ve onun köpeği ile aynı yalakta yemek yiyen Akşemseddin'ler kurmuştur.

Yarının Türk devleti, sosyalizme inanmış ve ona gönül vermiş aydınların bulacağı yollar üzerinde kurulacaktır. Yoksa, ne sosyalizm üzerinde şarlatanlık yapanların, ne de çağdaş Moğol'un çanağına üşüşen mollaların ve tabur imamlarının fikirleri ile değil.

Aşağıdaki şiirlerden biri Akşemseddin'in bunalımlarını, diğeri de sandukasını alarak Diyar-ı Rum'u terkedeşini hikâye eder.

Der Buhran-ı Akşemseddin

Osmancık Medresesesi karanlık loş..
Bir akşam aydınlığı düşünür pencerede,
Hücrede Akşemseddin dalgın, gözleri boş
Bir soru belliği (I) gibi kıvrık bedeni..
Uğraşır çözmiye dilsiz gecede
«Can»la «ten»i

Raflarda fıkıh, kelam..
Düşer «ayet»lere binlerce selâm...

Bütün kitapların dili kilitli,
Bütün düşünceler döküldü bir bir..
İçinde kaldı burgu burgu
bir yığın «neden?»

Bir boşlukta yuvarlandı başı...
Dışarda
Parlak yıldızlar vardı .
Ve yoğun bir karanlıktı evren

Akşemseddin,
Kemikli ellerile sıvazladı sakalını
Başını çıkardı pencereden:

Cırcır böcekleri örüyordu sessizliği
iplik iplik..
Göklerde bir orman çağıltısıydı sanki
Kavaklar arasında esen yel
ve serinlik..
Geverlerde koro halinde kurbağalar
Dağıtıyordu geceye
ıslak bir su senfonisi..
Uzaklarda at kişnemeleri ve nal sesleri var.
Siyeçlerde cırcır böcekleri işliyordu sessizliği.
Bir türkü mırıldanıyordu ağaçlar,
Bir uğultu geliyordu nesnelerden,
Gecenin sessizliğinde
Kendi öz dillerini konuşuyordu eşya.

Sanki birden bire
Canlanıvermişti evren...

Akşemseddin, Kemikli ellerile
Sıvazladı seyrek sakalını
Başını çekiverdi pencereden..

Uzakta at kişnemeleri ve nal sesi..
Bir tesbih böceği gibi kapandı
kendi içine
Osmancık Medresesi...

Der Zeval-i Akşemseddin

Alaca karanlıkta duruyorum.
Vakit akşam,
Çağ yirminci yüzyıl
yirmibire gebe,
Uzaklarda bir veli görüyorum,
Göynük'teki türbesinde oturmuş
Duasız bir yüz,
Ne «can» ı düşünüyor artık, ne «ten» i
Kaskatı kemik kesilmiş
Göynük'deki türbesinde oturan
Akşemseddin'in ak bedeni

Ne başın kaldırıp bir kerecik dua etti
Ne yerlere kapanıp secde etti
Ne tacı vardı başında, ne hırkası.
Siyah, simsiyah bir karanlıktı arkası.

Bir ses duyuldu derinden
«İKLİM—İ RUM!...»
«Kıyamet alâmetleri görüyorum...»
Dedi
Yoluyordu Akşemseddin seyrek sakalını
Ne verdi elini.
Ne bıraktı sakalının bir telini,
Karanlıklara karıştı birden

(1) Soru işareti

(Mahkeme kararıyla yayınladığımız tekziptir)

Fikri çürütemeyenler kişileri çürütmeye savaşır

Yazan: Y. Makine Mühendisi FAHRİ TANMAN

FAHRİ TANMAN

14/4/1967 Tarihli derginizin onaltıncı saifesindeki «FEODAL KAPITALİST FAHRİ TANMAN VE ARKADAŞLARI» başlığı altındaki yazınızda beni feodal bir toprak ağası ve CİA ajanı olarak tavsif etmeniz baştan başa yalan ve ıftiradır. Bunları sırası ile tekzip ederim:

I — Daha aşağıda tahsil ve yetişme durumumu kaydederek ispat edeceğim üzere ne ben feodal yani ortaçağ zihniyetinde bir çiftlik ağasıyım ne de tasarruf ve idaremde bulunan topraklar işletmesi gurubu bu karekterde bir çiftliktir. Modern usulerle çalışmakta olan firmamızın adı (TANMANLAR ZİRAAT İŞLETMESİDİR.) İşletmemiz pamuk ziraatı ve havvancılık üretimine paralel olarak sertifikalı pamuk tohumu da üretmekte, ayrıca tarımsal denemelere de büyük ölçüde yer vermektedir. Böylece, kamuya yararlı olduğu herkesce bilinen bu işletmeler gurubunu, feodal bir düzen olarak göstermek, hakikatlere aykırıdır.... Çalışmalarımızın ağırlık merkezi, tuzlu verimsiz topraklar üzerinde büyük fedakârlık, cesaret ve masraflarla ve hatta zararı dahi göze alarak pamuk üretmek, milli gelire hem döviz sağlamak ve hem de kendi çapımızda iş sahası açmaktır... Böyle olumlu çabaları lekelemeye çalışmak maksatlı ve menfi bir davranıştır.

II — Şahsiyetine bu kadar insafsızca tecavüz ettiğiniz Fahri Tanmanı Sökede kime sorarsanız sorunuz size söyliyeceği şunlardır:

«Fahri Tanman kimseyi sömürmez, faiz almaz, alacaklıları için icraya müracaat etmez, vergi kaçırmaz, bankada para biriktirmez, içki içmez, safahat yapmaz. kendisi ile işbirliği yapanların huzur ve emniyeti için savaşır, gelişmeleri için çok kere kendi haklarından dahi severek fedekârlık eder.»

III — Yazıda, «Hür İnsanlar Uyanınız» adlı broşürü ben yazmadığım halde, broşürde amerikan anti kominist teşekküllerin isim ve adreslerini bildirdiğim iddia edilmekte ve bu münasebetle de CİA ajanı olduğum ileri sürülmektedir. Oysaki (HÜR İNSANLAR) adlı broşürde bahsi geçen isim ve adresler yoktur. Bu isim ve adresler, «READERS DERGİSİ» mecmuasının ocak 1965 sayısındaki «KIZILLAR SOKAK NUMAYİŞLERİNİ NASIL HAZIRLAR?» (How the reaes organizeri ot) adlı makâlenin metninde vardır ki Çiftçi Teşekkülleri Federasyonu bu makaleyi tercüme ettirerek 19 sayılı Broşürünün 22 ci saifesinde neşretmiştir. Ayni broşürün sekizinci saifesinde mehazı açıkça yazılmış olmasına rağmen bu adreslerin sanki gizli malumatmış gibi benim direktifimle yazılmış göstererek ajan olduğum iddia ve iftirası ne ahlak ve ne de insanlık kaideleri ile bağdaşabilecek bir harekettir.

Kaldı ki Türkiye Gizli Kominist Partisinin merkez icra komitesi birinci sekreteri olduğunu iddia eden Yakup Demirin Çekoslovakya'da çıkan, YENİÇAĞ dergisinde Türkiyeyi «Sosyalizm Kurtuluşuna, yani komimizme» götürmek için verdiği direktifleri harfi harfine tekrarlayan ve böylece kökü dışarda olan neşriyat ve bunların yazarları aleyhine en ufak bir telmihte dahi bulunulmazken benimle hiç bir ilgisi bulunmıyan bir amerikan yazarına ait makalenin dolayı şahsımı sorumlu tutup, lekelemeğe çalışmaktaki amacı anlamadığımızı sanmak pek âdilane bir şey olur.

BASKI GURUPLARI VE ŞÜKRÜ KOÇ

Ulus ve Egenin tek yapraklı ceridelerinde yayılmış Şükrü Koçun iftiralar ve tezvirler dolu yazısındaki ithamlara gelince, Ezcümle ben Bay Koçun yazısı ile cahil kültürsüz alaturka kurnazlıkla iş gören dalevereci olarak tanıtılıyorum. Halbuki ben Galatasaray lisesini birincilikle bitirdikten sonra ilk türk talebesi olarak dünyanın en güç üniversitesi olan - Paris Ekol Santrale - beş bin talebe arasından iftiharla girdim. Burasını iftiharla ve birincilikle bitirerek yüksek makine mühendisi olarak çıktım. Beşinci dönem Yedek Subay Okulunu yine birincilikle bitirdim. Onsekiz sene makine mühendisi, hoca, profösör ve Tarsenaler Müdürü olarak başarı ile çalıştım. Sonra da ziraat yapmağa başladım. Türkçeden başka dört yabancı dili ana dilim gibi bilirim. Bana sataşanlardan tek mesleği yabancı dil öğretmenliği olan bazı kimseleri dahi bu yabancı dilde okutmağa hazırım.

Sataşma yazısında benim için Bay Koç (Bu Fahri Tanman, mubadil olarak yurda gelince ailesine iskan hakkı olarak Söke ovasında geniş topraklar bağışlanan beş kardeşten biridir) diyor... Daha dünkü hukuk nizamının hak olarak telakki ettiği hukuki vaziyetleri yazar, bağışlama şeklinde görmek isterse kendisi ile muayyen bir seviye altında konuşmak icap eder ama buna benim terbiyem müsade etmez... Biz Tanman ailesi olarak iktisap etmiş olduğumuz araziyi bağışlama olarak değil ve fakat Türkiye sınırları haricinde bıraktığımız külliyetli miktardaki tapularımızın altın kıymetlerine karşılık aldık... (25 BİN DÖNÜM ARAZİ TANMANLARA PEŞKEŞ CEKİLMİŞTİR) şeklindeki sözü mucidine aynen iade ederim... Tapularımız Kadastro Kanunun icabı. İnönünün üçüncü Koalisyon devrinde revizyon görerek derecattan geçmiş ilama bağlanmış ve muhkem kaziye haline gelmiştir.

KOÇUN HAYALLERİ VE GERÇEKLER...

Yazıda rivayet olarak anlatılır ki tapumuzun şarkı Yol, Garbı Deniz, Şimali Karaagaç ve cenubu Menderestir... Bu inançla Bay Koç der ki, yola iki bekçi koymuşuk yol gitmiş beş kilometre öteye... Karaağacı kesmiş şimalden beş kilometre ileri dikmişik. Cenuben akan Menderes beş kilometre cenuptan akmağa başlamış... Menderes her yıl denizden beş on metre yer doldururmuş... Üç taraftan beşer kilometre ve denizden taraf da 40 yıl içinde 400 metre büyüyen arazimiz YETMİŞBİN dönüm olmuş ve bazı hesaplara göre bu miktar tam DOKSANBİN DÖNÜMmüş... Üç taraftan kilometrelerce bir taraftan da sadece iki ilâ dört yüz metre büyüyen bu hudutlardaki iddialar enini boyuna denk getiremiyen bir -İPİN UCU KİMİN ELİNDE - hikâyesindeki kolay ve ucuz kahramanı hatırlattı bize...

Peri masallarında olduğu gibi kamu oyuna belki kasıtlı belki de kasıtsız yaydığınız bu yalanlardan ötürü sizinle hesaplaşalım Bay Koç... Belki kasıtsız diyorum zira (insan hayal ettiği müddetçe yaşar). Siz öyle hayal etmişsiniz ve öyle yaşıyorsunuz...

A — Çiftlik Tanman ailesinin on kişisine bölüktür her kişiye 2300 dönüm arazi karşılığı toprağımız 23.000 dönümdür. Bu arazi Ege'nin en verimli toprakları değil ve fakat en tuzlu en çorak topraklarıdır. Bu arazinin yarısını dıranaj yaparak, toprağı yıkayarak kullanabiliyoruz...

B — Batımız Deniz değildir. Deniz ile arazimiz arasında tam 24.500 dönümlük bir saha hazine arazisidir. Gerçeğin bu kadar dışında bulunan bu yalanları kamu oyuna arzetmek ayıp, ayıp değilse günah ama bunlar, sizin lugatçenizde yazılı değilse hakçası yasak olmalıdır. Sınır tayini sizin özel bir merakınızsa lütfen Söke Tapulama Mahkemesinin 963/103 sayılı dosyasını görünüz ya da bir anlıyana tetkik ettiriniz... Görürsünüz ki Menderes mecrasını kuzeye doğru değiştirmiş ve çiftlikten 1500 dönüm araziyi de denize götürmüştür. Şarkan Karaağaç ve şimalen yol hakkındaki ithamlarınız ben değil, ovayı bilenlerce çok gülünç karşılanmıştır. Türkiye Cumhuriyetinde topraklar hiç bir zaman sizin hayal ettiğiniz (İŞGAL TEORİSİNDE) olduğu gibi bir takım gasıplar tarafından temellük edilmemiştir. Komşu köylerimizin hepsinde kadastro yapılmış ne köy tüzel kişileri ne de şahıslarla bir sınır ihtilafımız çıkmamıştır. Batnaz köyünün kadastrosunda 102 yıldan beri 64 adet tapu merbut bulunan çiftlik 34.400 dönüm olarak ölçülmüş bunun 23.000 ni TANMANLARIN, 3200 zü Köye hibe ettiğimiz arazi ve Sekiz bin dönümü ise başka şahıslara ait arazidir...

«Onlar ki verir laf ile dünyaya nizamat

Bin türlü teseyüp bulunur hanelerinde...»

Bilesiniz ki Batnazlılar arzu ettiğiniz gibi ırgatçı değil hepsi de işveren durumundadırlar... 28 hanelik köyün onsekiz traktörü vardır. Kadastro memurlarının çiftliğe sokulmadığı iddiası yalandır. Böyle bir kudretim olsaydı eğer, hukuk düzenine saygılı insan olmamdan ötürü devletimin memurunu çiftliğimden değil, yabıncıl rejimlere yurdumu peşkeş çekenleri vatanımdan kovmak isterdim... O devrin başbakanı ile dostluk ilişkileri kurulmuştu demekle kendinize iftira etmişsiniz. O devirde sizin gibi lâf ile nizamatçıların tahrikleri ile olacak 1952 yılında Hazine miktar fazlasının tefriki ile aleyhimize meni müdahele davası açmıştı. Ancak biz, sürüp giden bu ihtilafı 29/6/1964 tarihinde nihayetlendirdik. O tarihte muhkem kaziye hükmüne merbut çaplı tasarruf vesikalarımızı Tapulama Mahkemesinden aldık.

1965 seçimlerinden önce Sarıkemer köyünde danalar kestiğim ve seçime fesat karıştırdığımı iddia etmişsiniz. Bunlar yalandır

Y. Makine Mühendisi
FAHRİ TANMAN... 2/5/1967

T.C
Söke
Sulh Ceza Mahkemesi

Müteferrik Karar : 1967/144
Hakim : Selahattin Kavutçu 11752
Katip : Yaşar Özgen

Cevap ve düzeltmenin neşrini isteyen : Fahri Tanman, Söke İlçesi Cumhuriyet Mahallesinde oturur.
Vekili : Söke İlçesinde Avukat O. Zeki Özturanlı.
Cevap ve düzeltmenin çıkacağı dergi : İstanbul İlinde çıkan Yön Dergisi P.K 512

Fari Tanman vekili avukat Zeki Özturanlı İstanbul İlinde çıkan Yön Dergisinin 14.4.1967 gün 211 sayılı nushasındaki müvekkilinin şeref ve haysiyetine dokunan yazının Basın Yasası gereğince tekzibini istemesi üzerine evrak incelenip oluru düşünüldü:

Tekzip yazısı üç sahifeden ibaret olup birinci sahifenin tamamının olduğu gibi neşrine, ikinci sahife de kırmızı kalemle altı çizilen (yoksa yazar, kendilerinin dahi bir nebzecik mesul bulunduğu bu koalisyon devrine peşkeş çekilen devir olarak mı bakmaktadır... Öyleyse yandı millet... Değilse nereye — Qovadis-Bay Koç?) cümlesinin tamamı tekzip yazısından uygun görülmeyerek çıkarılmıştır. Keza üçüncü sahifede altı kırmızı kalemle çizilen (Yalanla doldurulan silahlar geri teper Bay Koç... Ortada resmi kayıtlar, haritalar, mahkeme dosyaları dururken ve çiftlik ile deniz arasında 25 bin dönüm hazine arazisi ben buradayım diye haykırırken siz masal gibi anlatılanları dinlemişsiniz sadece, şimdide dolma tüfek gibi kulağınıza doldurulan lafları, iftiraları atıyorsunuz ortaya...). Keza üçüncü ve son sahifede ve son cümlelerde altı kırmızı kalemle çizilen (Şimdi söyler misiniz Bay Koç, bu tarihte Başbakan Sayın İnönü olduğuna göre, acaba ben şefinizle mi dostluk ilişkileri kurdum? Görüyorsunuzki kullandığınız silahtaki mermiler «yalan ve tezvir barutu» ile doldurulduğu sürece sıktığınız her kurşun geri tepecek hedef sizler, yine sizler olacaksınız) ve (Bunlar size ait metotlardır Bay Koç... Ben sizler kadar küçülemem...) cümleleride tekzip yazısından, uygun görülmeyerek kişiyi hedef tutan niteliğinden ötürü ve tekzip ve cevap mahiyetini aştığından çıkarılmıştır. Yön Dergisi, Şükrü Koçun yazısını doğrudan doğruya değil başka bir dergiden aldığına göre ve yazısına bilgi kabilinden koyduğuna göre objektif kıstaslara göre tutum takınılması gerekir.

Yukarda anlatılan nedenlerden ötürü 5680 Sayılı Yasanın 19. maddesine dayanılarak Fahri Tanman'ın ayni şekilde ve çıktığı gibi resmi de cevap ve düzeltme yazısına konarak ilk çıkacak nushada ayni sahife ve sutunda ve ayni şekilde ve ayni punto harflerle yukarda belirtilen cümleler çıkartılarak ve konmayarak neşrine kararın Söke C. Savcılığı kanalı ile yerine gönderilmesine 6.5.1967 günü karar verildi.

Selahattin Kavutçu
Sulh Ceza Hakimi